

เช่นเราจะนั่งภาวนานี้ะครับ โดยเอานิมิต...สมมุติว่าเราระลึกถึงรูปพระหรือรูป
ดวงแก้วอยู่ในท้องเหนือสะดือนี้ เป็นเครื่องช่วยเพื่อให้ใจสงบไวขึ้นนี้ จะมีข้อเสีย
ไหมครับ

ก็ได้ไม่เป็นไร แต่ข้อสำคัญอย่าให้นิมิตออกไปข้างนอกก็แล้วกัน ให้อยู่ภายใน
ตัว

แล้วถ้าเผื่อว่าเราจะนึกถึงอสุภะ เราก็นึกอยู่ภายในตัวเราไม่ใช่ไหมครับ

ส่วนอสุภะ เราจะเอาอะไรมาเป็นอสุภะ อยู่ข้างนอกก็ยังได้อสุภะนี้นะ พอเห็น
อสุภะชัดแล้วก็โน้มเข้ามาสู่ตัวของเราเทียบเคียงกันต่อไป อสุภะข้างนอกนั้นเมื่อ
พิจารณาได้ความแล้วมาพิจารณาอสุภะภายในตัวก็ได้ความ แล้วมันก็ปล่อยอันนั้นเอง
เลยมายึดอันนี้เป็นหลัก

หมายความว่าถ้าเผื่อเราชอบอสุภะเราก็เอาอสุภะ แต่ว่าพอใจเราสงบแล้วเราก็
เข้ามาข้างในนี้

ใช่

คนที่ตายแล้วนี่ะคะ ถ้าหากไม่มีการสวดศพให้ จะผิดทำนองคลองธรรมหรือ
เปล่า

ผิดนั้นไม่ผิด แต่หลักใหญ่ที่ท่านสอนว่า กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา นั้นท่าน
สอนคนเป็นนี้ให้ฉลาด ไม่ได้สอนคนตายให้ฉลาด

แล้วการอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายนี้ ผู้ตายจะได้รับบ้างไหมคะ

ผู้ตายที่อยู่ในฐานะที่ควรได้ก็ต้องได้ เพราะว่าในฐานะมีในอฐานะก็มีนี้ แต่
สำคัญที่ว่าสวดศพนี้ เช่นว่า กุสลา ธมฺมา อะไรนี้ ให้พยายามสวดเราเสียก่อน อย่าง
พวกท่านทั้งหลายมาบำเพ็ญนี้เรียกว่ามาสร้าง กุสลา ธมฺมา เข้าใจหรือ การพิจารณา
พิจารณาสร้างบุญสร้างกุศลเป็นหนทางที่ดี กุศลก็แปลว่าความฉลาด บุญก็คือความสุข
นี้ก็ออกไปจากความฉลาด อย่าง กุสลา ธมฺมา ส่วน อกุสลา ธมฺมา นั้นธรรมยังคนให้
โง่ เข้าใจไหม

กุสลา ธมฺมา ธรรมทำคนให้ฉลาด เราไม่ฉลาดเราก็จะเสาะแสวงหาบุญได้ยังไง
เราก็สั่งสมของเราอย่างนี้แหละ เฉพาะอย่างยิ่ง เอ้า..ทำให้มันฉลาดเกิด ในเทศน์บาง
กัณฑ์หลวงตาบ๊วยก็เทศน์นี้ ใครจะว่าบ๊วยก็ตาม เราเทศน์ตามความจริง พอเทศน์ถึง
เรื่อง กุสลา ธมฺมา เอาเต็มที่แล้วก็ฟัดลงเต็มเหนี่ยวลงในนี้ นี่เวลาหลวงตาบ๊วยตายอย่า
ไปหาnimantพระ หากวนพระมา กุสลา ธมฺมา หนา ขนาดนั้นยังมีเป็นบางกัณฑ์นะ ที่
เราพยายามสั่งสมความฉลาดมาตั้งแต่วันเราเริ่มบวชเริ่มปฏิบัติมา จนกระทั่งปานนี้แล้ว

มันยังจะโง่แบบบัดซบแล้ว อโยนิมนต์ท่านให้เสียเวล่ำเวลาเลย ให้มันจมไปเลยนะ ยังมีบางกัณฑ์ใช้ไหม

นี่ละความจริงไม่ใช่อุตริพุดนะ ให้ฉลาดเพียงพอกายในตัวของตัวเองนี่เถอะ ไม่ได้คำนึงถึงอะไรทั้งนั้นแหละ ตายเวลาไหนก็ตาย อยู่ก็อยู่อย่างนี้ ก็เห็นอยู่นี้ธาตุขันธ์นี้ รู้กันอยู่นี้ จิตก็เป็นจิต ธาตุก็เป็นธาตุ ก็เป็นเหมือนวัตถุทั้งหลายนั่นเอง เป็นแต่เพียงว่า อันนี้มันเป็นเครื่องมือของใจยังใช้กันอยู่ พอใช้ได้ก็ใช้กันไป เมื่อสุดวิสัยแล้วก็เหมือนกับรถติดเครื่องก็ไม่ติดนี่จะว่าไง ใช้ไม่ได้แล้ว อ้าว..ที่ติดเครื่องได้ ส่วนไหนเสียส่วนนั้นก็ไปไม่ได้อีก สุดท้ายมันเสียทั้งคันแล้วจะไปขับขี่ได้อย่างไร ที่นี้ร่างกายของเราเสียหมดทั้งร่าง ใจนี้ก็ไม่ได้ตาย เหมือนกับคนขับรถนั่นแหละ คนขับไม่ได้เสียรถเสียต่างหาก คนขับรถก็ขับไปไม่ได้นี่ถ้ารถเสียแล้ว อันนี้ใจของเราดี ร่างกายไปไม่รอดแล้วก็ปล่อยมันเสีย จะไปสวด กุสลา ธมฺมา ให้มันทำไม ถ้าลงได้แนใจขนาดนั้นแล้วไม่ต้องสวดอะไรก็ได้

การพุดอย่างนี้เราไม่ได้ปฏิเสธถึงการสวดทั้งหลายนะ เราพุดเป็นวรรคเป็นตอนให้เข้าใจไว้ สรุปความลงก็คือว่าสอนเจ้าของให้ฉลาดตั้งแต่บัดนี้ อันนั้นเป็นผลพลอยได้ ที่ควรจะได้มากน้อยเพียงไร เป็นเรื่องของคนอื่นที่เขามาส่งมาขึ้นให้เรา ควรได้ก็เอา ไม่ควรได้ก็ทำให้ได้ติดตัวของเราไปนี้เสีย เข้าใจหรือ ต้องการเมื่อไรก็ล้วงปั๊บบอกมามากินเลย ข้าวต้มขนมเอาติดตัวไปนี้กินได้เลย ดีกว่าจะคอยให้เขามาส่งมาเสีย บางที่เขาไม่มาส่งก็แย่ เขาส่งไม่ถูกตามจุดหมายที่เราอยู่ก็แย่ นั่นมันดีแล้วหรือเสี่ยงทายอย่างนั้น เอาอันไม่เสี่ยงนี่ละดี อย่างท่านทั้งหลายบำเพ็ญนี้ไม่เสี่ยง เข้าใจหรือ

ธรรมะของพระพุทธเจ้ามีเหตุมีผลทุกอย่าง เราจะพุดลอย ๆ ทำลอย ๆ ได้ยังงัย ทำลงให้มันถึงใจอย่างที่ว่านี้ คำพุดเหล่านี้จะออกมาเองจากจิตดวงนั้นแหละ ที่ว่าตายแล้วอโยนิมนต์พระมากุสลาหนา ทำไมจึงว่าไม่ต้องกุสลา จะกุสลาหาอะไรก็พอดัวแล้ว กุสลาหาอะไร ไปเอามาจากไหนก็พอแล้วนี่ เหมือนกับน้ำเต็มตุ่มแล้วจะเทลงมาเท่าไรก็เทสิ เทก็ล้นไปหมดนั่นแหละ มันพอแล้วนี่ เอาจิตให้พอสิ จิตถึงเมืองพอแล้วไม่ต้องการอะไรทั้งนั้น สรรเสริญก็ไม่ต้องการ นิินทาก็ไม่ต้องการ ทุกสิ่งทุกอย่างพอ ตกมาปั๊บบันไหลออกหมด มันพอแล้วนั่น ไม่ว่าตีว่าชั่ว ตำนินิตินินทาอะไรก็เท่า นั้นแหละ เมื่ออันนี้พอแล้ว นั่นละมันฉลาดพอดัว

แม้แต่มหาสติมหาปัญญาที่เคยใช้ช่วยกันเสียเต็มเหนี่ยว จนจะเป็นจะตายแล้ว บทเวลาน้ำเต็มตุ่มแล้วมหาสติมหาปัญญาที่เทลงจึก ๆ อยู่เหมือนน้ำก็หมดปัญหาไปเอง เทไปหาอะไร เพราะฉะนั้นท่านผู้บริสุทธิ์แล้วท่านจึงไม่นิยมว่าท่านมีสติ ท่านขาดสติ ท่านไม่นิยมทั้งนั้นแหละ บริสุทธิ์แล้วเท่านั้นพอ เรียกว่าพอแล้ว น้ำอะไรก็มาเถอะ

ไม่ต้องการทั้งนั้น พอแล้ว...แน่ะ เอาละหายสงสัยแล้วนะที่พูดให้ฟังนี้ อูทิสก็อูทิสไปซี นั่นก็เป็นกุศลของเราที่คิดไว้อยู่แล้วตั้งแต่บัดนี้ เราอูทิสร่างของเรานี้ให้เป็นประโยชน์ แก่โรงพยาบาล ก็ออกจากความฉลาดของคุณอยู่แล้วนี่ จะว่าอะไรอีก

แต่คิดว่าไม่มีธรรมเนียมอะไรแบบนี้ค่ะ

ธรรมเนียมไม่ธรรมเนียมก็ช่างเถอะ ก็เลศตณห์ก็ดี บุญก็ดี ไม่ต้องหาธรรมเนียมแหละ ทำผิดมันผิดไปทันที ทำถูก ๆ ไปทันทีไปหาธรรมเนียมมาจากไหน ศาสนาไม่ใช่ศาสนาธรรมเนียม ศาสนาคือศาสนาของจริง บุญบาปไม่ใช่ธรรมเนียม เป็นของจริงทั้งสองอย่าง ทำลงไปตรงไหนผิดมันก็เป็นบาป ถูกมันก็เป็นบุญ นี่ความจริง ส่วนที่เราใช้เป็นบทเป็นบาทเป็นกฎเป็นข้อบังคับ อย่างนั้นก็เป็นอย่างหนึ่ง ที่นี้เวลาใช้ไปนาน ๆ ก็เป็นขนบธรรมเนียม เพียงขนบธรรมเนียมเฉย ๆ เราอยากทำก็ได้ไม่ทำก็ได้ จะเป็นไรไป เข้าใจแล้วหรือ สำคัญอยู่ที่ว่าความจริงนั้นละเป็นหลักใหญ่

หลวงตาอะ อย่างฆราวาสนี่ถ้าเราคิดว่าเป็นธรรมะแล้ว เราจะทำอะไร เราพูดออกไปตรง ๆ อย่างนี้ไม่ทราบว่าจะเหมาะสมไหมคะ

เทศพระกับฆราวาสต่างกัน เทศเรานี้เป็นเทศที่ขัดแจ้งอยู่แล้วทั้งสายตาของคนทั้งหัวใจเรา ทั้งเทศของเราที่ประจักษ์กับเราอยู่แล้ว ว่าเทศนี้ไม่มีอะไรจะผิดจะถูก จะเป็นจะตายก็อยู่ในหลักธรรมหลักวินัยนี้เท่านั้น สำหรับโลกมีการปลุกการแฉะการหลีกเลียงได้ตามสังคมหรือตามสมมุตินิยม อันนั้นเราไม่เอามาเกี่ยวข้องเข้าใจไหม แล้วแต่ผู้ปฏิบัติธรรมจะนำไปพิจารณาเอาเอง เข้าใจแล้วหรือ

ก็รู้สึกว่าเป็นฆราวาสนี่ บางทีถ้าทำตรงไปตรงมาก็ลำบากเหมือนกัน

อย่างนั้นแหละ เราจึงพยายามไม่ไปเกี่ยวข้องเรื่องที่เราจะปฏิบัติต่อฆราวาส เพราะนั่นก็ฆราวาส นี่ก็ฆราวาส คนนั้นไม่มีธรรม คนนี้มีธรรม จะปฏิบัติอย่างไร คนมีธรรมจะโง่กว่าคนไม่มีธรรมมันก็เป็นไปไม่ได้ ธรรมตาคนมีธรรมย่อมฉลาดกว่าเสมอ เพราะศาสดาสอนให้คนฉลาดไม่ได้สอนคนให้โง่นี่ะ

คุณ...ฝากให้มากราบเรียนถามท่านอาจารย์ว่า กระแสจิตนี้ส่งถึงกันได้จริงหรือไม่

ตามธรรมดาของหลักความจริงหนึ่ง ตามหลักธรรมที่สอนไว้หนึ่ง ก็ส่งถึงกันได้ แต่ผู้ที่ส่งไม่ทราบว่าจะผิดส่งถูกประการใดนั้นเราไม่รับรองนะ แต่ตามหลักธรรมที่ถูกต้องที่เป็นความจริง..ได้ แต่ผู้ที่จะนำไปใช้นั้น เหมือนอย่างว่าสิ่งนี้อาไปทำประโยชน์อย่างนี้ ๆ ๆ ได้สำหรับผู้รู้จักใช้แล้วได้ ๆ ๆ แต่ผู้ไม่รู้จักใช้อาจจะเอาไปฟันหัวเข่าก็ได้ นี่ มันเป็นอย่างนั้นเป็นได้หลายอย่างนี้ เราจึงจะพูดยันไปที่เดียวก็ไม่ได้ มันต้องพูดแยก

แยะ เข้าใจไม่ใช่เธอที่พูดอย่างนี้ คำว่ากระแสดิจนี้ กระแสดิจที่เป็นธรรมก็มีไม่เป็นธรรมก็มี ใช้กระแสดิจถูกก็มีใช้ผิดก็มี มันมีหลายด้าน ถ้าพูดถึงเรื่องอำนาจ อะไรจะมีอำนาจยิ่งกว่าจิต แม้แต่เขาทำนิวเคลียร์นิวตรอนไม่ออกไปจากจิตจะออกไปจากไหน นั่น ออกไปจากจิต จิตเป็นผู้บัญชาเป็นผู้บังคับ เป็นผู้คิดผู้อ่านผู้ทำ มันถึงแสดงอำนาจของทางด้านวัตถุโดยออกไปจากอำนาจของใจก่อน เพียงโลก ๆ นี่เราก็อพพราบได้ว่าเป็นไปจากไหน คนตายทำได้ไหมอันนี้ คนตายทำไม่ได้ใช่ไหม กระแสดิจมันใช้เล่นเมื่อไร แม้แต่นิวแท้มันยังพังให้ละลายได้นี้

กระแสดิจจากคนนี่ถึงคนนี่ จะส่งผ่านถึงกันได้ไหมเจ้าคะ

อันนี้เป็นตามนิสสัยวาสนาของแต่ละคนที่จะสามารถรับกันได้ส่งกันได้ เราไม่ได้ยืนยันทั่ว ๆ ไป มีได้และมีไม่ได้สองอย่าง เป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ คือคำว่าเป็นไปได้นี้เป็นหลักธรรมดาที่ว่าหลักของความจริงนั้นเป็นไปได้ แต่ผู้ที่มาปฏิบัตินั้นบางคนเป็นไปไม่ได้ก็มี อย่างเป็นไปได้ก็มี และผู้รับกัน รับได้ก็มีรับไม่ได้ก็มี

อยู่ที่พลังจิตแรงหรือไม่แรงใช่ไหมเจ้าคะ

พูดเท่านี้ก็พอแล้ว อย่าให้พูดไปมากนักเถอะ พูดอะไรมากนักพลังจิตเลยจะกลายเป็นโลก ๆ ไปแหละ หนังสือไปอ่านนะ อ่านแล้วจะได้เห็นกระแสดิจกระแสธรรมพัดกัน หนังสือเล่มไหนที่เทศน์เผ็ดร้อนนั้นนะ ให้ฟังเข้าใจว่านั่นละคือวิธีการต่อสู้ของท่าน ท่านต่อสู้กันอย่างนั้นต่อสู้กับกิเลส พัดเหวี่ยงกันอย่างเต็มที่ แต่ไม่เผ็ดร้อนอะไรมากนัก เทศน์สอนพระล้วน ๆ ยังเผ็ดร้อนยิ่งกว่าหนังสือที่ออกไปนั้นอีก

ที่ท่านอาจารย์ว่าเผ็ดร้อนมากนี้หมายถึงดุมากใช่ไหมครับ

ถ้าพูดตามแบบโลก ๆ เขาก็ว่าเทศน์ดุไปเสีย ถ้าพูดตามแบบของธรรมแล้วก็จริงต่อจริงถึงกัน เทศน์เปิดเต็มที่ให้เห็นทั้งโทษทั้งคุณอย่างถึงใจ กิเลสมันอยู่ตรงไหน หลบซ่อนยังงี้ ขุดลงไปค้นลงไป กิเลสแต่ละประเภท ๆ มันเป็นพิษเป็นภัยยังงี้ เวลามันเคลื่อนไหว เคลื่อนไหวยังงี้ และวิธีการของธรรมที่จะเข้าปราบกิเลสจะปราบอย่างไร เอาทั้งสองด้านนี้ใส่เข้าไปผาง ๆ ๆ จนว่ากิเลสพังทลาย เทศน์แบบนี้กิเลสไม่ชอบฟัง เพราะมันกลัวสัตว์โลกจะรู้เท่าทันมันนี่ จึงต้องหาอุบายหลอกลวงว่าท่านเทศน์ดุเทศน์ดำไปเสีย เลยไม่อยากเข้าวัดเข้าวาหาครูบาอาจารย์ นั่นกิเลสมันกล่อมคนเข้าใจไหม

ถ้าผู้ต้องการความจริงแล้วถึงไหนถึงกัน เทศน์ไม่เห็นโทษอย่างถึงใจคนจะถึงใจได้ยังงี้ เทศน์ไม่เห็นคุณอย่างถึงใจคนจะถึงใจได้ยังงี้ เมื่อเห็นโทษก็เห็นอย่างถึงใจ เห็นคุณก็เห็นอย่างถึงใจ ทั้งสองอย่างนี้จึงเป็นพลังที่จะเข้าหนุนจิตใจให้พุ่งตัวได้ทั้งนั้น พุ่งตัวหลบหลีกออกจากภัย หนีภัย พุ่งตัวเพื่อความหลุดพ้นจากภัย เมื่อมีกำลังทั้งสอง

อย่างช่วยสนับสนุนจิตก็พุ่ง เทศน์แบบงู ๆ ปลา ๆ การฟังก็ฟังแบบงู ๆ ปลา ๆ เชื่อก็เชื่อแบบงู ๆ ปลา ๆ เวลาปฏิบัติก็แบบงู ๆ ปลา ๆ เข้าใจไหม ก็เลยไม่ได้เรื่อง

ในธรรมท่านว่าอริยสัจนี้มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่เกิดขึ้น มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่ตั้งอยู่ มีแต่ทุกข์เท่านั้นที่ดับไป แล้วเราจะไปหาสุขที่ไหนคะ

เราได้เห็นจริง ๆ แล้วเหอทุกข์นะ..นั่นซีถึงถามอย่างนี้ เราได้เห็นแล้วหรือมีแต่ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นดับไป เราได้เห็นแล้วหรือตรงนี้ ถ้ายังไม่เห็นก็ทุกข์นั้นละบังสุข..จะว่าไง เปิดไปที่ไรก็มีแต่ทุกข์ อ่านดู โอ้ย ไม่ไหว..หนิแล้ว ถ้าจะภาวนาก็ไม่ไหวมีแต่ทุกข์บังไว้เสียมันก็ไปไม่ได้ ลองผ่านทุกข์ให้ทะลุไปดูซิ ก่อนที่จะไปถึงสุข ท่านก็ให้เปิดทุกข์เสียก่อน ท่านถึงสอนสังขารม คือ ทุกข์ อริยสัจ ทุกข์เป็นของจริง ท่านว่า โอ้เราไม่ได้ว่าทุกข์เป็นของจริงนี่นะ เข้าใจแล้วยัง มันไม่มีอะไรมีแต่ทุกข์เกิดขึ้นดับไป ก็ให้เห็นชีว่าเกิดขึ้นดับไปจริง ๆ เหอ ให้เห็นประจักษ์กับใจนั้นซี นั้นละทุกข์จะจริง พอทุกข์จริงแล้วความรู้ก็จริงและไม่หลอกตนเอง

ทำไมทุกข์มันไม่จริง...

นั่นซี ทำไมถึงทุกข์ไม่จริง ทุกข์นั้นจริงอยู่แต่เราไม่จริงต่างหากนี่ ทุกข์สัจเป็นของจริง ใครจะรู้จักตามใครจะหลงก็ตาม ทุกข์ก็เป็นของจริงอยู่อย่างนั้น ถ้าเป็นแต่เพียงจิตเรารู้แล้วเราพลิกตัวของเรา นี่ละจิตก็เป็นของจริง พอจิตจริงแล้วทุกข์ถึงจะเกิดขึ้นก็ตาม เช่น ในส่วนร่างกายนี้ก็ทราบทุกข์แต่ไม่กระเทือนถึงจิต แต่ก่อนทุกข์กับใจนี้ประสานกันเข้าเลย เหมือนหอกเหมือนหลาวทิ่มแทงเข้าไปในหัวใจ ที่นี้พอเข้าใจเรื่องทุกข์ชัดเจนแล้วทุกข์ก็เป็นทุกข์ ใจก็เป็นใจ ต่างอันต่างจริงแล้วไม่กระทบกัน ถ้ามันปลอมมันกระทบกัน ทุกข์เป็นของจริงก็จริงอยู่แต่ใจปลอม มันก็ไปคว้าเอาทุกข์เข้ามา แล้วก็หาว่าทุกข์เป็นข้าศึกแก่ตัวเอง ความจริงตัวเองไปคว้าเอามา ถ้าจริงแล้วก็ไมคว่าต่างอันต่างจริงแล้วไม่กระทบกัน

ในด้านการปฏิบัติ ความจำได้เป็นอย่างหนึ่ง ความจริงเป็นอย่างหนึ่งไม่ใช่อันเดียวกัน ที่เราเรียนธรรม เรียนมากเรียนน้อยเรียนด้วยความจำทั้งนั้น ยังไม่เห็นความจริง แต่เวลาเราปฏิบัติไปเจอความจริงเข้าแล้ว ความจำมันก็ปล่อยของมันหมด เหลือแต่ความจริง เข้าใจหรือที่ว่าความจำกับความจริงต่างกัน อาจารย์เคยพูดให้ลูกศิษย์ลูกหาฟัง คือเราดูในตัวเรานี่แหละ เราปฏิบัตินี้ก็ได้อะไรตัวเราก่อนอื่น การปฏิบัติคือการเรียนธรรมภายใน คือดูตัวเอง เมื่อมีอะไรขึ้นมามันก็รู้ ถ้าจิตของเราอยู่ที่นี้แล้วมีอะไรผ่านก็รู้

นอกจากจิตของเราไม่อยู่ในนี้ เหมือนคนไม่อยู่ในบ้าน เขาจะมาขโมยโกยเอาของไปหมดก็ไม่ว่า รู้แต่ว่ากลับมามีบ้านแล้ว โอ้ย ของหมด ไม่ทราบว่ามีใครขโมยเอาไป ถ้า

เราอยู่ในบ้านใครเข้ามาก็เห็น ถ้าจิตอยู่กับตัวแล้วอะไรผ่านออกก็เห็นผ่านเข้าก็เห็น เราเรียนเข้ามั้นก็รู้เรื่องของเรา ไปกระทบกับเรื่องอะไรเพราะเหตุไรก็รู้ไปพร้อม ๆ และพยายามแก้ไขไปเรื่อย ๆ รู้จักวิธีแก้วิธีปลดปล่อยไปเรื่อย ๆ มั่นก็เริ่มจริงเข้ามา เริ่มรู้จักวิธีปฏิบัติต่อตัวเอง สิ่งที่เป็นข้าศึกต่อเรา เราเริ่มรู้เรื่องก็มีวิธีแก้ไขกันได้ ถ้าไม่รู้เรื่องรู้แต่ทุกข์เฉย ๆ ไม่ทราบวิธีแก้ไข ทุกข์ก็ทุกข์อยู่อย่างนั้นแหละ

มีใจดวงเดียวที่เป็นพิษเป็นภัยต่อตัวเราอยู่ตลอดเวลาไม่ใช่อะไรนะ จะว่ารูปมาเป็นพิษต่อเรา เสียงเป็นพิษต่อเรามันก็ไม่ใช่ เวลาพิจารณาเข้าถึงความจริงแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัสนี้มีอยู่ในโลกตั้งแต่เมื่อไร อย่างสมมุติว่าเขานินทาเรา ถ้าเราไม่ได้ยินเขาจะนินทาจนไม่มีน้ำลายก็ไม่มีอะไร แต่พอมีใครมาเล่าให้เราฟังดูซิ “หือ วังั้น หรือ..มันไม่น่าจะว่าให้เรา” เอาละที่นี้โกรธขึ้นละ เราหลงอารมณ์เราต่างหาก เขาพูดแล้วเขาไปไหนก็ไม่รู้แหละ เขาไปได้ก็โลกแล้วก็ไม่รู้ คำพูดนั้นหายไปไหนแล้วก็ไม่รู้ แต่เราก็มารุ่งขึ้นใหม่อุ่นขึ้นมาเผาเจ้าของ คือเราหลงอารมณ์เราที่รุ่งขึ้นมาหลอก ที่นี้พอรู้ทั้งที่เกิด รู้ทั้งสิ่งนั้นที่มาสัมผัสพบ รู้ทั้งอันนี้ไปรับพบแก้กันพบ ต่างอันต่างแยกกันพบ ๆ แล้วไม่มีปัญหาอะไร

นี่วิธีปฏิบัติ ที่แรกเราต้องแก้แบบนี้เสียก่อน ให้ทำความเข้าใจกับสิ่งนั้น ทำความเข้าใจกับตัวเองที่ไปเกี่ยวข้องกับรูป กับเสียง กับกลิ่น กับรส ระหว่างจิตกับสิ่งเหล่านั้นให้ทำความเข้าใจกันเสียก่อน และพยายามแก้ไขกัน จนกระทั่งแก้ไขได้แล้วไม่จำเป็นต้องทำความเข้าใจต่อไป พอสัมผัสพบดับไปพร้อม ไม่ต้องไปบอกให้ดับมันก็ดับ ก็มีแต่เกิดกับดับเท่านั้นในโลกอันนี้ ไม่ใช่ว่ามีแต่ทุกข์เท่านั้นมีเกิดมีดับ สิ่งอื่นก็มีเกิดมีดับเหมือนกัน อะไรเกิดขึ้นอันนั้นต้องดับ มีตีความหมายไปได้หมดนั้นแหละ ธรรมที่ว่า เป็นของกว้างขวางมากมายละเอียดลออ เข้าใจเธอ

ที่ว่าปฏิบัติไปแล้วจะเห็นรูปเห็นนามนี้หมายความว่าอย่างไรคะ

ก็เห็นอย่างนี้แหละ เช่นอย่างเห็นรูปอันนั้น ก็เห็นนามธรรมคือความปรุงของจิต ปรุงไปรับสิ่งนั้น นี่เรียกว่าเห็นรูปเห็นนาม สมมุติว่าเห็นรูปนี้จะเป็นรูปหญิงรูปชายรูปสัตว์สิ่งของอะไรก็ตาม

จิตมันนิ่งอยู่มันไม่เห็นอะไรเลยคะ

ตอนมันนิ่งก็ไม่เห็น ถ้าเราพูด ๆ ตอนที่มันนิ่งหรือไม่นิ่งมันเป็นตัวเหตุ เวลานิ่งมันไม่ก่อเหตุ ก็ให้เราทราบว่ามันนิ่งไม่ก่อเหตุ แต่เวลามันกระดิกขึ้นมาจะคว้ามับ มันก่อเหตุแล้ว รักบ้างชังบ้างเกลียดบ้างโกรธบ้างชอบบ้าง เหล่านี้มีแต่เรื่องก่อเหตุ ก่อเหตุจากความปรุงของจิตนี่ละเป็นสำคัญ เพราะฉะนั้นจิตนี้จึงเรียกว่ามหาเหตุ แก่ตรงนี้

หมดเหตุแล้วมันไม่มีอะไร อะไรก็มีอยู่อย่างนั้น แต่อันนี้ไม่สนใจไม่ไปเกี่ยวข้อง ไม่ไป
เกาะไม่ไปปรุงไปแต่งว่าดีว่าชั่ว ว่าสุขว่าทุกข์ ว่าชอบไม่ชอบ เป็นจริงของมันอยู่อย่างนั้น

ขอลถามว่าจะทำอย่างไรมันถึงจะหยุดปรุงเจ้าคะ

แล้วทำยังไงมันถึงปรุงพิจารณาตรงนั้นก่อนซิ

มันมีเหตุมากกระทบคะ

นั่นซิ อันนี้ก็ต้องให้มีเหตุเป็นตัวดับชื สติเป็นตัวเหตุ กำหนดจ่อมันอยู่นั้น เอ้า
มันจะปรุงเรื่องอะไรให้กำหนดอยู่นั้น เราจ่อมอยู่อย่างนี้แม้แต่ขโมยก็ไม่กล้าลักของ พอ
เราเปลอมันฉวยมับไปเลย นั่นละมันเอาตอนเราเปลอ พอเราเปลอพับ..พับ..นั่นเห็น
ไหม นั่นละตัวเหตุมันปรุงเป็นเพราะเหตุนี้ และมันไม่ปรุงเพราะเหตุนี้ คือความมีสติ
รอบคอบ เพราะความเปลอสติมันถึงปรุง เข้าใจไหม

มันไม่เปลอแต่ว่ามันโกรธนี่คะ

มันเลยเถิดแล้วมันก็เป็นได้ทุกเวลานั้นแหละจะว่าไง พวกเรานี้พวกเลยเถิด
อาจารย์นี้ก็เลยเถิดเหมือนกัน อย่างที่เขาเรียนคาถาไมโกรธมา ไปเรียนคาถามาแล้วก็
มาเล่าให้เพื่อนฟังว่า แต่ก่อนเราเป็นคนโกรธเก่ง จนเรียกว่าคนชู้โกรธได้ ที่นี้เราไป
เรียนคาถามาแล้วเราไมโกรธ ไหนคาถาว่าไมโกรธ คนหนึ่งมันจะยั่วถามขึ้น
ไหนว่าไมโกรธ ไหนว่าไมโกรธ ไหนว่าไมโกรธ ๆ ยั่วเอาซึ่ง ๆ หน้าจนตาแดงตัวแดงยิ่ง
กว่าพริกทั้ง ๆ ที่ท่องคาถาไมโกรธนั้นแหละเห็นไหม

พยายามเอาธรรมเข้าไปปราบชื ก็เลสกลัวแต่ธรรม ก่อนไปโกรธเขาก็ให้เห็น
โทษของตัวเอง ความโกรธเกิดขึ้นจากเรา ก่อนที่จะไปกระทบกระเทือนคนอื่นมัน
กระทบกระเทือนตัวเองแล้ว เราต้องดูนี่ก่อน ถ้ามันจะปรุงเย็บไปเรื่องความโกรธ แล้วรู้
จุดของมันว่าที่เป็นภัยอยู่ที่นี้ เมื่อเรารู้ที่นี้แล้วมันก็ปล่อยทางโน้น ถ้าไม่รู้ที่นี้แล้วมันจะ
ไปยึดทางโน้น ยิ่งไปเสริมความโกรธให้รุนแรงขึ้น ไม่ว่าความโกรธ ไม่ว่าความรักอะไรก็
ตาม ถ้าหากส่งไปข้างนอกและไม่สนใจจุดจุดของมันที่เกิดขึ้น จะต้องทวีความรุนแรงขึ้น
ไปเรื่อย ๆ เป็นไง เข้าใจไหมเล่า

เข้าใจคะ แต่เวลาโกรธจริง ๆ มันไม่ยอมถอย มันไม่ค่อยยอมเพราะจับตัวมัน
ไม่อยู่

ก็เราใส่ให้ไปมันก็ไป ถ้าจับทางติงไว้บ้างก็กลัวทางขาดอย่างนั้นหรือ จับติงจน
ทางขาดลองดูชืจะเป็นไง คราวหลังเช็ด..กลัวทางขาด เข้าใจไหม สติตามบ้างซิ

เพราะมันมีเหตุ เขาไม่มาว่าก็ไม่โกรธ

ถ้าเราไม่ปรุงเราก็ไม่โกรธ แต่นี่เราปรุงไปต่างหาก เขาวาก็ให้เขาวาไปชื ถ้าเรา
ไม่ปรุงไปรับเขาก็ไม่โกรธจะว่าไง

และว่าไม่จริงก็โกรธ ว่าจริงก็โกรธ

ก็นั่นซิมันทั้งขึ้นทั้งล่อง กิเลสมันไม่ยอมขาดทุน มันเอากำไรทั้งนั้นแหละ เรา
ยอมเสียสละทุกอย่างให้เขา หมอบให้เขาเรื่อย เขาก็สับไปเรื่อยซิจะว่าไ

ก็เขาวาไม่จริงนี่คะ

ถ้าเขาวาจริงก็โกรธได้เหมือนกันแหละ เอ...นี่พูดอะไรกัน กระทบกระแทกกันนี้
ทั้ง ๆ ที่เขาวาจริงก็ไปว่าเขากะทบกระแทกเอาอีกนั่น ก็เรื่องมันมีผิดอย่างนี้แล้วอะไร
ๆ ก็ผิดหมด เหมือนกับเรามีแผลที่ฝ่าเท้านี้ เดินไปด้วยกันกับคนที่เขาไม่มีแผล เขาเดิน
ไปธรรมดา ๆ แต่เราขยอกแซยก แม้ไบไม่อ่อน ๆ หรือว่าหญาอ่อน ๆ มากะทบเข้า
แล้วโดดผางเลย ก็จะไปตำหนิเส้นหญาอีกนั่นแหละ เราไม่ได้ดูว่าเรามีแผล แผลเราไม่
เป็นท่าต่างหาก ถูกอะไรคอยแต่จะกระทบเจ้าของ ถ้าเราพยายามรักษาแผลที่ฝ่าเท้าเสีย
เราก็ดูเดินไปได้สบาย ๆ เข้าใจไม่ใช่หรือ แผลอยู่กับเรา อะไรมาก็มาถูกแผลนั้นแหละ
เขาเป็นแผลเขายังพยายามใส่ยา แต่แผลที่ใจเรา ๆ ไม่พยายามใส่ยา แล้วยังคอยแต่จะ
รับของแสลงนั้นแหละเอามาทิ่มเรื่อย อันนั้นมาทิ่มอันนี้มาทิ่ม ผ่านไปตั้งกัปตั้งกัลป์แล้ว
ก็มาอ่อนขึ้น มาทิ่มแทงอยู่เนี่ย เข้าใจหรือ ระลึกถึงเรื่องอดีตที่เสียใจนี้ก็เอามาอ่อนทิ่มแทง
เจ้าของอยู่นั่นแหละ เผาเจ้าของอยู่นั่นแหละ อันนี้มันไม่น่าอันนั้นมันไม่น่า..เรื่อย มีแต่
เรื่องไม่น่า และเรานี้ร้อนไปเรื่อย ๆ ก็เหมือนกับเรียนคาถาไมโกรธนั่นแหละ

ก็วิธีที่จะเหวอารมณ์อย่างนี้จะทำยังไง

ให้ดูตรงนี้ แก่ที่อื่นไม่ตก ให้แก่ตรงที่มันไปปรุว่ามันไปโกรธเขา ไม่ได้ดูมาก
ถ้าเราไม่รู้ที่อื่นก็ให้ดูเรื่องความโกรธที่มันกำลังร้อนอยู่เนี่ย กำหนดอันนั้นเป็นเป้าหมาย
เป็นจุดที่อยู่ของจิต ให้จิตอยู่กับจุดนั้น เช่น เอาความโกรธเป็นอารมณ์หรือว่าเป็นเป้า
หมายของจิต ให้ดูที่นี้ อันนี้ดีหรือไม่ดี ความโกรธนี้เผาใครเวลานี้ มันเผาเรา มันดีไหม
นี่ ฝึก...ต่อไปพอจะเริ่มโกรธ พอมันเย็บขึ้นมาก็รู้แล้ว ถ้าเราจะไประงับข้างนอกมันไม่
ได้ วิธีระงับต้องมาระงับตัวนี้ ตัวนี้ตัวโกรธ ตัวนี้ตัวปรุให้โกรธ อันนี้ก็ใช่อุบายหนึ่ง
แต่ยังงี้ก็ตามผลของกิเลสที่จะให้เราเกิดทุกข์ต้องแสดงขึ้นที่จิต ให้เราเห็นจุดนี้ก่อน
เห็นความทุกข์นี้ก่อนแล้วเราค่อยพิจารณาแก้ไข เรื่องความรักเป็นอะไรถึงรัก ก็
พิจารณาเหตุผลเรื่อยจนกว่าจะสงบ แต่โดยมากจิตมักไม่ยอมพิจารณานะ อะไรเป็นของ
แสดงใจยังจะไปเสริม

มันแก้ได้ด้วยกันนั่นแหละ สำคัญที่อุบายของการแก้ เวลารักสิ่งนั้น สิ่งนั้นไม่ได้
รักเรา เราก็อย่าไปรักเขาซิ ลูกก็คนละคนกับเราให้แยกคนละประเภท นั่นก็ลูกนี่ก็เรา
อย่าให้คละเคล้าเป็นอันเดียวกัน ความคิดความเห็นการกระทำของเขาก็เป็นอย่าง ของ
เราก็คืออย่าง จะให้เป็นแบบเดียวกับเรานี้เป็นไปได้ เพราะไม่ใช่คน ๆ เดียวกัน

แยกไปอย่างนั้นแหละ นี่เป็นเพียงเอกเทศและกรุณาแยกไปอย่างนี้ เข้าใจหรือ ถ้าเรามีความพยายามมีความสนใจอย่างนี้ก็จะค่อยเบาลงไปเรื่อย ๆ พออะไรปรากฏขึ้นมาเราก็พยายามแก้ หาอุบายวิธีแก้

นับวันเหมือนกับลิง

เราไม่ใช่ลิงก็อย่าให้มันเป็นอย่างนั้นซิ แก้ไปอย่างนั้นซิ เราไม่ใช่ลิงจะให้มันเป็นเหมือนลิงได้ยังไง เราจะให้เก่งกว่าลิงไปอีกอย่างนั้นก็ใช้ไม่ได้ซิ เรื่องอุบายที่จะพยายามแก้เรานี้สำคัญมาก คือสติกับปัญญา

ท่านคะ อย่างอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ท่านว่าจะสำเร็จมรรคผลก็ต้องสำเร็จด้วยอริยสัจ ๔ ใช่ไหมคะ

แล้วสำหรับคุณล่ะว่าสำเร็จด้วยอะไร

แล้วทำไมถึงจะต้องพิจารณาปฏิจสุมุปบาท

ปฏิจสุมุปบาทคืออะไร คุณเข้าใจว่าคืออะไร ปฏิจสุมุปบาทนอกจากวงอริยสัจไปอย่างนั้นหรือ ปฏิจสุมุปบาทนั่นแหละคือตัวอริยสัจ และยอดอริยสัจเสียด้วย อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา...เรื่อย มันเกี่ยวมันเนื่องอยู่ภายในจิตนี้ไม่อยู่ที่อื่น

อริยสัจนี้มี ๔ เท่านั้นเอง แล้วปฏิจสุมุปบาทมีตั้ง ๑๓

เช่น เรามองไปดูต้นไม้ ต้นไม้มีกี่ต้น บอกว่ามีต้นเดียว แล้วทำไมมีทั้งกิ่งทั้งก้าน ทั้งดอกทั้งใบ อันนี้ก็เหมือนกัน เข้าใจหรือที่ว่าทำไมจึงต้องพิจารณาอริยสัจ ที่อาจารย์อธิบายให้ฟังย่อ ๆ ทำไมท่านจึงต้องให้พิจารณาปัจจยาการ ปัจจยาการนั่นแหละคือตัวอริยสัจ สมุทัยสัจก็คืออันนั้นแหละชาติปิ ทุกฺขา ชราปิ ทุกฺขา เหล่านี้เป็นทุกข์สัจ ก็มีอยู่ในนั้น โสภปริเทวทุกฺขโทมนสสุปายาสา สมุทฺถนฺติ มันเกิดขึ้นพร้อมถ้ามีต้นเหตุเกิดอันนี้ ๆ ๆ แล้วก็ต้องไปอย่างนั้น ๆ ๆ แลของมันเป็นอย่างนั้น ที่นี้เวลาตอนนี้แล้วมันจะต้องดับนั้น ๆ อย่างนั้น ๆ สุดท้ายก็ลง นิรุชฺฌนฺติ หมายถึงดับ พอวิชชาดับ คือ อวิชชาเยว อเสสฺวิราค...เรื่อย..ทั้งหมดดับ เข้าใจไหม

อยากจะให้ท่านอาจารย์อธิบายเกี่ยวกับการพิจารณา เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ ว่าจะพิจารณาอย่างไร

เราก็ดูสิ่งที่เกิดที่อยู่ของมันเป็นยัง ผม ขน เหล่านี้มันเกิดจากปฐพีโลहितน้ำเน่าน้ำหนองภายในไหลออกมา ต้องชะต้องล้างต้องอาบน้ำทุกวัน ที่ชะที่ล้างก็เพราะเป็นของสกปรก นั่นละความจริงของมัน พิจารณาชัดเกลียดออก กลับไปกลับมาหลายตลบทบทวน ด้วยความมีสติจดจ่อ ไม่ให้กระแสนะของจิตเยื้อบออกไปทางโน้นทางนี้

พิจารณาไปตามอาการที่เป็น ๆ จิตใจจะเข้าใจตามความจริงและซึ่งไปโดยลำดับ แต่การพิจารณานี้แล้วแต่อุบายวิธีของแต่ละราย ๆ เรียกว่าเป็นเทคนิคของแต่ละคน บอกก็บอกได้แต่เงื่อนไขหนึ่งสองเงื่อนไข ส่วนเจ้าของไปพิจารณาตีแผ่มันได้กว้างขวางมาก ครูอาจารย์เป็นแต่แนะแนวพอเป็นกรุยหาบบายทางให้เท่านั้น เราเองเวลาเราทำหน้าที่นี้เราเป็นผู้บุกเบิกผู้ขุดค้น ให้กว้างขวางละเอียดลออไปตามจริตนิสัยของใครของมัน และความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาของเราเป็นความจริง รู้ก็รู้จริงเห็นจริง ละได้จริง เป็นความสุขจริง ๆ เป็นความเบาจริง ๆ ความปล่อยวางจริงโดยลำดับ ๆ นั้น

เรียกว่าความจำกับความจริงมันต่างกันมาก ความจำนี้จำเท่าไรก็จำ ไม่ต้องพูดที่อื่นพูดหลวงตาบ้วนี่ละ จะพูดนิทานหลวงตาบ้วนี่ให้ฟัง หลวงตาบ้วนี่อยู่นั้น เรียนหนังสือพอสอบได้นักธรรมตรี โอ้ ดีใจแหมเรานี่ภูมิสูงนะได้นักธรรมตรี สอบได้นักธรรมโทยิ่งดีใจใหญ่ ได้นักธรรมเอกเข้าไป ได้มหาเข้าไป โอ ได้เอาเชือกมามัดพุงมันจะแตก ปัญญามันมาก เข้าใจว่าเจ้าของมีความรู้มาก ความฉลาดมาก นี่มันจำได้เท่านั้น ความสำคัญนี้เลยเป็นกิเลสมาพอกพูนตัวเพิ่มขึ้นอีก การเรียนนั้นแทนที่จะทำกิเลสให้เหือดแห้งไป กลับเป็นการส่งเสริมฟุ้งฟูกิเลสขึ้นมามากมายเต็มหัวใจ จนก้าวไม่ออกเพราะหนักความรู้ ความจริงมันหนักกิเลสเข้าใจไหม

นี่เราพูดถึงเรื่องภาคความจำ เราไม่ตำหนิหากพูดตามความจริง คือความจำเป็นอย่างนั้น เรียนไปมากเท่าไรยิ่งมีความสำคัญตนมากขึ้น ๆ จนจะก้าวไปไม่ได้เพราะมันหนักสติปัญญาความเฉลียวฉลาด ทั้ง ๆ ที่ยิ่งกว่าเด็ก ครั้นพอเราออกปฏิบัติ ออกปฏิบัตินี้จะเอาจริงเอางี้ เรียนแผนมันเรียบร้อยแล้วแผนจะฆ่ากิเลส เรียนแผนแล้วก็วางแผน เอ้า ดำเนินตามแผนตามภาคปฏิบัติ การเรียนก็ยากแก่การจดจำ แต่ไม่ได้ยากเหมือนภาคปฏิบัติที่จะเอาจริงเอางี้ ปฏิบัติเข้าไปพิจารณาเข้าไป พิจารณาอันใดจริงอันนั้น พิจารณาอย่างไรจริงอย่างนั้น ไม่ให้เคลื่อนคลาดเป็นอย่างอื่น บังคับเข้าไปจนเข้าสู่ความจริง เข้าใจไปโดยลำดับ ๆ

ที่นี้ความสำคัญมันหมายของตอนที่เคยสำคัญไว้นั้น มันค่อยหลุดลอยไป ๆ นักธรรมตรีก็ไม่ทราบหาหน้าไปไหน ไปแล้วไม่กลับ นักธรรมโทก็ไม่ทราบขโมยหนีไปทางไหนไปแล้วไม่กลับ นักธรรมเอกไม่ทราบว่าจะไปทางไหนไปแล้วไม่กลับ มหาก็ไม่ทราบว่าโดดลงโลกไหนไปแล้วไม่กลับ จนกระทั่งยังเหลือแต่หลวงตาบ้วนี่เดียว คิดเอากี่แล้วกัน ไม่มีเรื่องอะไรแหละมีแต่หลวงตาบ้วนี่ยังอยู่อย่างนั้นแหละ เข้าใจไหมที่พูดนี้พอฟังเข้าใจหรือเปล่า

นี่เทียบให้รู้ความจริงความจำ เป็นอย่างนั้น อยู่เปล่า ๆ ก็สบายอย่างหนึ่ง ว่า ทุกข์ไม่ทุกข์ พออยู่เปล่า ๆ ไม่มีอะไรละที่นี้ ไม่มีความรู้วิชาอะไรแล้ว อยู่แบบเชื่อ ๆ ซ้ำ ๆ นี่สบายจริง อยู่แบบฉลาดนั้นแหละมันทุกข์ ทุกข์เพราะความฉลาดมาก เราอย่าเข้าใจว่าทุกข์เพราะความโง่เนี่ยมากเกินไป ทุกข์เพราะความฉลาดยิ่งมากยิ่งขึ้น ให้โง่แบบ พระพุทธเจ้า โง่แบบธรรมดาพุดง่าย ๆ นะ แบบธรรมะมันสบายดี ถ้าจะว่าฉลาดก็ฉลาด แบบธรรมเสีย ถ้าจะว่าโง่ก็แบบธรรมเสีย แสนสบายทั้งสองอย่าง

ท่านอาจารย์ครับ คือการที่เรานั่งภาวนานี้ก็เพื่อต้องการความฉลาดแหลมคม และการหลุดพ้นต่อกิเลส นี่เราตั้งความหมายไว้อย่างนี้จะถือว่าเป็นกิเลสหรือเปล่าครับ

การตั้งความหมายเอาไว้ มันเป็นแผนฆ่ากิเลสไม่เป็นกิเลส ถึงเราจะปฏิบัติยังงี้ ๆ หรือเราจะต้องปฏิบัติอย่างนั้น ๆ กิเลสถึงจะระงับดับลงไปโดยลำดับ ๆ จนกระทั่ง กิเลสตายหมด นั่นเป็นแผนการของเรา ที่นี้เราก็ปฏิบัติตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติ ไม่เป็นกิเลส ทั้งนั้น คนอยากไปนิพพานก็ไม่เป็นกิเลส เพราะไม่ใช่คนตาย อยากไปนิพพานความ อยากนี้เป็นมรรค เป็นทางเดินเพื่อความหลุดพ้น ความอยากเป็นสาเหตุให้ดำเนินเพื่อความ หลุดพ้น อยากได้บุญอยากพ้นทุกข์และทำความดีไม่เป็นกิเลส

อะไร ๆ ก็ไม่อยากเลย จะทำอะไรไปบ้าง พอมีความอยากนิดหนึ่ง ๆ เป็นกิเลส แล้ว ๆ เลยไม่อยาก อยู่เฉย ๆ เหมือนกับหัวตอไปเสีย ไม่งั้นก็เรียกคนตายไปเสีย พวก นี้เขาไม่อยากเขาได้นิพพานแล้วใช้ไหมคนตาย ถ้าว่าเขาได้นิพพานแล้วไป กุสลา ธมฺ มา ให้เขาทำอะไร นิมนต์พระไปจนว่าเต็มบ้านเต็มเมือง อยู่ไหน ๆ ก็กว้านเอามา กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา ไอนี้มันตายแล้วนา ทำไมไม่ว่าไอนี้นิพพานแล้วนา มันหมด ความอยากแล้วไปนิพพานแล้วนา อย่างมากุสลาให้มันนา ทำไมไม่ว่าอย่างนั้นละ

บางครั้งไม่ทราบว่ากิเลสคืออะไร

ที่ไม่ทราบว่ากิเลสคืออะไร นั่นแหละคือกิเลส เข้าใจไหม ยังไม่รู้หรือหรือนั่นแล กิเลส

ทีนี้ถ้าหากว่าเรารู้ว่ากิเลสคืออะไร ก็เป็นกิเลสไปอีก

นั่นคือธรรม เข้าใจแล้วหรือที่นี้ พอเข้าใจแล้วหรือ

คนเขาคุยกันว่า คือว่าธรรมะของชาวบ้านเขาบอกว่าไอ้กิเลสคือความเศร้าหมอง แล้วก็คุยกันไปคุยกันมา ผู้ที่ทำความชั่วก็เป็นกิเลส ผู้ที่ทำความดีก็เป็นกิเลส

ทีนี้เข้าใจแล้วหรือที่ว่าผู้หวังความดีดำเนินประพฤติดุปฏิบัติตนดีนั้นจะเป็นมรรค เข้าใจแล้วหรือ ความความอยากหลุดพ้นทุกข์เป็นต้น เอาพุดง่าย ๆ เอาสุดยอดเลยนะ อย่างไหนเป็นกิเลสมันมีขอบมีเขต ความอยากมี ๒ ประเภท ความอยากเป็นประเภท ของกิเลสก็มี ความอยากเป็นประเภทของมรรคก็มี ไม่อยากมันไม่มีจุดหมายปลายทาง

แล้วเดินโซซัดโซเซไปชนกำแพง ไม่เดินไปตามทางดูชี้หัวแตกอย่าว่าไม่บอก เรื่องกำแพงแตกนี้จะยากอยู่นะ เราจะไปโน้นก็ต้องคำนึงถึงทางประตูเสียก่อนซิ ออกตรงช่องนั้นไปนั่น มันมีจุดความมุ่งหมายหลุดพ้นจากทุกข์ นี่พูดตามส่วนนี้ อันนี้ก็เป็นที่รู้ได้อันหนึ่งเหมือนกัน แต่อย่าเอามาเป็นแบบอันหนึ่งนะ ให้เอาเป็นแบบอย่างหนึ่งต่างหาก ไม่ให้เป็นแบบอันหนึ่ง แต่ให้เป็นแบบหนึ่งต่างหาก แยกไว้สองก่อน

นี่เราเคยอย่างประจักษ์ใจทีเดียวไม่ลืมจนกระทั่งเดี๋ยวนี้ เพราะมันเด่นมาก ที่แรกไม่ยากบวช ยกหลวงตาบัวอีกแหละ ถ้าความเลื่อมใสพระเลื่อมใสพระศาสนาเลื่อมใสยินดี แต่ไม่ยากบวช หากจำเป็นด้วยเหตุผลบังคับเลยต้องบวช เวลาบวชไปแล้วดูหนังสือธรรมะ ดูที่ตรงไหนทำให้เอะใจ ๆ เอ๊ะ ชอบกล ๆ เรื่อย มันสะตูดใจ ยิ่งไปดูพุทธประวัติไปดูประวัติของสาวก โอ้ย จิตหมุนตัว เห็นพระพุทธรูปเจ้าสลบก็เกิดความสงสารท่านจนน้ำตาาร่วงในขณะที่อ่านหนังสือประวัติท่านอยู่ ที่นี้ตรัสรู้ก็น้ำตาาร่วง อัสสจรรยท่าน ดูประวัติของสาวกก็เหมือนกันเป็นความอัสสจรรยท่าน ได้รับความทุกข์ ความลำบากก็สงสารท่านน้ำตาาร่วงเหมือนกัน ที่ท่านได้รับความวิเศษวิโสคือบรรลุนิพพานก็เกิดความอัสสจรรยท่าน

นี่ทั้งประวัติของพระพุทธเจ้าทั้งประวัติของพระสาวก เลยมุนเข้ามาสู่จิตใจนี้ จิตใจก็หมุนเข้านั้นเลย หมุนเข้าเรื่องธรรม ที่นี้เรื่องภายนอกเลยจัดไปข้างไป ๆ จิตยิ่งหมุนเข้าไป ๆ ประหวัดเรื่องธรรมเรื่องมรรคผลนิพพาน อยากเป็นพระอรหันต์อยากไปนิพพาน เลยมีความอยากอันเดียวเท่านั้น อยากอย่างเด่นนะไม่ใช่อยากธรรมดา อยากจนว่าไม่ได้รับมรรคผลนิพพาน เอ้า ตายก็ตาย ก็มีปัญหานั้นหนึ่งแทรกขึ้นมา เวลานี้เราต้องการมรรคผลนิพพานเต็มๆ เรียกว่าเต็มหัวใจแล้ว แต่มรรคผลนิพพานในศาสนานี้จะยังอยู่หรือไม่ หรือว่ามรรคผลนิพพานเสื่อมไปหมดแล้ว ถ้าหากว่ามรรคผลนิพพานหมดเขตหมดสมัยแล้ว การบำเพ็ญของเราจะบำเพ็ญยากลำบากแค่ไหนก็ไม่เห็นเกิดประโยชน์ เพราะไม่มีผลเป็นเครื่องตอบรับกัน

เลยทำให้เกิดความคิดขึ้นมาอีกแง่หนึ่งว่า ขอให้เราได้พบครูบาอาจารย์องค์ใดองค์หนึ่ง ได้ชี้แจงถึงเรื่องมรรคผลนิพพานให้เราฟังอย่างถึงใจว่า มรรคผลนิพพานมีอยู่ไม่มีทางสงสัยร้อยเปอร์เซ็นต์เพียงเท่านั้นละ เมื่อเราถึงใจแล้วเราจะมอบกายถวายตัวฝากครูบาอาจารย์องค์นั้นไว้เลย และเราจะบำเพ็ญเพียรเพื่อความเป็นพระอรหันต์ เพื่อนิพพานนี้อย่างเต็มความสามารถ ตายไหนไม่หมายป้าช้าเลย ขอให้เราได้ทราบอันนี้ อย่างถึงใจเถิด ได้เชื่อว่ามรรคผลนิพพานยังมีอยู่อย่างถึงใจเถิด การประพฤติปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานนี้จะเอาให้อย่างถึงใจเหมือนกันกับความเชื่อนั่นแล

ที่นี้พอหยุดเรียนตามที่เราตั้งคำสัตย์ไว้แล้วออกมาตามหาท่านอาจารย์มัน ตามมาอุดรฯ ท่านไปสกลนครแล้ว เราก็เลยไปหนองคายเสียก่อน พักอยู่วัดทุ่งสว่างนี้ ๓ เดือน ที่นี้ตามท่านไปถึงสกลนคร เลยไปถึงที่อยู่ของท่านบ้านโคกนาคมน ปีนันทน์ท่านจำพรรษาที่บ้านโคก พอไปถึงท่านมิดพอดี ท่านกำลังเดินจงกรมกับก๊ับอยู่ข้าง ๆ ศาลาหลังเล็ก ๆ ท่านก้นห้องอยู่ที่นี่ ห้องนั้นแหละเป็นห้องที่เราไปแอบฟังท่านสวดมนต์ ที่นี้พอเราไปถึงเท่านั้นละ ปัญหาที่เราคิดไว้ทั้งหมดเต็มอยู่ในหัวใจนี้ เหมือนกับท่านมาบันทึกเอาหมดทุกแง่ทุกมุม พอไปถึงท่านปัญหาที่เราคิดไว้ทั้งหมดนี้ท่านแจ่ออกในขณะนั้นเลย เหมือนกับว่านี่นำมรรคผลนิพพาน หลงเข้าไปไหนคงอย่างนั้น รู้ไหมมรรคผลนิพพานอยู่ตรงนี้ ๆ ๆ เห็นไหม ๆ ๆ

ฟังเท่าไรยิ่งซึ้ง ๆ จนกระทั่งหายสงสัยทั้ง ๆ ที่กิเลสยังมีเต็มหัวใจนะ หากหายสงสัยแล้วว่ามรรคผลนิพพานมีหรือไม่มี มีแต่ความแน่ใจว่ามรรคผลนิพพานมีอยู่อย่างสมบูรณ์ดังที่ท่านอาจารย์ได้ชี้แจงให้เราทราบอยู่ขณะนี้ เหมือนกับว่าท่านถอดออกมาจากหัวใจของท่าน ถ้าเป็นวัตถุก็เหมือนกับว่าท่านถอดออกมา นี่นำเห็นไหมตาบอดหรือ ถ้าคนไม่ตาบอดเราเอามองไว้ฝ่ามือนี้ต้องเห็นเสมอ นี่เห็นแล้วยัง ๆ เราก็อยากจะพูดให้มันเต็มปากว่า ไม่เห็นยังงี้ก็วางอยู่บนฝ่ามือ คือความเชื่อมั่นเชื่อแล้วเชื่อท่านเพราะท่านถอดความจริงออกมาจากใจให้เห็นชัดเจน

ที่นี้เรื่องทั้งหลายที่ว่าความอยากอันนี้มันรุนแรง พร้อมด้วยที่นี้ละความอยากยังสงสัยผลอยู่ยังมี เรียกว่าความอยากยังไม่สมบูรณ์ พอท่านแสดงเรื่องมรรคผลนิพพานให้ฟังแล้ว เอาละที่นี้ท่านอาจารย์อธิบายถึงขนาดนี้เชื่อแล้วยัง เชื่ออย่างถึงใจเอ้า ที่นี้เราจะจริงไหม ต้องจริงไม่จริงไม่ได้ จริงเอาตายเข้าว่าเลย แล้วมันก็เป็นอย่างนั้นจริง ๆ ความเพียรของผู้ที่เอาตายเข้าว่ากับความเพียรธรรมดาที่ต่างกันคน ๆ เดียวกัน ความเพียรธรรมดานี้เป็นอย่างหนึ่ง ความเพียรที่มีความเชื่อมั่นและความมุ่งมั่นต่อสิ่งนั้นมีกำลังอย่างล้นหัวใจแล้ว ความพยายามที่จะให้เข้าถึงจุดนั้นต้องฟัดเต็มเหนี่ยว เอา ตายก็ตายไม่ตายให้รู้ มีเท่านั้น เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ถอยไม่ได้ ตายในสนามรบ นี่มีแต่ความอยากจงไปเท่านั้น

เราเอาความอยากเข้ามาเทียบเคียงดู ความอยากน้อยอยากจริง ๆ อยากหลุดพ้นอยากรู้อยากเห็นมรรคผลนิพพาน อยากเป็นพระอรหันต์อยากจริง ๆ หลวงตาบัวตัวเท่าหนูก็ตามความอยากมันเท่าภูเขา พอได้ทราบความจริงจากท่านอาจารย์มันแล้ว เอ้าที่นี้กินให้สมอยากนะ พูดง่าย ๆ พูดอย่างนั้นนะ กินให้สมอยากก็คือว่า เอ้า ทำให้เต็มที่ซี ตั้งแต่นั้นแหละความเพียรถึงเป็นเหมือนกับกัณฑ์ อื้อ เหมือนกับอะไรก็ไม่รู้แหละพูดไม่ถูก ไม่มีจิตที่จะแยบออกไปที่ไหน ๆ เกี่ยวกับประชาชนเพื่อนฝูงอะไรเลย หมุน

ตัว ๆ เราไม่เคยสนใจคิดว่าเราจะได้เป็นครูเป็นอาจารย์สั่งสอนพระเณรประชาชนอย่างนี้ แต่มันเป็นขึ้นมาได้อย่างไรก็ไม่รู้ ขณะที่หมุนตัวเข้าตะลุมบอนไม่คิดเป็นคิดตายอะไรกับผู้ใดทั้งนั้นนอกจากเจ้าของอย่างเดียว เข้ามาอยู่ตามธรรมดาไม่ได้ หายอยู่แต่ในป่าในเขา หากอยู่กับหมู่เพื่อนองค์หนึ่งสององค์สามองค์ไม่สะดวก พลิกคิดใหม่

เพราะเรารู้ในใจของเราความเพียรไม่สะดวก อยู่คนเดียวทั้งนั้น อยากกินก็กิน ไม่อยากกินก็วันช่าง เอ้า ตายก็ตาย โธ จนนั่งห่อกระดูก แต่ก่อนมันหนุ่มป้อนะ ก็อายุ ๒๗ ออกปฏิบัติ แล้วนั่งห่อกระดูกเป็นยังงี้ ผอมหรือไม่ผอมฟังซิ จนกระทั่งลงมาหาหมู่เพื่อนพากันตกตะลึง แม้แต่ท่านอาจารย์มันยังตกตะลึง โธ ทำไมเป็นอย่างนี้ เหลืองเป็นขมิ้นลงมาจากภูเขา โธะ ทำไมเป็นอย่างนี้ พอว่าอย่างนั้นท่านก็แก้ปู้บ มันต้องอย่างนี้จึงเรียกว่านักรบ นั้น ท่านกลัวเราจะอ่อนแอร้องไห้แง ๆ เข้าใจไหม พอท่านว่าทำไมเป็นอย่างนี้เดี่ยวก็ร้องไห้แง ๆ ถ้าว่ามันต้องอย่างนี้ซึ่งถึงเรียกว่านักรบ ท่านแก้ปู้บเดียวเลย เพราะเรามันเป็นเหมือนกับลูกตัวแดง ๆ อยู่ที่นี่ะ มันคอยแต่จะออกจะอ่อน พอว่าทำไมเป็นอย่างนี้คอยแต่จะร้องไห้แง ๆ ท่านจึงรีบตัดปู้บเลย มันต้องอย่างนี้จึงเรียกว่านักรบ

การปฏิบัติตามความอยากมันจึงต้องหมุนของมัน เรากล้าพูดได้อย่างเต็มปาก เราไม่ได้กลัวอวดฉลาด เราพูดตามความจริง เพราะเราไม่อยากจะพูด มันไม่อยากจะพูด ไม่หิว แต่เมื่อเหตุผลที่ควรจะต้องพูดก็มีพูด โดยยกความอยากนั้นกับความอยากที่เป็นตัณหาเป็นกิเลสขึ้นมาเทียบกัน เราอยากเต็มหัวใจเราก็เคยอยากมาแล้ว คืออยากได้มรรคผลนิพพาน ที่นี้ความเพียรให้สมใจกับความอยากเราก็ได้เคยทำเต็มสติกำลังของเรา จนถึงกับบางครั้งบอกลมอเลยเชียว เอ้า ตายก็ตายเถอะ มันถึงขั้นหัวเลี้ยวหัวต่อจริง ๆ มันมีนี่ จะถอยไม่ได้ นอกจากตายกับฟุ้งเท่านั้น

ถ้าเป็นส่วกันก็ฟุ้ง ไม่ทะเลาะเอาให้ทะเลาะ ถ้าเป็นคนโดนต้นไม้ให้ทะเลาะ ที่เราจะถอยมานี้ถอยไม่ได้แล้ว มันเข้าหัวเลี้ยวหัวต่อจะเข้าด้ายเข้าเข็มถอยไม่ได้ ลงประจัญบานกัน อยู่ขนาดนั้นจะถอยไม่ได้เลย ต้องสู้ เอา ตาย ไม่ตายให้ชนะ นั้นละมันเป็นระยะ ๆ ที่มันวางพื้นไว้ในเรื่องสละชีวิตนี้ก็วางอยู่แล้ว พอถึงคราวเข้ายิ่งเหน็บเข้าไปอีก หนักเข้าไปอีก อ้าวไปเถอะ ไม่ไปไม่รู้ ตายก็ตาย เพราะอะไร เพราะความอยากรู้อยากเห็น โธ ความทุกข์ความทรมานความลำบากลำบากในชีวิตนี้ ก็ในเวลาปฏิบัติกรรมฐานนี้เอง เพราะอำนาจแห่งความอยากมันหนักจริง ๆ เราไม่นึกว่าเราจะยังเหลือเป็นผู้เป็นคน เด่นตายมาอย่างนี้

หมู่เพื่อนก็ไม่มีแต่ก่อน เพราะเราไม่สนใจกับใครนี่ เข้าป่าไปอยู่คนเดียวก็วันช่าง ข้าวอยากกินก็กิน ไม่อยากกินก็วันก็ช่าง เวลามันจะตายจริง ๆ ก็เดินโซซัดโซเซ

ออกไปบิณฑบาตฉันเสียวันหนึ่งแล้วหายเจ็บไปเลย เพราะเหตุไรถึงต้องทำอย่างนั้น เรามั่นคนหยาบเรายอม พอได้กินอิ่มเต็มท้องแล้วมันนอนอยู่เหมือนหมูไม่ยอมลุกละชิ จะมาเลี้ยงหมูได้หรือ นี่ไม่ใช่โรงเลี้ยงหมูนี่นะ ที่นี้เวลาเราอดเข้าไปเท่าไร ร่างกายซูบ ผอมลงไปร่างกายไม่มีกำลัง แต่จิตใจมันติดฝัง ๆ เห็นอยู่ชัด ๆ อันนี้จะพอดไม่ใช่ อะไรนะ พอถึงเวลาที่เราจะฉัน โอ้ มันเกิดอธิกรณ์เกิดคดีกันในศาลเตี้ยนี้ อันหนึ่งคิด บอกขึ้นว่า นี่จะอดให้ตายเชียวหรอ มันกำลังจะตายอยู่แล้วนะ คนหนึ่ง โห้ เวลาถึงได้ กินแล้วมันนอนอยู่เหมือนหมูนี้นะมันยังตาย ขึ้นเชียงแล้วไม่ยอมลง จะให้มันกินอะไร นักหนา

ตกลงเรานั้นแหละเป็นผู้พิพากษา โอ้ อดบ้างอิ่มบ้างนั่นแหละดี เอาตรงนั้น เราก็ฟาดลงไปเรื่อย จนกระทั่งมันไปหมดสติกำลังความสามารถแล้ว ก็เป็นหลวงตาบัวโท่ ไร้อย่างนี้ อะไรก็เลยไม่อยาก จะว่าคนตายหรือตายแล้วทำไมมาพูดอยู่อย่างนี้ใช้ไหม มันไม่อยากก็บอกไม่อยาก ใครจะว่าอะไรก็ตาม ว่าเราบ้ำก็ยอมรับว่าบ้ำ บ้ำไม่อยากจะ ว่านั้น อยากไปสวรรค์ก็ไม่อยาก อยากไปนิพพานก็ไม่อยาก อยากเป็นพระอรหันต์ก็ไม่อยาก อยู่เฉย ๆ เหมือนหลวงตาบัวนี่จะว่าไง มันก็เท่านั้น หมดแล้วเรื่องแก้ปัญหาเรื่อง อยาก แล้วก็ไปแปลออกพิจารณาดูซิ ถึงเวลามันอยากมันก็อยาก ถึงเวลามันอยากมัน ก็อ้อย ไม่สมหวังอะไรก็เสียใจอยาก ไม่อยากเสียอยู่อย่างนี้แหละจะว่าไง

ไม่มีความอยากไม่มีเครื่องดูตมิจิตจะหมุนไปได้อย่างไร มันต้องมีพลังของมัน นี่มรรคผลนิพพานเป็นเหมือนแม่เหล็กมันดึงดูดจิตใจให้หมุนตัว ๆ ในใจ อะไรก็ตามงาน อะไรก็ช่างเถอะ ถ้าไม่มีกำลังใจเป็นไปไม่ได้ อันนี้กำลังใจบังคับ ความมุ่งมั่นนั้นจะเป็น ตัวพาให้หมุน ความมุ่งมั่นต่อสิ่งที่เราต้องการมันมุ่งมั่นเอาจริง ๆ มุ่งไม่หยุดไม่ถอย ความเพียรทุกด้านก็หมุนไปตามกันหมด อดก็ยอมอด อิ่มก็ยอมอิ่ม เป็นยอมเป็น ตาย ยอมตาย ถึงคราวแล้วอยู่ไหนก็ตาย โลกนี้มีป่าช้าด้วยกันทุกตัวสัตว์ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ขึ้นมาอย่างนี้ อ้อย ยาเม็ดหนึ่งก็ไม่เคยติดยามว่าไง แล้วก็สอนตัวเองนะ

เราพูดอย่างนี้เราไม่ได้ประมาทหมอ คืออุบายพิตเจ้าของเพื่อให้แข็งแรงภายในจิตเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา มันจะคิดหาหยุกหาตายคิดไปไหนวะ ป่าเหล่านี้พวกสัตว์ เหล่านี้เขาอยู่ที่นี่ เขาไม่เห็นมีหมอมียามมีโรงพยาบาลมีหยุกมียารักษา เขายังไม่เห็นสูญเสีย พันธุ์ ทำไมเราคนทั้งคนว่าเป็นพระกรรมฐานด้วย ยังต้องเสาะแสวงหาหยุกหาตาย เราก็กู้ สัตว์ไม่ได้ซิ เราแพ้สัตว์ เราต้องการความแพ้สัตว์หรอ ถ้าไม่ เอ้า ถึงคราวตายมันก็ตาย สัตว์ก็ตาย คนก็ตาย ใครก็ตาย ที่นี้จิตก็หมุนตัวเข้ามา มันไม่ไปคิดเสาะแสวงหา เรื่องหยุกเรื่องยา มันก็พุ่งเข้ามาเป็นน้ำไหลช่องเดียวมันก็มีกำลัง พุ่ง นั่น นี่หมายถึง อุบายแก้เจ้าของในเวลาปฏิบัติ เราแก้อย่างนั้นเรื่อยมา

ถ้าจะไปคิดเรื่องหยูกเรื่องยาแล้วจิตใจมันอ่อนเปียกไปหมดแล้ว เลยไม่สนใจกับธรรม อันนั้นจะดีอันนี้จะดีจะถูก เลยยุ่งอยู่นั่น ที่นี้มีแต่สิ่งที่จะถูก ๆ เจ้าของเลยจะตาย อันนี้ร่างกายมันอ่อนก็จริง ร่างกายเป็นยังงี้ก็ตามแต่จิตไม่ได้เป็น จิตมันดีที่อยู่ฝั่ง ๆ มันแข็งตัว เพราะจิตกับกายเป็นคนละอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเราอยากจะทราบเรื่องจิตกับกายแม้อยู่ด้วยกันเราก็กังไม่ทราบ ถ้าเราอยากทราบให้ปฏิบัติ พระพุทธเจ้าเป็นคนจริงด้วยการปฏิบัติ รู้จริงเห็นจริง สอนโลกสอนด้วยความจริงไม่ได้มาหลอกลวงโลก กายเป็นกาย จิตเป็นจิตจริง ๆ ปฏิบัติไปพอรู้ความจริงแล้วจะปฏิเสธความจริงลบความจริงลบได้หรือคนเรา ลบไม่ได้ ปฏิบัติตามหลักพระพุทธเจ้า ถ้ารู้อย่างพระพุทธเจ้าแล้วจะไม่กราบพระพุทธเจ้าลงคอได้หรือคน ต้องกราบ ไม่ยอมพระพุทธเจ้าจะยอมใคร ความจริงใครลบได้เมื่อไร ของปลอมถึงสูญ ของจริงไม่สูญแหละ พระพุทธเจ้าสอนด้วยความจริงทั้งนั้น

อยากขออนุญาตถามท่านอาจารย์ว่า อย่างในวัยของเด็ก ๆ นักศึกษา การที่จะน้อมนำให้เขาได้เข้ามาสนใจทางด้านธรรมะนี้ เราจะใช้วิธีการอย่างไรให้มีผลมากขึ้น คือเด็กพวกนี้ยังอยู่ในวัยซึ่งเรียกว่าคิดว่าจะรับทางนี้ยากหน่อย เพราะยังมีความสนุกสนานหรือมีอะไร ๆ อยู่ ซึ่งตอนนี้ทางวิทยาลัยก็มีความมุ่งหวังที่จะปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ให้ในทางที่ถูกต้อง

อันนี้ก็พอทราบ วัยนี้กำลังรุนแรง ถ้าพูดถึงเรื่องซักรถก็มักจะเหยียบแต่คันเร่ง เบรกจะไม่ค่อยสนใจ แล้วก็ให้สนใจเบรกด้วยนะ เพราะถ้าเหยียบแต่คันเร่งอย่างเดียวมันลงคลองได้ ถ้าเหยียบเบรกห้ามล้อเพื่อไม่ให้ลงคลองนั้นก็เป็นการปลอดภัย ชีวิตจิตใจของเราเป็นของมีคุณค่ามาก การเหยียบเบรกห้ามล้อไม่เป็นของลำบากนี้ ยังดีกว่าการเหยียบคันเร่งเพื่อความฉิบหายอย่างเดียวนั่นด้วยซ้ำ ให้เราพากันระมัดระวัง ความอยากอยากด้วยกันทุกคน แต่การหักห้ามตนเองให้อยู่พอเหมาะพอดีนั้นเป็นความเหมาะสมสำหรับเราซึ่งเป็นผู้รักษาและรับผิดชอบเรา และเพื่อความมั่นคงในตัวของเราทั้งปัจจุบันและอนาคต ต้องไปจากการรักษาตัว ไม่ใช่เป็นไปจากการปล่อยตัว คนเราจะมีบุญเจริณรุ่งเรืองมีความสุขความสบายขึ้นอยู่กับการรักษา ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับการปล่อยตัว นี่ให้พากันจำเอาไว้

เป็นยังงี้ธรรมมันถึงไม่ชอบ เราก็กังใจเราบ้าง บทเวลาโลกทำไมชอบนัก ธรรมทำคนให้เสียหายอย่างไรบ้าง ธรรมทำความเสียหายให้เราอย่างไรบ้างจึงไม่ชอบธรรม และโลกทำความดีความชอบ ทำความร่มเย็นเป็นสุขให้เราอย่างไรบ้างเราถึงชอบเอานักเอาหนา ตั้งปัญหาขึ้นถามตัวเองก็พอจะได้รับคำตอบจากตัวเองไม่มากก็น้อยใช้

ไหมละ แต่ส่วนมากมักไม่ถาม มันค่อยเลย ๆ นะซี ค่อยเลย ๆ อย่างที่เขาพูดว่า ปัญญาชนนะ ให้ระมัดระวังนะ ปัญญาชนเป็นชั้นของคนมีปัญหา เป็นผู้มีความรู้ เป็นผู้ที่ควรเชื่อถือได้ เป็นคนที่ควรเคารพนับถือ ตรงกันข้ามอย่าให้เป็นอย่างว่าปัญญาชนแบบชนตะไปเลยนะเข้าใจไหม อย่างนี้มักจะเป็นชนตะไปเลย อย่าให้เป็นชนตะนะ

คือตามหลักสูตรที่เขียนเกี่ยวกับการสอนทางด้านศีลธรรม เขียนไว้พร้อมทุกอย่าง แต่รู้สึกว่าการปฏิบัตินี้แม้แต่ผู้สอนผมก็ลองสอบถามดูว่า ท่านลองปฏิบัติดูบ้างหรือยัง ผู้สอนก็บอกว่ายังเลย ที่นี้ก็เลยไม่รู้จะทำอย่างไร

ถ้าอย่างนั้นมันก็เป็นแบบนายดาบที่อยู่อุดรนี่นะ เขาไม่ใช่เป็นนายดาบอย่างจริงจังอะไรหรอก เพื่อนฝูงเสกสรรขึ้นให้ชื่อเขานายดาบ เวลาเขาไปเที่ยวสนุกรสนานกับเพื่อนฝูง เขาก็เอานาฬิกาข้อมือไปติดข้อมือไป ไปแล้ว เฮ้ย...เพื่อนเวลาเท่าไรแล้ว ฮู้มึงอย่าถามแรงนักเพื่อน กูก็แขวนมาอย่างนั้นแหละมันไม่มีเครื่องอะไรหรอก อันนี้ก็เวลาเขาถามมาเป็นยังงี้ที่เขียนตำรับตำราให้เขาเป็นยังงี้ อู๊ย อย่าถามเพื่อน เราก็อธิบายไปอย่างนั้นแหละ นั่นใช้ไม่ได้มันจะเป็นเหมือนนาฬิกานายดาบ นาฬิกานายดาบไม่มีเครื่องภายในเลย ก็แขวนโก๊ ๆ ไปอย่างนั้นแหละ อันนี้ก็เขียนโก๊ ๆ ใช้ไม่ได้แหละ อย่าไปเขียนโก๊ ๆ ซิ ให้ปฏิบัติตัวให้ได้ด้วยศีลด้วยธรรม ถ้าศีลธรรมห่างเหินมากเท่าไรโลกก็นับวันเดือดร้อน

คนเราไม่มีชื่อเสียงเป็นที่ยึดเคว้งคว้างที่สุดเลย ถ้ามีหลักธรรมเป็นเครื่องยึดแล้วพออยู่พอเป็นพอไปคนเรา มองดูก็น่าดู ไม่ว่าจะฟังเสียงก็น่าฟังผิดกัน คนมีธรรมกิริยาที่แสดงออกย่อมมีภูมิเกณฑ์ แสดงการรักษาตัวความสวยงามให้เห็นชัดเจน คนไม่มีธรรมแล้วไปดูซิคนชั่วเหล่าเป็นยังงี้ ลองถามดูซิ โอ๊ะ ความฉลาดอยู่ในตู้ไอ้โง่ที่กำลังเมาเต็มทีนั่นแหละ เข้าใจไหมเวลากินเหล้าเมาแล้วสติก็ไม่มี ปัญญาไม่มี ลองไปว่าแกโง่ดูซิ ไอ้โง่ ในโลกนี้ใครจะฉลาดยิ่งกว่ากูวะ นั่นเห็นไหม แล้วพูดไม่มีหยุดไม่มียั้ง น้ำลายหกตกก็กินน้ำเรื่อยเข้าไป น้ำเหล้านั่นแหละ ประเดี๋ยวก็ลาละครับ แล้วค่อยไม่ไปอีกเดี๋ยวก็ลาละครับหมดวันยังค่ำ ถ้าคนดีไม่หนีแล้วมันจะลาลอยู่ทั้งวันนั่นแหละ เข้าใจไหมพวกน้ำลายฟูง

นี่เรารู้กันอย่างนี้ก็รู้ คนไม่มีศีลธรรมเป็นยังงี้ น่าสลดสังเวชไหม เราไม่ถึงขนาดนั้นก็ตาม มันด้อยกว่านั้นก็แสดงว่าเรายังเป็นอย่างนั้นอยู่ ให้พยายามปรับตัวของเรา เพราะไม่มีอะไรมีคุณค่ายิ่งกว่ามนุษย์ ยิ่งกว่าตัวของเรา เราพยายามรักษาเราด้วยศีลด้วยธรรม เอาอื่นมารักษาไม่ได้ ศีลธรรมจะทำให้คนให้ดีขึ้นนั้น ไม่เคยมีศีลธรรมข้อใดทำคนให้ล้มจมเสียหาย นอกจากสิ่งที่เป็นข้อเสียของศีลธรรมเท่านั้น จะมาลบล้างธรรมในหัวใจคนไม่ให้เกิดความเชื่อความเลื่อมใสในบุญในกรรม ในบาปบุญคุณโทษอะไรทั้ง

นั้น ให้เชื่อแต่สิ่งที่จะจมดิ่งว่าเป็นของดีอย่างเดียว คนนั้นละฉิบหายได้ล่มจมได้ เพราะความเชื่อฝ่ายต่ำ

ธรรมนี้ไม่มีที่จะทำใครให้เสียหาย ถึงเขาจะมาตำหนิทั้งบ้านทั้งเมืองก็ตามเถอะ โอ้ ไอ้นี้โง่งจะตายนี้ทำอะไร กินเหล้ากับเขาก็ไม่เป็น ตีมสุรายาเมาไม่เป็น ฉกฉักไม่เป็น ปล้นไม่เป็นจี้ไม่เป็น “ก็ข้าไม่เป็นผีเป็นยักษ์เหมือนพวกเธอ” ไม่ต้องตอบอย่างนี้ก็ได้ ไซ้ไหม เราก็คือคนดี ๆ นี่แหละ เขาก็เอาปากเขานั้นแหละพูด เขาเอาความคิดเขามาคิด เขาเอาน้ำลายของเขามาใช้ หมดน้ำลายของเขาเขาก็ไปเอง เราก็คือคนดีอยู่ เขาก็เป็นคนหมดน้ำลายไปเปล่า ๆ นี่ละคนดีไม่ขึ้นอยู่กับคนจะมาชมหรือไม่ชม มันติดอยู่กับคนนั่นเอง ถ้าคนชั่วแล้วก็ทำชั่วอยู่ในตัวเอง ไม่มีใครไปว่าชั่วก็ชั่วอยู่ในตัวของมัน นี่ละธรรมของพระพุทธเจ้าท่านสอนไว้อย่างนี้ หลักของกรรมคือการกระทำการแสดงออกให้เห็นว่าเป็นคนดีคนชั่วได้อย่างชัดเจน ให้ระมัดระวัง

เราก็คิดถึงเรื่องราวธรรมดาคนไข้มักจะชอบของแสงมากกว่ายาไซ้ไหม ถ้าเราไม่อยากตายก็ให้เราเชื่อหมอบ้าง ถ้าอยากตายก็ไม่ต้องเชื่อหมอ อะไรเป็นของแสงเอามาฟาดมันเดี๋ยวนี้แหละเดี๋ยวนี้ กุสลาไม่จำเป็น ทนไม่ทนก็ตามเสร็จไปเลย เข้าใจไหม แล้วพระท่านจะรำคาญนะ ตายเกลื่อนอยู่นั้นแล้วตั้งแต่พระมาสวด กุสลา ธมฺมา อกุสลา ธมฺมา หากความฉลาดใส่ตัวนิดหนึ่งไม่มี ทำไมถึงทำลายตัว ถ้าว่าคนฉลาดทำลายตัวได้ยังไง เราต้องสอนเราให้ฉลาดซิ พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า กุสลา ธมฺมา ธรรมยังคนให้ฉลาด คือให้ปฏิบัติตามอรรถตามธรรมแล้วจะเป็นผู้ฉลาดรักษาตนได้ดี อกุสลา ธมฺมา เรื่องทำคนให้โง่ ปฏิบัติตามมันเท่าไรยิ่งโง่ลง ๆ จนกระทั่งบัดชบ นั้นมันเร็วยิ่งกว่าพระจะมากุสลาเป็นไหน ๆ โน่น ความชั่วของคน ความจมของคน ความตายของคนด้วยความชั่วเป็นอย่างนั้นแหละ

ก็อดบ้างซี่ของแสง เราเคยตามของแสงมาเท่าไรแล้ว ได้ผลอย่างไรมาบอกกลับกันซิ เราก็คือปัญญาชนคนหนึ่ง ทำไมเราจะโง่ต่อเล่ห์เหลี่ยมกิเลสฝ่ายต่ำทราบดี นักหนา ธรรมของพระพุทธเจ้ากระเทือนโลกมามากมาย ทำไมไม่เอามายึดมาปฏิบัติมาฟังมาเกาะบ้าง เราต้องคิดอย่างนั้น แล้วเราจะได้เฝ้าเอนดูออกมาใช้จนได้แหละถ้าเรามีแง่คิดอยู่อย่างนี้

อยากจะขออนุญาตอีกสักคำถามนะครับ ค่านิยมของชาวเราขณะนี้รู้สึก่านิยมวัตถุมงคลมาก เราจะมีวิธีการแนะนำเขาอย่างไรบ้างให้เขามีความเข้าใจ

ถ้าพัฒนาจิตได้พอสมควร หรือพัฒนาจิตได้ดีแล้ว วัตถุนิยมก็เป็นมงคลเป็นประโยชน์ เพราะออกจากจิตที่เป็นมงคลอยู่แล้ว ถ้าจิตไม่ดีจะพัฒนาอะไรก็เท่านั้นแหละไม่เป็นท่า เพราะจิตมันเลวพัฒนาอะไรก็เลว เหลวไปหมด มันขึ้นอยู่กับจิต

เพราะฉะนั้นการพัฒนาจิตจึงเป็นอันดับหนึ่ง ตามหลักพระพุทธศาสนาท่านสอนอะไรก็ตาม จะดำเนินหน้าที่การงานอะไรก็ตาม ถ้าจิตไม่เป็นผู้ออกหน้าทำงานแล้ว สิ่งเหล่านั้นจะไม่เป็นการเป็นงานอะไรให้เลย มันขึ้นอยู่กับความโง่หรือความฉลาดของจิต

เอ้ายกตัวอย่างเช่น นายช่างแปลน คำว่านายช่างแปลนต้องเป็นผู้รอบคอบทุกสิ่งทุกอย่างในแปลนใช้ไหม ถึงจะนำแปลนออกมาสร้างบ้านสร้างเรือนได้ แล้วให้นายสหายมามาสร้างแปลนให้คนปลูกบ้าน มันจะพาทำอะไรขึ้นมา เห็นไหม นี่ละมันพัฒนาออกมาจากจิตเสียก่อน ก่อนที่จะมาเป็นแปลนมันออกมาจากจิต จิตได้เรียนได้ศึกษามาเรียบร้อยแล้วถึงจะสำเร็จรูปออกมาเป็นแปลนได้ และเมื่อออกมาเป็นแปลนแล้ว ก็สร้างตามโครงการของแปลนนี้แล้วก็ป็นรูปเป็นร่างขึ้นมา จนสำเร็จเป็นรูปร่างอันสมบูรณ์เพราะแปลนนี้ เพราะจิตนี้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา

ที่นี้ทางด้านจิตใจเกี่ยวกับเรื่องธรรม ก็ศึกษาทางธรรมะให้รอบคอบทั้งทางโลกทางธรรม เอ้า พัฒนาไปไหนไปเถอะไม่มีเสีย ท่านจึงสอนให้พัฒนาจิตเป็นสำคัญมาก โอ้เราพัฒนาตั้งแต่ภายนอกละซิไม่พัฒนาภายในจิต วางระดับหน้าร้านไว้ โอ้โฮ สวยงามอร่ามตาเหลือเกิน ภายในมีแต่ข้าหมีราชีหมาแห่ง ใครจะเข้าไปเหยียบในร้านได้ ละ เหยียบก็ไม่อยากจะเหยียบบอกว่าแต่จะมองดูเลย นั้นมันเป็นอย่างนั้นละ

ให้ระดับภายใน ภายในนอกก็ระดับ ภายในให้มันดี ของดี ๆ เขาเอาใส่ในตู้เซฟไว้เรียบร้อย นั้นเห็นไหมของดี นักปราชญ์ท่านไม่อดละ ผู้ที่อดเก่ง ๆ นั่นคือตัวเก้เข้าใจไหม โฆษณาบ้าง ๆ ๆ อันนั้นดี อันนี้ดี ๆ นะ นั้นละตัวเขี้ยวตัวโง่ตัวชั่วตัวเหี้ย ตัวไม่เป็นท่า ของดีไม่จำเป็นต้องไปโฆษณา อยู่ไหนอยู่ได้ ของดีไม่ดิ้น เข้าใจไหม ของดีแล้วไม่ดิ้น คนทรนทรายคนจะตายละมันดิ้น เข้าใจไหม อันนี้พวกจะตายมันดิ้นรู้ไหม คนปกติเขาจะไปดิ้นอะไร คนไข่มันดิ้นมันจะตาย เอาละอย่าพากันเข็ดหลาบนะมาหาหลวงตาบ้วนะ

ผมอยากจะเรียนถามถึงเรื่องการกระทำวิปัสสนา ทราบว่าท่านพระอาจารย์เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในทางปฏิบัติทางวิปัสสนามาก คำถามแรกก็อยากจะเรียนถามท่านพระอาจารย์ว่า การกระทำวิปัสสนานั้นมีคุณค่าต่อชีวิตของมนุษย์อย่างไรบ้าง

คุณค่าของการอบรมจิตทางวิปัสสนานี้มีมากมาย แต่จะอธิบายเพียงย่อ ๆ พอได้ใจความ คือทำให้เป็นคนเยือกเย็น แม้จะเคยมีนิสัยใจร้อนหรือวุ่นวายต่าง ๆ มา แต่เมื่อได้รับการอบรมจิตใจให้มีความสงบพอมีทางคิดอ่านได้บ้างแล้ว ย่อมทำผู้ปฏิบัตินั้นให้กลายเป็นคนใจเย็น เป็นคนมีเหตุมีผลไม่พรวดพราว ทำอะไรก็ทำด้วยความจงใจ และเป็นการเป็นงานจริง ๆ ไม่เป็นนิสัยจับจด นี่เป็นผลย่อ ๆ ของการกระทำวิปัสสนาที่อธิบายในข้อหนึ่ง

การกระทำวิปัสสนานั้นเราจะทำได้ง่ายเพียงไร

ถ้าเราเป็นคนยาก การทำวิปัสสนาก็ยาก ถ้าเราเป็นคนชอบง่ายหน่อย วิปัสสนาก็ง่าย เพราะถ้าเราเป็นคนยาก พอเริ่มจะทำวิปัสสนาก็เห็นว่ายากไปเสียแล้วไม่ยอมทำ วิปัสสนาก็กลายเป็นของยากไปด้วย ถ้าเราเป็นคนชอบวิปัสสนา พอทราบว่าทำวิปัสสนามีผลดีอย่างนั้น ๆ เราชอบที่จะทำ การทำวิปัสสนาก็ง่ายเพราะเราเป็นผู้พาให้ง่าย

ผมกราบเรียนถามอีกอย่างหนึ่ง เท่าที่เคยได้ยินคนพูดกันว่าการปฏิบัติวิปัสสนานั้น บางทีทำดีไม่ได้ทำให้คนมีสติพื้นเพื่อนไปได้ อันนี้เป็นความจริงหรือไม่

เท่าที่เราเดินไปตามถนนหนทาง เราก็เคยเห็นคนประเภทที่น่าสลดสังเวช คือคนที่เสียดสีที่เรียกกันว่าคนบ้า แต่เราได้ถามเขาดูบ้างหรือเปล่าว่า คนที่เขาเป็นโรคประเภทที่น่าสลดสังเวชนี้ เขาเป็นมาจากการทำวิปัสสนา หรือเขาเป็นมาโดยธรรมชาติของเขาเอง

ที่ผมทราบ บางคนบอกว่าพอเริ่มวิปัสสนาแล้วทำให้สติพื้นเพื่อนไป ไม่เหมือนเมื่อก่อนเริ่มปฏิบัติวิปัสสนา

ในข้อนี้อาจเป็นได้ แต่ไม่ใช่เป็นเพราะธรรมของพระพุทธเจ้า หากเป็นเพราะบุคคลที่ทำผิดต่างหาก เช่นเดียวกับธรรมเปรียบเหมือนเส้นทางที่ถูกจากที่นี่ไปสู่จุดนั้นมีกฎหมายป้ายทางบอกไว้อย่างละเอียด แต่ผู้เดินทางไปในนั้นอาจจะเดินผิด คือปลีกแหวะไปจากทางเดิมที่ถูกนั้นเสีย ก็เลยทำให้ผู้เดินทางนั้นผิดไปจากจุดที่หมาย จึงปรากฏผลที่ไม่สมหมายขึ้นมา ความจริงหลักธรรมของพระพุทธเจ้าทรงชี้บอกไว้โดยถูกต้อง แต่ผู้ปฏิบัติอาจดำเนินผิดไปด้วยความรู้ความเห็นของตนที่เข้าใจว่าถูก

การทำวิปัสสนาของผู้ปฏิบัตินั้นมีนิสัยต่าง ๆ กัน บางรายก็ปรากฏเป็นนิมิตต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น นิมิตเกี่ยวกับเรื่องคนตายบ้าง นิมิตที่น่าเพลิดเพลีนบ้าง ที่น่าเศร้าโศกบ้าง ตามแต่จะปรากฏขึ้นมาตามนิสัยแต่ไม่ทุกรายไป เมื่อนิมิตปรากฏขึ้นใจเกิดความชอบบ้าง เกิดความเศร้าโศกบ้าง เกิดความกลัวบ้าง เกิดความเสียใจบ้าง ตามแต่นิมิตจะแสดงขึ้นในทำใจ เมื่อจิตเป็นอย่างนั้น หากไม่ย่นจิตเข้ามาสู่หลักคือองค์ภาวนาเสีย ก็มีทางเสียได้

เช่น คนที่เคยมีนิสัยชี้ขาดหวาดกลัวต่อผีมาแล้ว แต่พอเริ่มทำวิปัสสนาจิตเริ่มสงบลงบ้างเล็กน้อย ขณะนั้นปรากฏเห็นคนตายขึ้นมาทางนิมิตที่เฉพาะหน้าเป็นต้น ก็เกิดความกลัวขึ้นมาในขณะนั้น จนไม่มีสติยับยั้งใจตัวเองเลยกลายเป็นบ้าไปเลย นี่อาจมีทางเป็นได้ดังที่อธิบายมา แต่ถ้ามีหลักยึดแม้จะเป็นบุคคลประเภทกลัวผีก็ตาม พอเห็นเรื่องที่น่ากลัวในเวลาภาวนาปรากฏขึ้นมา ก็รีบย่นจิตเข้ามาสู่องค์ภาวนาซึ่งตนเคย

บริกรรมอยู่ดั้งเดิมเสีย นิमितก็ดับไปในขณะนั้นความเสียหายก็ไม่เกิดขึ้น เพราะการดำเนินถูกทางที่ท่านสอนไว้

การดำเนินผิดทางนั้น คือเมื่อเห็นผีในนิमितแล้วไม่ได้ย่นจิตของตนเข้ามาสู่หลักธรรม ปลอ่ยให้ความกลัวพาเตลิดเปิดเปิงไปเสียจนไม่มีที่ยึดเหนี่ยว ผลที่เกิดขึ้นอย่างน้อยก็มีสติฟั่นเฟือน มากกว่านั้นก็เป็นบุคคลที่น่าสังเวชไปเลย ฉะนั้นการทำผิดทางจึงมีทางเสียได้ดังที่กล่าวมา ด้วยเหตุนี้การทำวิปัสสนาแม้จะเอานามของพระศาสนาไปพูดว่าทำวิปัสสนาก็ตาม แต่อาจมีทางเสียได้ด้วยการเข้าใจผิด ผลที่เกิดขึ้นจากผู้ทำผิดนั้น อาจทำให้ผู้อื่นที่มีความสนใจอยากทำวิปัสสนาให้กลัวไปตาม ๆ กัน จึงคล้ายกับศาสนาเป็นโรงบ่ม....ขออภัยมาก ๆ คล้ายกับศาสนาเป็นโรงบ่มบ้าไปก็ได้

ผมอยากจะเรียนถามคำถามสุดท้ายอีกคำถามหนึ่ง คือรู้สึกจะมีผู้ที่สนใจในเรื่องวิปัสสนานี้อยู่หลายคน ถ้าหากว่าจะไปขอฝากตัวเป็นลูกศิษย์ท่านพระอาจารย์ ท่านจะกรุณาให้ความช่วยเหลือแก่พวกเราได้มากน้อยเพียงใดครับ

เท่าที่อาจารย์ปฏิบัติอยู่เวลานี้ ก็ปฏิบัติอยู่ในฐานะระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์อยู่แล้ว หากว่ามีท่านผู้สนใจจะไปอบรม ทางวัดก็เคยได้ปฏิบัติต่อพุทธศาสนิกชนมาเป็นจำนวนมาก แทบทั่วประเทศไทยสำหรับวัดป่าบ้านตาด แต่จะเรียนว่าไม่ขัดข้องเสียทีเดียวนั้นก็ยังไม่กล้าที่จะเรียน เพราะอาจจะมีเหตุการณ์เกิดขึ้นที่จะทำให้ขัดข้องก็ได้ในอนาคต เพราะเป็นของไม่แน่นอน จึงขออภัยไว้ด้วย แต่เรื่องเกี่ยวแก่ท่านที่มีความสนใจหวังดีต่อตนเอง โดยที่ใครจะนำศาสนาเข้ามาเป็นเครื่องอบรมนี้ อาจารย์ขออนุโมทนากับท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง

ขอเรียนเรื่องวิปัสสนาให้ท่านผู้ฟังทั้งหลายทราบย่อ ๆ พอเป็นข้อคิด คำว่าวิปัสสนานั้นเป็นชื่ออันหนึ่งที่ท่านนักปฏิบัติท่านบำเพ็ญในครั้งพุทธกาล ซึ่งเป็นธรรมชั้นสูงไปเป็นลำดับ แต่คำว่าภวานานั้นเป็นคำกลาง ๆ ที่ใช้ได้ทั่วไปทั้งสมณะและวิปัสสนารวมกันเข้าเรียกว่าภวานา คำว่าวิปัสสนานั้นหมายถึงความรู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมทั้งหลาย แม้เช่นนั้นจะนำมาใช้เป็นวิปัสสนาของการภวานาทั่ว ๆ ไปก็ได้ไม่ขัดข้อง การเจริญภวานาหรือวิปัสสนานี้มีผลประจักษ์ใจของผู้บำเพ็ญ คือใจที่เคยวอกแวกคลอนแคลนต่อสิ่งยั่วยวนต่าง ๆ เมื่อได้รับการอบรมจิตใจเท่าที่ควรแล้ว จิตจะค่อยเชื่องชินต่อเหตุการณ์ทั้งหลาย และปฏิบัติตัวไปด้วยความสม่ำเสมอ ผิดกับผู้ที่ไม่ได้อบรมอยู่น้อย ดั่งนั้นวิปัสสนาจึงเป็นคุณสมบัติที่ช่วยเสริมบุคคล ให้เป็นผู้หนักแน่นมั่นคงในตัวเอง และมีเหตุผลต่อสิ่งเกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้ดี

กระผมใคร่จะเรียนถามท่านพระอาจารย์ เกี่ยวกับความจริงของโลกอย่างหนึ่งในฐานะที่ท่านพระอาจารย์มีความเชี่ยวชาญทางวิปัสสนาอย่างมาก และวิปัสสนาก็อย่าง

ที่ท่านพระอาจารย์ว่าไว้ว่า คือศึกษาให้มีความรู้ให้เห็นแจ่มแจ้งเห็นจริงเกี่ยวแก่ชีวิตสังคม ที่กระผมข้องใจใคร่จะเรียนถามก็คือว่า การเกิดและการตายในทรรศนะของวิปัสสนานั้นเป็นอย่างไร

เรื่องการเกิดการตายนั่น แม้จะไม่ใช้ทรรศนะของวิปัสสนาก็ตาม แต่เรื่องการเกิดการตายนั้มีอยู่ทุกรูปทุกนาม โดยเฉพาะท่านผู้ถามปัญหาอยู่เวลานี้ก็ตกอยู่ในภาวะเช่นนี้เหมือนกัน ถ้าอาจารย์จะเรียนอธิบายให้มากไปกว่านี้ ก็กลัวจะเป็นการนำเอาอ้อยไปขายในสวนอ้อยไป จึงไม่กล้าจะเรียนมาก พอเข้าใจมิใช่หรือ

ความจริงกระผมก็ยังไม่เข้าใจหรอกครับ อยากจะให้พระอาจารย์กรุณาชี้แจงรายละเอียดให้บ้างสักเล็กน้อย?

ไหน มีสงสัยข้อไหนล่ะ

คือการเกิดนะครับ ถ้าพิจารณากันตามหลักชีววิทยาก็บอกว่าเกิดจากสเปิร์มของผู้เป็นบิดาผสมกับโอวอมหรือไข่ของผู้เป็นมารดา ก็ปฏิสนธิออกมาเป็นบุคคล นั่นคือทางชีวะ ที่นี้ทางศาสนานั้นพูดไปในการทำนองเดียวกันหรือเปล่า?

ท่านกล่าวไว้เหมือนกัน แต่ท่านมิได้บอกว่าสเปิร์ม คืออันนี้เป็นส่วนผสมสำหรับธาตุ ทางพระศาสนาท่านก็มีแง่หนึ่งที่จะพูดเกี่ยวกับสิ่งนี้ แต่ตามหลักวิทยาศาสตร์ทางชีววิทยาที่พูดไปเมื่อสักครู่นี้ เป็นไปในทางหลักวิชาทั้งนั้น แต่ทางพุทธศาสนาท่านพูดถึงส่วนธาตุอะไรท่านองนี้ อันนี้เป็นด้านวัตถุคือธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ที่มาผสมกัน แต่ส่วนนามธรรมที่หมายถึงธาตุรู้ที่เข้าไปแทรกสิงอยู่ในระหว่างสิ่งทั้งสองผสมกันนั้น นั่นเป็นธาตุส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ที่ทางพระพุทธศาสนาสนใจอยู่มากยิ่งกว่าส่วนของธาตุที่เป็นส่วนหยาบ

พระพุทธศาสนานั้นสอนให้บุคคลมักน้อยสันโดษ ที่นี้ทุกคนถ้ามีความมักน้อยสันโดษ คือพากันออกบวชหมด หรือว่าไม่พยายามสร้างสรรค์ความเจริญแล้ว ชาติไทยเราจะไม่ถูกรุกรานง่ายขึ้นหรือครับ?

เรื่องศีลธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนไว้นั้นมีมากมายหลายแขนง และมีเป็นชั้น ๆ ของศีลและธรรม ผู้ที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติ ก็ควรจะนำไปปฏิบัติให้เหมาะสมแก่เพศและฐานะของตน คำว่าความสันโดษมักน้อยนี้เป็นธรรมอันกว้างขวางมาก สำหรับพระก็ดำเนินไปอีกทางหนึ่ง คือแยกออกจากหลักใหญ่คือความสันโดษมักน้อยเช่นเดียวกัน ส่วนฆราวาสก็มีอีกเป็นแขนงหนึ่ง ที่ควรปฏิบัติให้เป็นความเหมาะสมสำหรับตน และเป็นประโยชน์แก่ตนและครอบครัวตลอดส่วนรวมด้วย ถ้าจะพูดรวม ๆ ไปก็อาจจะไม่สะดวกแก่ผู้ฟัง ดังนั้นอาจารย์จะขอแยกอธิบายเป็นตอน ๆ เพื่อเข้าใจง่ายขึ้น เรื่องความสันโดษความมักน้อย ที่พอเหมาะสมกับฆราวาสจะพึงปฏิบัติได้มีอยู่ แต่ถ้าปฏิบัติให้

เป็นความมั่งมาก ซึ่งเลยความพอดีแล้ว กลับเป็นภัยแก่ฆราวาสก็มีอยู่เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าท่านจึงทรงสอนไว้อย่างนั้น อะไรรู้ว่าความมั่งมากซึ่งเป็นภัยแก่ฆราวาสนั้น คือความมั่งมากในอารมณ์

มีหนึ่งแล้วอยากมีสอง มีสองแล้วอยากมีสาม มีสามแล้วยังอยากมีสี่มีห้าขึ้นไป ไม่มีสิ้นสุด ไปที่ไหนมีแฟนเป็นพวงๆ อย่างนี้น่าเกลียดน่ากลัวมาก คือกลัวว่าโลกจะพินาศเพราะไฟอุบาทว์นี้เผาผลาญ ความมั่งมากประเภทนี้เป็นสิ่งที่น่าเกลียดมากมาย ไม่มีใครที่มีธรรมในใจอยู่บ้างจะชมว่าดี ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงไม่ทรงสอนฆราวาสให้เป็นผู้มั่งมากในทางนี้ เพียงแต่ผิวเดียวเมียเดียวเท่านั้นบางครั้งก็ยังมีทะเลาะเบาะแว้งกันได้ แถมยังอยากจะมีย่อยๆ อะไรรต่ออะไรแฝงกันไป คือ มีอาหารว่างอาหารว่างยุ่งกันไปหมด โลกต้องแตกแน่ๆ

พอเข้าใจมิใช่หรือ อาหารว่าง ความเป็นผู้มีผิวเดียว เมียเดียวนี้แล ท่านเรียกว่าความมั่งน้อยของฆราวาส ในหลักธรรมท่านสอนไว้อย่างนี้ ทั้งนี้เพื่อให้ฆราวาสรู้จักความสำคัญของท่านและกัน ให้รู้จักหัวใจของท่านและกันซึ่งเป็นคู่ครอง และคู่พึงเป็นพึ่งตายของท่านและกัน นี่เป็นหลักใหญ่ที่พระพุทธเจ้าทรงเป็นห่วง สำหรับพุทธบริษัทผู้อยู่ครองเรือน และทรงสอนเน้นหนักลงไปในเรื่องบพณีว่า ให้มีความมั่งน้อยสันโดษ คือมั่งน้อยในอารมณ์เครื่องเสริมไฟในครอบครัว ถ้ามีเพียงหนึ่งแม้จะยุ่งบ้างก็ไม่เท่าไร พอมีทางหายใจได้บ้างและพอดพอดทนเพราะความรัก ต่างฝ่ายต่างมีน้ำหนักเสมอกัน ไม่ไหลบ่าไปหาปลีกหาย่อย คือภริยาสามีประเภทกาฝากที่มีอยู่ในที่ต่างๆ เหมือนดอกเห็ดเต็มไปหมดใน....

แม้ลูกที่เกิดในหัวอกของพ่อแม่ทั้งสองนั้นก็เป็เลือดเนื้ออันเดียวกัน การแนะนำสั่งสอนก็ง่าย และเชื่อมโยงความรักใคร่สงสารระหว่างแก่งกันและกันก็สนิทดี เพราะเป็นเลือดในหัวอกของตนด้วยกัน ผู้เป็นแม่จะดุว่ากล่าวลูกก็ไม่กระเทือนถึงผู้เป็นพ่อ ผู้เป็นพ่อจะดุว่ากล่าวหรือเฆี่ยนตีลูกบ้างในบางครั้งก็ลูกดื้อดิ่ง ก็ไม่กระเทือนผู้เป็นแม่ ย่อมเป็นที่สนิทใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย เพราะต่างฝ่ายก็ถือว่าเป็นลูกของตนเสมอกัน และความรักลูกๆ ก็มีส่วนเท่ากัน เนื่องจากเป็นเลือดในหัวอกอันเดียวกัน ดังนั้นผู้มีความมั่งน้อยในอารมณ์ดังกล่าว จะไปไหนมาไหนย่อมไม่เป็นอารมณ์ห่วงใยกับพินกับไฟว่าจะมาหรือจะไปไหมบ้านไหมเรือน (ไฟราคะตัณหา) ของเราหรือของใคร

จะไปทำงานในบ้านนอกบ้านหรือสังคมใดๆ เมื่อต่างฝ่ายต่างรู้จักความสำคัญ รู้จักกรรมสิทธิ์ของท่านและกัน รู้จักหัวใจกันแล้ว ระหว่างคู่ครองทั้งสองนั้น ต่างจะไม่มี ความระแวงแคลงใจและเป็นทุกข์ เพราะอารมณ์ยุ่งมากวนใจ ทั้งเป็นการสะดวกในการ ทำมาหาเลี้ยงชีพ ตลอดจนการจับจ่ายและการเก็บรักษาไม่มีทางรั่วไหลและมีสิ่งมาคอยดู

ชิม ไม่ค่อยมีการทะเลาะกันในเรื่องไม่มีความอึดพองทางอาหารว่างอาหารนอกบ้าน พอเข้าใจมิใช่หรือ หรือจะให้อาจารย์สอนว่าให้ฝึกคนละร้อยสองร้อยอย่างนั้นหรือถึงจะเป็นที่พอใจ และเป็นการพัฒนาที่เจริญมากที่สุด จะเป็นที่เหมาะสมกับใจของผู้ต้องการพัฒนาแผนใหม่

การฟื้นฟูเศรษฐกิจของบ้านเมืองนั้น เป็นอีกประเภทหนึ่งที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ว่า ให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานทุกด้านที่ชอบธรรม เพียงเท่านี้ก็พอที่จะทราบได้แล้วว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้สอนให้คนนั่งอมมืออเท้าอยู่เฉยๆ โดยไม่แสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนแก่ครอบครัวและประเทศชาติบ้านเมือง การฟื้นฟูเศรษฐกิจของบ้านเมืองด้วยวิธีมีร้อยมีพัน มีอาหารว่างรอบบ้านรอบเมืองทุกแห่งทุกหนทุกตำบลหมู่บ้านตามซานเมือง ไนท์คลับ อะไรต่ออะไรยุ่งกันไปหมด รู้สึกจะไม่ใช่เป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจให้เจริญ แต่จะเป็นการสังหารตนสังหารครอบครัวและสังหารประเทศชาติให้ล่มจมลงไป ด้วยอำนาจของกิเลสประเภทเผาคคนทั้งเป็นอย่างไม่สงสัย เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าจึงไม่ส่งเสริมให้คนสนใจในทางนี้ กลัวโลกจะพินาศไม่มีมนุษย์เหลือค้างอยู่ในโลกอีกต่อไป

พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีเกิดขึ้นแล้วย่อมมีดับเป็นธรรมดา ที่นี้คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ ๒๕๐๐ กว่าปีมาแล้วนั้นจะไม่ดับหรือ?

อ้อ ถ้าเรายังไม่ดับคำสั่งสอนก็ยังไม่ดับ ถ้าเราดับเมื่อไรคำสั่งสอนก็ดับในบุคคลคนนั้น ส่วนคนที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ปฏิบัติกันต่อไป ที่สำคัญก็คือ เวลาจะไปเที่ยวหาความรู้เริงบันเทิงโดยไม่มีขอบเขตนั้น รู้สึกจะไม่กลัวการเกิดการดับ แต่เวลาจะน้อมใจเข้ามาสู่ศีลธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า กลับกลัวแต่จะดับจะตาย ข้อนี้จึงน่าสลดสังเวชอยู่มาก เวลาจะออกไปเที่ยวเปิดอารมณ์ให้สบายๆ คล้ายกับจะไปขึ้นสวรรค์ทั้งเป็นนั้น ไม่กลัวว่าอะไรจะเกิดจะดับ แต่เวลาจะประพฤตศีลธรรมกลัวแต่ธรรมของพระพุทธเจ้าจะดับ และกลัวว่าตัวจะตาย ฉะนั้นความดีจึงไม่มีโอกาสก้าวไปได้ถึงไหน มีแต่ความหลงกลวงถ่วงจิตใจวังงวนไปอยู่ตลอดเวลา ไม่มีโอกาสตามมันให้ทันได้เลย

กระผมใคร่จะกราบนมัสการถามท่านอาจารย์ว่า เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๐ ถือว่าเป็นกึ่งพุทธกาล หมายความว่าอย่างไรครับ?

อ้อ กึ่งนั้นกึ่งเวลาเวลาต่างหาก ไม่ใช่กึ่งคำสอนจะเกิดจะดับ

การที่ถือว่าปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ที่ว่าเป็นกึ่งพุทธกาลหมายความว่า ศาสนาพุทธจะยังยืนอยู่ ๕๐๐๐ ปีนั้นใช่ไหมครับ?

อันนี้ ท่านตรัสไว้ตามกาล คือหลักพระพุทธศาสนาที่สอนไว้ ท่านกำหนดไว้พอประมาณว่า ห้าพันปี เมื่อถึง ๒๕๐๐ ก็เป็นอันว่ากึ่งตามเวลาเวลาของห้าพันปี เรียกว่า

กึ่งแห่งกาลเวลา แต่ที่พระพุทธเจ้าประทานไว้ขนาดนี้ เข้าใจว่าจะพอสมควรแก่ความสามารถของผู้มีความเชื่อความเลื่อมใส จะประพฤติปฏิบัติตามธรรมของพระองค์ได้อย่างมากก็เพียงห้าพันปีเท่านั้น นอกจากนั้นก็อาจเป็นความเปลี่ยนแปลงทางความรู้ความเห็นไปต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุให้ขาดความเคารพนับถือไปเองสำหรับหมู่ชน จึงคล้ายกับศาสนธรรมดับไป ความจริงศาสนธรรมมิได้ดับ

แต่แม้ธรรมจะเป็นธรรมชาติที่อยู่ตั้งเดิมก็ตาม เมื่อไม่มีผู้สนใจจะฟื้นฟูขึ้นมาเพื่อประโยชน์แก่ตนแล้ว ธรรมก็กลายเป็นโมฆะไปในหมู่ชนที่หมดความสนใจโดยสิ้นเชิงแล้ว ฉะนั้น ท่านจึงประทานศาสนาไว้พอประมาณว่าห้าพันปี หากว่าเรามีอายุยืนยิ่งกว่าห้าพันปีจะประพฤติปฏิบัติธรรมให้มากยิ่งขึ้นกว่านั้น ก็ยังจะเป็นการเพิ่มพูนความดีได้มากขึ้น แต่รู้สึกเสียใจ ที่อายุของมนุษย์เรามีเพียงไม่กี่ปีแล้วก็ดับไปเสีย บางรายก็ไม่สามารถทำความดีให้แก่ตนได้ และทำตัวให้เป็นโมฆะทั้งปัจจุบันและอนาคตก็มีจำนวนไม่น้อย

เพราะฉะนั้นเราทั้งหลายเมื่อได้ก้าวเข้ามาสู่ความเป็นมนุษย์ และได้นับถือพระพุทธศาสนาที่ทรงไว้ซึ่งเหตุผลอย่างสมบูรณ์ทุกอย่างแล้ว ก็ควรสนใจนำไปปฏิบัติดัดแปลง ภาย วาจา ใจของตนให้มีคุณค่า แม้จะดับไปก็ให้ดับไปแบบบุคคลที่มีชัยชนะในตัว คือความเป็นผู้มีคุณงามความดีอย่างพร้อมมูลแล้ว อย่าให้สูญพันธุ์ไปโดยหาซากความดีติดตัวไปมิได้

มีคำถามส่งมามากมาย อยากจะทราบกันว่านรกกับสวรรค์ มีจริงหรือไม่ ถ้ามีอยู่ที่ไหนบ้าง?

ไม่ได้ถามนักท่องเทียวเขาบ้างหรือ เขาไปเมืองไหนบ้าง นรกเขาได้ไปหรือเปล่า อาจารย์ไมใช่นักท่องเทียวจึงไม่กล้าจะเรียนได้ แม้แต่เมืองนอกเมืองนาก็ไม่เคยไปเห็นแล้วจะสามารถไปเห็นนรกสวรรค์ได้ยังไง ต้องไปถามนักท่องเทียวเขาจึงจะรู้ในเรื่องนี้

ปัญหาต่อไปมีคำถามส่งมาว่า นิพพาน หมายความว่าอะไร และมีจริงหรือไม่?

นิพพานนั้น ถ้าแปลเฉพาะคำวานิพพานก็แปลว่าดับสนิท คำว่าดับสนิทนั้นเทียบกับไฟที่ก่อเปลวขึ้นมาด้วยเชื้ออย่างมากมาย แต่ได้ดับลงด้วยเครื่องดับไฟที่ทันสมัย เมื่อไฟดับลงอย่างสนิทแล้ว ผลก็คือความเย็นปรากฏขึ้นมา และไม่ทำให้สิ่งทั้งหลายถูกไฟไหม้ฉิบหายต่อไปอีก กิเลสซึ่งเปรียบเหมือนกองเพลิงดับไปจากใจด้วยมรรค คือข้อปฏิบัติที่ทันสมัย นั้นเรียกว่า นิพพาน แปลว่าความดับสนิทแห่งกิเลสทั้งหลาย คือบรรดาลสิ่งที่เป็นภัยต่อใจดับไปโดยสิ้นเชิง คงเหลือแต่ความบริสุทธิ์ และความ เป็นบรมสุขอันเป็นหลักธรรมชาติของจิตที่บริสุทธิ์เท่านั้น นั่นแลคือนิพพาน พอเข้าใจมิใช่หรือ ไม่ใช่คำว่านิพพานแล้วจะดับไปหมด ทั้งคนทั้งสัตว์อะไรๆ ดับไปหมดอย่างนั้น

ความดับสนิทแห่งกิเลส นั่นแหละ คือ สอุปาทิเสสนิพพานของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ท่านในเวลาชั้นธัมมจักขุวัตตอยู่ เมื่อชั้นธัมมจักขุวัตตลงไปก็เป็นอนุปาทิเสสนิพพาน มีแต่ความบริสุทธิ์ล้วน ๆ นี่ท่านเรียกว่า นิพพาน เราจะไปหานิพพานที่ไหนกัน

กระผมใคร่ขอถามท่านพระอาจารย์ว่า ในฐานะที่พวกกระผมเป็นนักศึกษา กระผมได้ทราบมาไม่ว่าจะเป็นนักศึกษาหรือเป็นพระภิกษุก็ตาม ปัญหาที่สำคัญในการศึกษา ที่สำคัญที่สุดก็คือ ไม่สามารถจะตั้งสมาธิให้แน่วแน่สำหรับการศึกษานี้ได้ ฉะนั้น กระผมใคร่มีสักการถามท่านพระอาจารย์ว่า จะทำอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ที่กำลังศึกษาธรรมหรือศึกษาทางโลกนี้ สามารถตั้งสมาธิให้แน่วแน่ได้ โดยที่ไม่มึนจิตใจฟุ้งเฟ้อเลย?

ในข้อนี้แม้แต่อาจารย์ผู้กำลังอธิบายอยู่เวลานี้ ก็ไม่ปรากฏว่าได้หาบทธรรมสมาธิมาเกิดด้วย แต่ก็ยอมรับว่าสมาธินั้นย่อมเกิดขึ้นจากการบำเพ็ญด้วยกันทุกราย ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยการนั่งนอนใจอยู่เฉย ๆ ด้วยการอดทนระอาใจและความไม่สนใจ แต่จะเกิดขึ้นด้วยความสนใจฝึกลงไปในธรรมด้วยกัน แม้ท่านทั้งหลายซึ่งเป็นนักศึกษา ก็ต้องเป็นผู้มีสมาธิคือความแน่วแน่นอยู่เสมอว่า จะศึกษาหลักวิชานั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความพากเพียรของตน นี่ก็จัดว่าเป็นสมาธิประเภทหนึ่ง ที่มีประจำอยู่ในใจของนักศึกษาซึ่งกำลังเล่าเรียนธรรมก็เหมือนกัน ถ้ามีความขยันหมั่นเพียรเหมือนกับงานทั่วไปแล้ว เรื่องสมาธิแม้เราจะไม่ได้หาบทธรรมมาด้วยก็ตาม แต่จะต้องปรากฏขึ้นที่ใจของผู้มีความเพียรโดยไม่ต้องสงสัย

ผมขออนุญาตถามพระคุณเจ้า ผมมีปัญหาใคร่จะถามเรื่องศีล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องศีลห้า คือมีคณศานาอื่น มักจะโจมตีพระพุทธศาสนาในแง่ที่ว่า พุทธศาสนานั้น มักจะดีแต่ภาคทฤษฎี แต่ในภาคปฏิบัติแล้วรู้สึกว่าย่ำแย่อยู่อย่างมา โดยเฉพาะศีลข้อแรกคือ ข้อปาณา ห้าไม่ให้ฆ่าสัตว์ แต่ชาวพุทธส่วนมากก็มักจะฆ่าสัตว์ และก็รู้สึกว่าการฆ่าสัตว์ทางพระพุทธศาสนา ถ้าหากว่าไม่ฆ่าสัตว์ คนเราจะอยู่ได้อย่างไร โดยเฉพาะพระสงฆ์องค์เจ้าเมื่อไม่มีคนฆ่าสัตว์ไปถวาย ไม่ทราบว่าจะอยู่ด้วยวิธีไร?

ก็อยู่ได้ด้วยการไม่ฆ่าสัตว์นั่นเอง จะอยู่ได้ด้วยอะไร เช่น พระท่านไม่ฆ่าสัตว์ ท่านก็ยังอยู่ได้ มรรคาไม่ฆ่าสัตว์จะอยู่ไม่ได้ยังไง เราต้องคิดถึงคุณค่าของชีวิตแห่งสัตว์และมนุษย์ทั่วไป อย่าเห็นว่าสำคัญเฉพาะชีวิตของเราคนเดียว แต่ไม่เห็นคุณค่าในชีวิตของผู้อื่น ต้องเห็นคุณค่าทั้งชีวิตของเราด้วย ของคนอื่นและสัตว์อื่นด้วย ว่ามีคุณค่าแห่งความเป็นอยู่เท่า ๆ กัน จึงจะเห็นคุณค่าของปาณาติบาต ที่ท่านห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์

เช่นสัตว์ตัวหนึ่งมีชีวิตอยู่ไปได้กี่วัน เขาก็เป็นสัตว์เต็มภูมิของเขา หากได้ถูกฆ่าไปเสียความสืบทอดแห่งชีวิตของเขาก็ขาดไปทันที เราก็อีกเช่นกัน เมื่อถูกทำลายชีวิตลงในขณะใดความเป็นมนุษย์ก็ขาดลงในขณะนั้น เมื่อกล่าวโดยส่วนรวมแล้ว คุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ และคุณค่าแห่งความเป็นสัตว์มีชีวิตเหมือนกันหมด ถ้าชีวิตยังเป็นไปอยู่ สัตว์ก็เป็นสัตว์เต็มภูมิของสัตว์ มนุษย์ก็เต็มภูมิของมนุษย์ หากชีวิตหาไม่แล้วไม่ว่ามนุษย์และสัตว์ ต้องเป็นผู้หมดคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ และเป็นสัตว์ลงเท่าเทียมกันเท่าที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติห้ามไม่ให้ฆ่าสัตว์ เบียดเบียนสัตว์ที่มีชีวิตทั้งหลายนั้นเป็นความชอบยิ่งแล้ว

คนเราถ้าเห็นคุณค่าเฉพาะชีวิตของตัวเอง แต่ไม่เห็นคุณค่าแห่งชีวิตของผู้อื่น ก็รู้สึกว่าเป็นคนที่เห็นแก่ตัวและเอาเปรียบผู้อื่นมากเกินไป อาจจะถูกโลกเขาไม่ได้ ที่มีคนศาสนาอื่นโจมตีศาสนาพุทธว่าดีแต่ภาคทฤษฎี แต่ภาคปฏิบัติไม่รู้สึกรู้สีย่อยหย่อนอยู่มาก ข้อนี้ไม่ว่าแต่พุทธศาสนา แม้ศาสนาอื่นๆ ที่เขาผู้โจมตียอมรับนับถือก็ย่อมเป็นความจริงดังที่วานั้น เพราะทุกๆ ศาสนาเป็นแต่ผู้ชี้แนวทางให้คนทำดีและชี้บอกทางชั่วให้คนละเว้นปล่อยวางเท่านั้น จะดีหรือชั่วก็ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติหรือไม่เท่านั้น ศาสนาไม่ได้เป็นผู้ไปคอยรับบาปหากรรมแทนเขา และไม่มีสิทธิที่จะยกคนนั้นว่าดีแล้วพาขึ้นสวรรค์ทั้งเป็น และตำหนิคนนั้นว่าชั่วแล้วจับโยนลงนรกไปเสีย

ที่ว่าชาวพุทธฆ่าสัตว์นั้น ความจริงผู้ที่ฆ่าก็มี ผู้ที่ถือเคร่งครัดไม่ฆ่าก็มีมากมาย ถ้าจะติด้วยความชอบธรรม สมกับนักธรรมด้วยกันแล้ว สิ่งที่น่าชมก็ควรชมด้วยความชอบธรรม ผู้ฟังที่มีธรรมในใจจะได้อนุโมทนา ไม่แสดงเหตุเพราะการตีว่ามีอะไรแฝงอยู่เมื่อพูดด้วยความเป็นธรรมโดยทั่วๆ ไปแล้ว ไม่ว่าชาวพุทธหรือชาวอะไรทั่วโลกล้วนเป็นนักฆ่าสัตว์ด้วยกัน จนปลาทั้งตัวเล็กและตัวใหญ่เท่าภูเขา ที่อยู่ในมหาสมุทรทะเลที่กว้างแสนกว้าง ลึกแสนลึก จะไม่เหลือพอจะสืบพันธุ์ต่อไปอยู่แล้ว อีกไม่นานน่าจะล้นจะไม่มีสัตว์น้ำสัตว์บกตลอดมนุษยมนานา ยังเหลือติดแผ่นดินแผ่นน้ำนี้เลย จะว่าอะไรปูๆ ปลาๆ ละ ถ้าใจมนุษย์จะกำเริบเห็นการฆ่าการเบียดเบียนกันว่าเป็นของดี และเสริมความรู้ความฉลาดของตนว่าเป็นบุคคลพิเศษเกินโลกอยู่

สรุปแล้วจะมีชาวอะไรกันบ้างที่ไม่นิยมการฆ่าการเบียดเบียน นอกจากชาวสัตว์และชาวมนุษย์ที่ตายแล้ว และผู้ยังมีชีวิตอยู่แต่เป็นผู้มีใจเปี่ยมด้วยเมตตา มองเห็นอกเขาอกเรา ว่าสัตว์ทั้งหลายรักความเป็นอยู่ แต่เกลียดกลัวความล้มความตายเสมอกันเท่านั้น ส่วนที่เกี่ยวกับพระนั้น สำหรับพระท่านมิได้บวชมาเพื่อบกวนลวนลามเถียงกันเนื้อกินปลากับท่านผู้ใด ท่านองค์ใดมาบวชต่างก็บวชเพื่อรักษาศีลรักษาศรัทธา มีความเป็นอยู่เกี่ยวกับศรัทธาญาติโยม ตามธรรมเนียมที่มีการงานและความเป็นอยู่ติดกับ

ฆราวาส มีผู้นำอะไรมาถวาย ถ้าไม่ผิดวินัยท่านก็รับฉัน และใช้สอยไปตามเรื่องของคนที่มีความเป็นอยู่เนื่องด้วยผู้อื่น การไม่ฆ่าสัตว์และฉันเนื้อสัตว์นั้น พระท่านพอทนได้ แม้แต่เรื่องใหญ่ๆ กว่านี้ที่โลกชอบทำกันมากๆ พระท่านยังทนได้ จึงกรุณาอย่าเป็นห่วงกับพระ ถึงกับต้องไปเที่ยวฆ่าและเบียดเบียนเขาให้ร้อนเป็นไฟไปเพราะพระเป็นสาเหตุ อาจารย์ไม่เห็นด้วย เพราะไม่ได้บวชมาเพื่อส่งเสริมใครให้เป็นคนชั่ว และก่อความเดือดร้อนให้แก่กันด้วยการฆ่าและการเบียดเบียน

แม้จะมีความลำบากเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนท่านที่มาเกี่ยวข้องทั้งใกล้และไกล ก็ยอมทนเอา เพราะความมุ่งหวังอยากให้คนดีมีเมตตาต่อกัน โลกจะได้เย็น ไม่ประสงค์ดังที่ว่ำนั่น มีอะไรๆ ที่เข้าใจว่าเกี่ยวกับพระเป็นต้นเหตุ กรุณาตัดออกให้หมด อย่าให้ปรากฏว่ามีความกังวลอยู่ในใจอีกต่อไป พระท่านจะได้สบายใจว่าตนบวชมาด้วยความบริสุทธิ์ใจ โยมจะได้หายห่วงเกี่ยวกับเรื่องฆ่าๆ ฟันๆ ซึ่งฟังแล้วไม่สบายใจเลย

กระผมใคร่กราบนมัสการว่า ตามพระพุทธประวัติที่ว่า วันออกพรรษาหรือวันเทโว... เป็นวันที่ต้อนรับการเสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่องนี้เป็นจริงอย่างไรครับ?

อ้อ ก็ถามในสิ่งที่มองไม่เห็นกันด้วยตาเนื้อ ถ้าจะบอกว่าจริงก็เหมือนโกหกกัน จะว่าไม่จริงก็ไม่ได้ไปเห็นเวลาท่านเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ไม่ทราบจะให้เรียนตอบอย่างไร อาจารย์ต้องยอมในข้อนี้ เพราะไม่เคยไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์จึงไม่รู้เรื่องอะไร ถ้าจะถามก็กรุณาถามอย่างนี้ดีกว่าว่า ท่านมาจากวัดป่าบ้านตาดหรือ เวลานี้วัดป่าบ้านตาดยังมีอยู่หรือเปล่า อาจารย์จะได้ตอบทันที

ถ้าอย่างนั้นก็หมายความว่า คัมภีร์บทนั้น เป็นคัมภีร์ที่ยืนยันไม่ได้ใช่ไหมครับ?

ถ้าเราจะถือคัมภีร์เป็นเครื่องยืนยันแล้ว ผู้ที่เคยเห็นคัมภีร์มาแล้ว มาถามก็ไม่ควรถาม เพราะได้ดูคัมภีร์เหมือนกันและเป็นคัมภีร์ที่ยืนยัน ทั้งแก่ผู้ถามทั้งแก่ผู้ตอบ และแก่ผู้ฟังเหมือนกัน

พระพุทธองค์ตรัสว่า สพุเพ สงฺขารา อนิจฺจา สพุเพ สงฺขารา ทุกฺขา สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา โดยเฉพาะข้อหลังสุดนี้ สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา นี้ หมายความว่าทุกสิ่งทุกอย่างไม่มีตัวตน เพราะฉะนั้น กระผมผู้ยินพุดนี้ก็ไม่มีตัวตน ถ้าเช่นนั้นแล้วกระผมไปฆ่าใครเข้า ไปฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเข้า ก็ควรจะกล่าวว่าไม่มีตัวตน เป็นการไม่ไปฆ่าอะไรทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว บาป-บุญ-ความดี-ความผิด ก็คงไม่มีใช่ไหมครับ?

ขอภัยด้วย คือถ้าเรายังเห็นว่ามิตัวตนอยู่ก็อย่าไปฆ่า ถ้าไปฆ่าเดียวจะผิดกฎหมายและจะติดคุกติดตะราง เพราะเป็นการฆ่าคน ถ้าอันไหนไม่เป็นตัวเป็นตนแล้ว ก็ฆ่าได้ เช่นกิเลสตัณหาอาสวะ มันมีอยู่ภายในตัวเรานี่ แม้จะฆ่าวันยังค่ำก็ไม่มีใครมา

จับให้ติดคุกติดตะราง ทั้งไม่เป็นบาปด้วย นอกจากเป็นคุณแก่เราโดยถ่ายเดียวเท่านั้น โปรดพยายามฆ่าตรงนี้ อย่าไปเที่ยวหาฆ่าสิ่งที่เป็นตัวเป็นตนเช่นคนและสัตว์เป็นต้น มันเป็นโทษ

กระผมขอกราบนมัสการถามว่า ในทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งออกเป็นสองทาง คือทางมหานิกายและธรรมยุต บางครั้งทำไมถึงไม่ถูกกัน และทางไหนที่ดีที่สุดครับ?

อ้อ ข้อนี้เราควรคิดว่า แม้แต่สามเณร-ภิกษุ ก็ยังมีลูกหญิงลูกชาย เช่น นาย ก.นาย ข.นาง ง. นาง ช. ซึ่งแตกแขนงออกมาจากพ่อ-แม่คนเดียวกัน และบางครั้ง ระหว่างลูกสองสามคนนั้น ก็ยังมีการทะเลาะกันได้ พระสงฆ์ท่านก็เป็นคนเช่นเดียวกับ พวกเราก็อาจมีบ้างเป็นธรรมดา ทางที่ดีที่สุดนั้นคือ อย่าทะเลาะกันนั้นแหละเป็นทางที่ดีที่สุด

อาจารย์ขอสรุปธรรมที่ได้มาบรรยายให้ท่านนักศึกษาทั้งหลายฟังในวันนี้ กรุณาทุกท่านได้นำไปขบคิด แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตนเอง นั้นเป็นสิ่งที่ตั้งงามอย่างยิ่ง และประเสริฐสุดในการฟังธรรม คือฟังแล้วนำไปปรับปรุงตัวเราให้เป็นไปตามหลักธรรม จะเป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองโดยสม่ำเสมอ ไม่อับเฉาเศร้าใจในความผิดพลาดต่าง ๆ ซึ่งเคยมีอยู่เสมอและทั่วไป ข้ออรรถข้อธรรมใดที่ได้วิจึสนาไปในวันนี้ หากมีความขาดตกบกพร่องไม่เหมาะกับจริตจิตใจ บรรดาท่านผู้ฟังทั้งหลายก็กรุณาให้อภัยด้วย ต่อนี้ไปขอทุกท่านจงมีความเจริญงอกงามโดยทั่วกัน เทอญ

กรรมดีที่เราต้องการอุทิศให้คนอื่น อย่างตอนที่ท่านให้พระนาคีรับ จะต้องกรวดน้ำด้วยหรือเปล่าครับจึงจะได้ผล

ถ้าตามหลักกรรมแล้วไม่กรวดน้ำก็ได้ เช่นทำความชั่วไม่ต้องกรวดน้ำต่อความชั่วก็ได้ชั่ว การทำดีไม่กรวดน้ำก็ไม่น่าจะผิด ต้องได้ความดีเสมอ การกรวดน้ำให้คนอื่น ท่านก็พูดไว้ในหลักกรรม แต่ไม่กรวดก็ไม่ผิด คือเราอุทิศทางน้ำใจ อุทิศหมายถึงว่า เจาะจงแก่คนนั้น ๆ หรือสัตว์จำพวกไหน ๆ ก็ตามก็เป็นเจาะจง อุทิศแปลว่าเจาะจง เราจะกรวดทางน้ำใจก็ได้ ธรรมมีหลายชั้นอาจารย์มีแต่พูดให้ฟังเท่านั้นไม่ได้กรวดน้ำด้วย แต่ว่าการทำเพื่อประโยชน์แก่โลกทำไมหยุดแต่ไม่กรวดน้ำ ถ้าผิดก็ผิดมากที่สุด อาจารย์นี้ หากทำไมหยุด ทำบางคืนจนนอนจะไม่หลับ แต่ไม่ได้กรวดน้ำสักทีไม่ทราบว่าเป็นยังไง ถ้าผิดก็ผิดมาก แต่แน่ใจว่าไม่ผิดทั้งสองอย่าง

การกรวดน้ำก็ไม่ผิด การไม่กรวดก็ไม่ผิด เพราะมันเป็นธรรมคนละชั้น ๆ เป็นชั้น ๆ ขึ้นไป ถ้าเราแน่ใจแล้วไม่กรวดก็ได้ เพราะธรรมะนี้เรียกว่า อนุพุทฺธิกา พระพุทธเจ้าแสดงธรรมขึ้นไปโดยลำดับ ๆ อนุพุทฺธิกาหมายถึงว่า การแสดงธรรมขึ้นไป

โดยลำดับ ๆ ตั้งแต่ธรรมชั้นต่ำขึ้นไป ๆ เติบโตขึ้นเรื่อยถึงธรรมชั้นสูงสุด และการกวด
น้ำนี้ก็เช่นกัน ๆ ไปโดยลำดับ กวดน้ำธรรมดาก็มี กวดทางน้ำใจก็มี น้ำธรรมดาก็มีน้ำ
ใจเป็นเครื่องประกอบ ถ้าเป็นแต่เพียงเท้าน้ำแจ็ก ๆ น้ำใจไม่มีก็ไม่เกิดผล เพราะการ
กวดน้ำนี้เป็นพยานของน้ำใจว่าเราได้ทำอย่างนี้ เห็นว่าสำคัญอยู่มากในน้ำใจ

ขอประทานโทษครับ คือเวลากวดน้ำนั้นครับ กระผมจำคำบาลีไม่ได้ แล้ว
กระผมก็พูดภาษาไทยอยู่ในใจนี้จะเข้าทำไหมครับ

เข้าทำ ใจมีภาษาเดียวเท่านั้นละ อุทิศต่อผู้ใดก็เป็นอันอุทิศ เป็นผู้มุ่งแล้ว ใจมี
ภาษาเดียว ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาบาลี ก็เป็นอีกภาษาหนึ่ง ๆ แต่ภาษาใจนี้มุ่ง
จุดเฉพาะ เช่นถึงคนไหน นี่เป็นภาษาเดียวมันชัดเจนแล้ว เราระลึกได้มุ่งต่อคนนั้น ๆ
ได้

ท่านอาจารย์ครับ กรรมที่เราทำเมื่อตอนที่เรายังไม่เชื่อผลแห่งกรรม เมื่อสมัย
เรายังเป็นเด็กไม่รู้ภาษานี้ะครับ เราควรจะทำอะไรตอบแทนสิ่งที่เราเคยทำมาแล้ว

อ้าว เราก็อำนาจดีตอบซิ เราเป็นผู้ใหญ่เราทำดีได้นี้ ตอนเราทำไม่ดีในตอน
เป็นเด็ก พอเป็นผู้ใหญ่เราก็อำนาจดีตอบแทนในสมัยยังเด็กนั้นซิ เวลาเด็กมันโง่ โตเป็นผู้
ใหญ่ขึ้นมามันฉลาดก็แก้กันตรงนั้นซิ แต่อย่าให้ใจที่ใหญ่เท่าไรยิ่งโง่งลงไปนะ ผิด ตรงนี้
แก้กันไม่ได้มันแต่จะเพิ่ม

แต่ไม่อาจลบล้างกันไข่มุขครับ

ลบล้างได้ก็มี ลบล้างไม่ได้ก็มี ถ้าหากว่าลบล้างไม่ได้เสียเลยนั้นพระพุทธเจ้าจะ
บริสุทธิ์ไม่ได้ เพราะเกิดขึ้นมาในท่ามกลางแห่งกิเลสทั้งหลาย สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ของดี
กิเลสเป็นของชั่วทั้งนั้น ถ้าหากว่าลบล้างไม่ได้แล้วพระพุทธเจ้าแลสาวกทั้งหลายจะเกิด
ขึ้นมาไม่ได้ แต่ส่วนที่ปลีกย่อยมาตามธาตุตามขันธเป็นไปได้ เช่น ชาตินี้เราเคยทำนั้น
แม้ใจบริสุทธิ์แล้วก็ตาม สามารถลบล้างได้แล้วภายในจิตใจ แต่ทางธาตุทางขันธยังติด
ตามกันได้อยู่ก็มี แต่ได้เพียงเปลือกเมืองเท่านั้น ตัวเมืองจริง ๆ ไม่ได้ อย่างสมัยพระ
พุทธเจ้ายังมี

คือกรรมชั่วนี้ะครับ สมมุติว่าเราทำไปโดยไม่ตั้งใจ เราไม่ทราบเลยจริง ๆ ว่า
เราได้ทำกรรมชั่วลงไป แต่การกระทำนั้นได้ทำลงไปแล้ว ทำให้คนอื่นเดือดร้อนอะไรต่อ
มิอะไร ภายหลังเราก็มาระลึกลำนึกผิดในนั้น และก็พร้อมที่จะให้เขาจับไปตัดหัวคว่ำแห่ง
อะไรแล้วแต่นะครับ อันนั้นถือว่าเป็นการลบล้างกรรมชั่วได้หรือเปล่าครับ

ใช่ ถือว่าเป็นการแก้กัน เป็นการถูกต้องแล้วอย่างนั้น

ท่านอาจารย์ครับ คำที่พูดกันว่า กระเบื้องจะเฟื่องฟูลอย น้ำเต้าน้อยจะถอยจม
จะเอาหลักธรรมมาอธิบายอย่างไรครับ

กระเบื้องจะเฟื่องฟูนั้นหมายความว่าไถ่ไปซิ ว่าความหมายของกระเบื้องก่อน
คือคนชั่วจะได้ดี คนดีจะได้ความชั่วครับ

เอ้า ว่าเรื่องคนชั่วจะได้ดีเขาได้อย่างไร เรื่องคนดีจะได้ชั่วเขาได้ยังไง เอ้า ให้อาจารย์ฟังเสียก่อน ตอนนี้ยังไม่แจ่ม

คือคำที่ว่ากระเบื้องจะเฟื่องฟูลอยนั้นก็หมายถึง เป็นสิ่งที่เป็นไปได้แน่ครับ และน้ำเต้าน้อยจะถอยจมก็เป็นไปได้อีกแหละ แต่ว่าทำไมถึงจะเกิดขึ้นในเหตุการณ์ปัจจุบันได้

ถ้าเป็นไปได้อย่างนั้น หลักของกรรมก็เป็นไปได้เช่นเดียวกัน ทำกรรมดีจะได้ชั่วนั้นเป็นไปได้ ทำชั่วจะได้ดีนั้นเป็นไปได้

คืออย่างนี้ครับ ในสังคมสมัยนี้ปรากฏว่าทำความเลวกลับรวย คนที่ทำความดี ชื่อสัตย์สุจริต โกงก็ไม่โกง กินก็ไม่กิน ก็จนกันอยู่อย่างนั้น ลูกก็เป็นโหล่งไม่ทราบว่าจะเลี้ยงยังไง มันเป็นลักษณะอย่างนั้นครับ

เข้าใจ ถ้าอย่างนั้นสมมุติว่าเราอยู่ด้วยกันนี้ เราต้องการความรวย เข้าไปปล้นเมืองอุดรฯ โดยอาจารย์เป็นหัวหน้า จะว่าอาจารย์ดีไหมละ เพราะเวลานี้เราจนอยากได้เงินมาก แล้วไปปล้นเอาเมืองอุดรฯ ทั้งเมืองเลยละ แล้วเราโกงเอาเงินเขามา นี่ อาจารย์มหาบัวจะมีชื่อเสียงโด่งดังไหมว่า อาจารย์มหาบัวนี้ดีมากพาลูกศิษย์ปล้นได้

มิได้ครับ อันนั้นมันโจ่งชัดเกินไป

เราต้องให้มันชัดอย่างนี้ ถ้าไม่ชัดก็ถามกันไม่ได้ใช่ไหม จะเอาอะไรมาดี โกงก็ทราบว่าเป็นอยู่แล้ว อาจารย์พาไปปล้นก็ทราบว่าเป็นอยู่แล้ว ตรงไหนไม่แจ่มคิดดูซิ มันเหมือนกันที่เราพูดตามความจริง โกง เขาก็ทราบว่าเขาโกงอยู่แล้ว ได้เงินมาตั้งล้านก็ล้านได้มาด้วยความโกง มันดีแล้วหรือ ถ้าดีก็สอนให้โกงกันทั้งโลกนี้เป็นไฉน โลกนี้จะได้เจริญ เอ้า ถ้าอย่างนั้นพวกเราฆ่ากันโกงกันเดี๋ยวนี้จะเจริญไหมละ

ก็มีตัวอย่างท่าน อย่างคนที่อยู่ด้วยกันนี้นะครับ อย่างคนที่ทำราชการงานเมืองอยู่ด้วยกันนี้ อีกคนหนึ่งประจบสอพลอซึ่งเราถือว่าเป็นกรรมไม่ดีใช่ไหมละ ทีนี้ก็ปรากฏว่าเขาก้าวหน้าไป

ก็ไม่ดีนั่นแหละ ก้าวหน้าด้วยความสอพลอนั่นแหละมันจะก้าวไปไหน ถึงขึ้นพากเมฆก็ไปด้วยความสอพลอ จะเลยพระอาทิตย์พระจันทร์ไป ก็เลยไปด้วยความสอพลอ

ผู้ที่ทำความดีก็เกิดความท้อถอยซิครับ คือบางคนยังเข้าไม่ถึงธรรมก็เลยไม่อยากจะทำความดีแหละ อยากจะประจบสอพลอแต่ก็ทำไม่ได้เพราะว่าจิตเดิมไม่เป็นอย่างนั้น

ถ้าอย่างนั้นอาจารย์ก็เหมือนกัน อาจารย์ไม่สอพลอ จะจนก็จนแบบหลวงตาบัว นี่ดีกว่า หลวงตาบัวจะอยู่อย่างนี้แหละ สอพลอไม่เป็น ใครจะว่าหลวงตาบัวชั่วก็ชั่วไป หลวงตาบัวจะอยู่แบบนี้ ความจริงเป็นอย่างนี้ อันนั้นมันเรื่องของโลกเอานียายไม่ได้ เรื่องของกิเลสมันมีเล่ห์มีเหลี่ยมมีทุกสิ่งทุกอย่าง เราจะเอามาเป็นแบบฉบับไม่ได้ แบบฉบับจริง ๆ คือหลักธรรมที่จะทำให้โลกให้มีความร่มเย็น การคัดการโกงการรีดการไถ มัณดีเมื่อไร ผู้เดือดร้อนเดือดร้อนจะตาย ดีแล้วหรืออย่างนั้น คนหนึ่งว่าตัวดี คนหนึ่งว่าเดือดร้อน มัณดีแล้วแล้วหรือ มันไม่ถูกมันก็ไม่ดีอย่างนั้น เข้าใจแล้วหรือ ถามก็ได้ คำตอบไม่ถามก็ไม่ได้คำตอบ เราเป็นนักกีฬาพาดกันลงไปอาจารย์ไม่ว่าอะไร แต่เวลาเสียงมันดังขึ้นบ้างก็กรุณาระวังนะ เวลาไม่มีเสียงฟ้าฝนก็ไม่ตก มันต้องกระหึ่ม ๆ บ้าง เปรี้ยงโนนเปรี้ยงนี่ฝนตกมาบางที่มันอาจเย็นใช้ไหมล่ะ

เหตุการณ์ปัจจุบันนะท่านอาจารย์ ทำให้เราเห็นตัวอย่างที่ไม่เหมือนคำสั่งสอนนะสะ แต่ไม่ใช่ว่าคำสั่งสอนไม่ถูก เป็นต้นว่าคนที่มีการศึกษามีเงินมีทองร่ำรวยนี้มักจะ ไม่สนใจในศาสนานะครับ ถือนิดเดียวว่าไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อนก็พอใจแล้ว ที่นี้พื้นฐานเดิมของเขาเกิดมาร่ำรวย เกิดมามีสติปัญญาสูง นี่แสดงว่าพื้นฐานเดิมเขาดี คล้าย ๆ เขาเกิดมาจากผลบุญเก่า แต่ว่าความประพฤติต่อไปจะเป็นอย่างไร

ที่พื้นฐานสมบัติเขาได้มาด้วยวิธีใด

ก็อย่างมีพ่อแม่ร่ำรวยเป็นต้น

อ้อ อันนั้นก็ให้เป็นพื้นฐานในส่วนนั้นของเขาดีเสีย ถ้าเขาไม่ทำต่ออันนั้นก็ไม่ต้อง ส่วนที่ดีมันก็ดี ส่วนที่ไม่ต่อมันก็ไม่ต่ออยู่อย่างนั้นแหละ

ครับมันน่าแปลกที่ว่า เมื่อมีกรรมดีมาแล้วก็น่าจะต่อไปได้ เหมือนกับเรือบินที่วิ่งมาด้วยไอพ่น มันก็น่าจะวิ่งไปได้

แต่เวลามันหมดไอพ่นมันตกใช้ไหมล่ะ ก็เวลาไอพ่นตกไม่พุดกันบ้าง เมื่อยังไม่ตกก็เห็นแต่มันพุ่งไปทำเดียว เวลามันตกยังมีก็ว่ากันมังชิ ตอนที่ควรจะมีอยู่ไม่พุดนี้

มันน่าแปลกใจ

แปลกที่ตรงไหน เวลามันหมดไอพ่นตกมันแปลกอะไร คนก็เหมือนกันแหละ เวลาไม่มีที่ต่อก็ตกได้ เข้าใจหรือ แต่เราว่าแต่มันพุ่ง ๆ บทเวลาตกไม่พุด อันนี้ก็เวลาเขาพุ่ง ๆ ก็ให้เขาพุ่งไปนะ ถ้าไม่ต่อและหมดน้ำมันมันก็ตกได้เหมือนกันแหละ เพราะฉะนั้นถ้าไม่อย่าให้เรือบินเรตกให้เพิ่มน้ำมันเรื่อย ๆ มันจะค่อยเหินฟ้าขึ้นไปเรื่อยแหละ

ผมแปลกใจว่าทำไมกรรมดีถึงมาหมดเอาแค่นี้

อ้าว เรื่องหมดไปหมดได้ก็โลกอนิจจัง อยู่ในโลกอนิจจังต้องหมดได้ด้วยกัน ดีก็หมดได้ถ้าไม่ต่อ กินอยู่เสมอ ๆ มันก็หมดได้ ชั่วก็หมดได้จะว่าไง มันไม่หมดจริง ๆ ตั้งแต่พ้นจากสมมุติแล้วเท่านั้น อย่างพระอรหันต์ท่านอันนั้นท่านไม่หมด ท่านไม่มีท่านไม่หมด คือธรรมชาตินั้นพ้นจากสมมุติแล้ว ถ้าอยู่ในกฎของอนิจจังอยู่แล้วยังไงก็ต้องเป็นลุ่ม ๆ ดอน ๆ เสมอ แต่อย่างไรก็ตามขอให้พยายามสร้างความดีไว้จนกระทั่งสามารถที่จะพ้นไปได้ ความดีเท่านั้นที่จะทำให้พ้นไปได้ โลกอนิจจังท่านจึงสอนเสมอ ดีก็เป็นอนิจจัง ชั่วก็เป็นอนิจจังเพราะอยู่ในโลกอนิจจัง แต่อนิจจังมันต่างกัน คือความชั่วเกิดขึ้นมานิดหนึ่งก็ตามเราก็คงไม่อยากให้เกิดใช้ไหม ความดีอยากให้เกิด เพราะฉะนั้นจึงต้องสร้างความดีให้หนุนขึ้นไปเรื่อย ๆ อย่างพระพุทธเจ้าแลพระสาวกทั้งหลายที่วิเศษ วิสือกจากความดีทั้งนั้นหนุนขึ้นไป จนกระทั่งผ่านพ้นไปได้ ความชั่วไม่มีทางพ้น มีแต่ทางจมไปเรื่อย ๆ เอาตรงนี้

ทำไมชาติสุดท้ายของพระพุทธเจ้าเป็นเหมือนไอพ่นที่ไม่ตก คงวิ่งไปเรื่อยจนกระทั่งถึงพระนิพพาน

ถึงแล้วก็ไม่ตก ก็เหมือนอย่างเรือบินมันถึงที่และไปจอดแล้วก็ไม่ตก รถยนต์ไปถึงที่แล้วก็ไม่ตกใช้ไหมละ ถ้ายังไม่ถึงมันก็มีได้ บางทีลงคลองก็ยังมีถ้าขับไม่ดี ถ้าถึงที่แล้วก็ไม่ตกแหละ ทำยังไงก็ไม่ตก เพราะเมื่อไม่ขึ้นจะเอาอะไรมาตก ถ้าขึ้นมันก็ตก ถ้าเล่นมันก็ลง แน่มีขึ้นมีลง ถ้าไม่ขึ้นไม่ลงแล้วมันก็หมดปัญหา พระพุทธเจ้าถึงจุดที่ไม่ขึ้นไม่ลงแล้ว คือพ้นจากกฎอนิจจังนี้แล้วมันก็หมดปัญหาที่เราจะพูด ที่เราพูดเดี๋ยวนี้เราพูดเรื่องอนิจจังต่างหากนี่จะว่าไ

ผมจะเรียนถามอีกอันหนึ่งเรื่องอนัตตานี้ะครับ ถ้าเผื่อมันเป็นของที่นอกกาย และก็ไม่ใช่ว่าของที่เรารักใคร่มากก็พอ निकออกว่าอันนี้เป็นอนัตตา หากจะสูญจะหายจะคว่ำมันก็ได้ค่อยว่า แต่นี่มันใกล้ชิดตัวเข้ามาหรือของที่เรารักมาก จะทำยังไงถึงจะตัดออกไปได้ให้เป็นอนัตตา เราจะใช้ความคิดอันไหนดีครับ

เราตัดตัดบ้างหรือเปล่าละ

ก็พยายามตัดอยู่ครับ

พยายามเฉย ๆ ไม่ตัดก็ไม่ออก ถ้าพยายามตัดมันก็ออกได้ เป็นแต่เพียงพยายามเฉย ๆ ไม่ตัดไม่ว่าสิ่งภายนอกภายในก็ตัดไม่ได้เหมือนกัน เพราะเป็นเพียงพยายามไม่ได้ตัดนี่ ภายนอกก็ไม่ขาดภายในก็ไม่ขาด ก็เท่ากันแหละ ถ้าพยายามไม่ว่าข้างนอกข้างในตัดได้ทั้งนั้น ถ้าตัดไม่ได้พระพุทธเจ้าไม่สอน เพราะธรรมนี้เป็นสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบแล้ว ทรงรู้ทรงเห็นทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายนอกภายใน ตัดได้ทั้งภายใน

นอกภายในแล้วจึงนำมาสอนโลก พวกเรานี้ไม่ยอมตัดแต่จะให้ขาด ไม่ได้กินแต่จะให้ อิ่มทำเดี๋ยวมันก็ไม่อิ่ม

ท่านครับ ถ้าเผื่อในโลกของเราทุกวันนี้วังสัจจคณอย่างนี้ และถ้าทุกคนเราทำ อุเบกขาเสีย คือไม่สนใจใครจะมาเอาอะไรก็ช่าง บ้านเมืองของเราจะเจริญอย่างไร อันนี้ ผมอยู่ในโลกียะนะฮะไม่ใช่โลกุตระ มันไปอีกอย่างหนึ่ง

ได้ลองทำกันทุกคนแล้วหรือ คือว่าทุกคนให้ทำเป็นอย่างนั้นและไม่สนใจกับ อะไรเลย แล้วบ้านเมืองของเราจะเจริญไหม พวกเราได้ทำกันบ้างแล้วหรือยัง

ก็คิดว่าถ้าทำมันก็คงจะไม่เกิน ตามประสาผมล่ะครับ

ถ้าอย่างนั้นก็สมควรตอบตามภาษา ถ้ามตามภาษาเฉย ๆ ก็จะให้ตอบตามภาษา มันตอบไม่ได้ จึงของดอันนี้ไม่ตอบ นี่เป็นอันตอบแล้วไม่ใช่หรือ ตอบแล้วนะนี่อย่าเข้าใจว่าไม่ตอบ ตอบแล้ว บางคนจะไม่เข้าใจว่าท่านไม่ตอบ ต่างคนต่างจะให้เฉยไปเสียหมด ถ้าต่างคนต่างให้เฉยหมดแต่ยังไม่เฉย แล้วจะเอาผลมาแล้วนี่นะ เราก็ตอบไม่ได้ซิ ผลยังไม่มี ผลต้องตามเหตุมา เวลานี้เหตุยังไม่มีเลย จะให้ตอบผลก่อนแล้วตอบไม่ได้ เพราะฉะนั้นจึงต นี่ก็คือการตอบแล้วนั่นเอง

ท่านอาจารย์ครับ พระพุทธเจ้านี่นะครับ ฟังตามพุทธประวัติท่านก็ทำคุณงาม ความดีไว้เยอะ แต่ทำไมท่านถึงมีเรื่องไม่ดีหนักกว่าอย่างคนธรรมดาเราเยอะครับ อย่างมี พระเทวทัตกลิ้งหินลงมาจากเขาจะปลงพระชนม์ท่านเป็นต้น

อ้อ คิดดูบางที่เราเดินจงกรมในป่ายังงี้มากัดเรา มันยังไม่เห็นว่าเราภาวนาไม่ ภาวนา เอ้า ยุงก็ตามภาษา ยุง คนชั่วก็ตามภาษาคนชั่วใช้ไหม

ไม่ครับเล็กน้อยผิดกันแยะเมื่อเทียบกับพระพุทธเจ้า อย่างพระพุทธเจ้าท่านทำ ความดีมากกว่าเราไม่รู้จักก็หมิ่นก็พันเท่า แล้วท่านยังมีสิ่งร้าย ๆ ประเภทนั้นมาเกี่ยว ข้องด้วย อย่างเราถ้าเผื่อว่าเปรียบเทียบกับเรามีแล้ว เราทำได้นิดเดียวของท่านเท่านั้นเอง

เราไม่ใหญ่เหมือนพระพุทธเจ้าก็ตาม แต่เรานั่งภาวนาอยู่ตัวเล็ก ๆ ยังกัดเราได้ ไม่ต้องพูดถึงเรื่องใหญ่ ๆ เพราะเราเป็นคนเล็กน้อยไม่ได้เหมือนพระพุทธเจ้า มันยังไม่ ได้ว่า เอ ท่านนั่งภาวนานา มันไม่เห็นว่ามันยังกัดได้ บางทีเรานั่งอยู่หรือยืนอยู่เดิน จงกรมอยู่อย่างนี้ มันยังมากัดเราได้ ทำไมถึงกัดนั้นเรื่องของมันเรื่องของยุง อันนี้เรื่อง ของเรา ที่เราจะทำดีก็ทำของเราเรื่อยไป อย่างพระพุทธเจ้าใครจะว่าอะไรก็เฉย ใครจะ มาทำหนิติโทษ ใครจะมาผูกพยาบาทอาฆาตพระองค์ก็เฉยเรื่องของพระองค์

ก็เหมือนเราเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนานี้แหละ ยุงจะกัดก็เฉย มดจะกัดก็เฉย เกือบอกเสีย ถ้าเจ็บมากก็เอาอกเสีย เราก็เดินจงกรมของเราไป ถ้าหากว่า เอ นี่เรา เดินจงกรมนั่งสมาธิแท้ ๆ ทำไมยุงถึงมากัดเรา เราหยุดสมาธิเสียดีกว่านี้มันก็ไม่ดี เขา

มาทำอย่างนั้นพระพุทธเจ้าหยุดเสีย พระพุทธเจ้าก็เป็นพระพุทธเจ้าไม่ได้ เรื่องคนชั่ว เอาประมาณไม่ได้ อย่างที่อาจารย์ว่าเราเป็นคนดีเรามีขอบเขตเรามีประมาณ เราก็อำนาจของเราไป ถ้าไม่เข้าใจถามอีก เรื่องกรรมเรื่องเวรมีอยู่ทั่ว ๆ ไปนั้นละไม่มีสิ้นสุด

ดูคล้ายกับว่าท่านยังมีกรรมเหลืออยู่อีกเยอะแยะที่จะต้องชดใช้

มี อย่างอาจารย์ว่าเรื่องวิบากกรรมที่เกี่ยวกับส่วนร่างกายมันมีได้ ส่วนความบริสุทธิ์นั้นไม่มีอะไรจะติดตามได้เลย ส่วนกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องวิบากมีได้ อาจารย์ก็พูดแล้วตะกั๊น อย่างพระพุทธเจ้าของเรา พระเทวทัตอย่างนี้เป็นต้น ตั้งแต่สมัยโน้นผูกอาฆาตกัน เริ่มแรกไปขายเครื่องประดับจำพวกสายสร้อยสังวาลอะไรนี่แหละ พระพุทธเจ้าเป็นคนดีมาตั้งแต่โน้น เป็นคนซื่อสัตย์สุจริต พระเทวทัตนี้เป็นเพื่อนเป็นสหายกัน ที่นี้เข้าไปในหมู่บ้านหนึ่ง พระเทวทัตนั้นไปก่อน นี่เริ่มแรกที่จะก่อเวรกัน เอาเครื่องประดับตกแต่งต่าง ๆ ไปขาย แล้วก็ขายไม่มีเงินเป็นคนจน แกมีเถาของคำเถาหนึ่ง เก่าเป็นสนิมจับเกรอะกรังหมด แต่ไม่ใช้สนิมบนทองคำนะ สนิมที่ว่าสกปรกนั้นเองพูดง่าย ๆ ก็แม่ไม่มีอะไรแต่อยากได้เครื่องประดับนี้ให้หลาน และแม่มีเถาใบเดียวนี้ จะให้แม่ทำอะไรแม่ก็ไม่ว่า แต่แม่ขอเอาเถานี้เปลี่ยน ลูกจะเห็นว่อย่างไร

พระเทวทัตพอมองเห็นเข้า โอ้ นี่มันเถาทองคำ โอ๊ย ของอย่างนี้จะเอาไปยังไหน ของเก่าแก่มาตั้งแต่ไหนก็ไม่รู้ ใช้ไม่ได้แล้ว ว่ำนะ และใจมีความกระหายอยู่แล้ว เป็นยังงี้เราต้องมีหวัง เราจะไปขายของที่อื่นเสียก่อนแล้วค่อยกลับมา พอดีพระพุทธเจ้าของเราก็เป็นพ่อค้าเหมือนกัน ไปขายแบบเดียวกันนั่นแหละ พอไปเห็นแล้วขายคนนั้นก็มาหา โอ้โฮ คุณแม่ของนี่มันของมาแต่ดั้งเดิม เถานี้เป็นเถาทองคำ ราคาของทั้งหมดที่พวกลูกเอามานี้ก็ไม่ว่ากันกับเถานี้ ของนี้มีค่ามากมีราคามาก ถ้าคุณแม่จะเอาก็ไม่ว่า จะยกให้ทั้งหมดนี้ก็ยังไม่พอกับค่าของเถาทองคำของคุณแม่ นี่ แม่ไม่ว่า ว่ำนั่นเลย แล้วยกเถานี้ให้เลย ทางนั้นก็ยกของให้ทั้งหมดเลยแล้วก็ไป

พอพระเทวทัตไปขายของหมดแล้วกลับมาจะเอาเถา ที่ไหนได้คนนี่เอาไปแล้ว นั่นละผูกอาฆาตตรงนั้นละ ก่อกรรมก่อเวรกันมาตั้งแต่บัดนั้นเรื่อยมา นี่เรื่องเป็นอย่างนั้น นั่นละเวรพระเทวทัตกับพระพุทธเจ้าเริ่มเป็นมาตั้งแต่บัดนั้น คือโลกนี้มันกลาพหาย กลาพหายแล้วก่อเวรขึ้นมา ที่นี้ไปขายที่อื่นเสียก่อนถึงจะกลับมาเอา อย่างไรก็ตามก็อยู่ในเงื้อมมือเราแล้วแหละ ไม่คิดว่าคนอื่นเขาก็มีเงื้อมมือเหมือนกัน นี่กว่ามีเงื้อมมือแต่ตัวเอง เขาก็เอาไปกินเจียบเสีย นั่นแหละเรื่องเหตุเบื้องต้นเป็นอย่างนั้น เป็นไปได้ เรื่องกรรมที่ติดตามวิบากขึ้น แต่ท่านที่เป็นพระอรหันต์แล้วท่านก็ยังมิ แต่ไม่สามารถที่จะซึมซาบเข้าถึงจิตใจให้เป็นความเอนเอียงไปตามนั้นได้ ไม่มีปัญหาอันนี้ เป็นปัญหาที่ถามกับอันนี้ลงกันได้หรือยัง

แล้วอย่างนี้ถ้าเพื่อคนธรรมดาเนี่ย สมมุติว่าจะถึงชาติสุดท้ายนี้ ก็ต้องไปใช้กรรมอะไรหนัก ๆ เหมือนแบบพระพุทธเจ้าเนี่ยใช้ไหมครับ ถึงจะได้จบเกมกันเสียที

ก็เราเป็นนักต่อสู้แล้ว อะไรมาเราก็สู้มันหมดแหละ ตั้งแต่เรามาจากกรุงเทพเนี่ย อะไรที่ถนัดมันเสียไปตรงไหนเราก็ต่อสู้แก้ไขจนมาได้ พอเราตั้งหน้าจะมาเราไม่ถอย เอาจนกระทั่งมาถึงนี้ได้ ถ้าเราไปถอยก็อยู่โน้นแหละไม่ได้มานี้ นี่ก็แสดงว่าเราไม่ถอยใช้ไหม อันนั้นก็เหมือนกันเราก็ไม่ถอย หากไปเรื่อย ๆ อย่างนี้แหละจะไปถอยยังงี้ ไม่ถอย ไปจนถึงจุดที่ทรมาน ยางแตก ๆ ระเบิด ๆ ไป ชีวิตเรายังอยู่ทรมานใส่ไหมไปเรื่อย จนถึงที่สุดจุดทรมานปลายทาง

กิเลสหนาแน่นเท่าไรมีกำลังมากเท่าไร เราไม่ทำอย่างหนักสู้กิเลสได้หรอก กิเลสเป็นของชั่ว ธรรมเป็นของดี ชั่วมีน้ำหนักมากขนาดไหน ธรรมต้องมีน้ำหนักขนาดนั้น เป็นอย่างน้อย หรือยิ่งกว่านั้นมันถึงจะผ่านพอดี ยกตัวอย่างเช่น สถานที่ที่สกปรก สกปรกมากน้อยเพียงไร เอน้ำสะอาดมาถึงหนึ่งเทปแล้วลงไป มันยังไม่สะอาดฟาดเข้าไปสองถัง ไม่สะอาดฟาดเข้าไปสามถังจนสะอาด กำลังของน้ำที่สะอาดมีน้อยไม่พอ ต้องให้มากกว่าเสมอ ที่นี้กำลังของความชั่วมีมาก กำลังของความดีไม่มากไม่พอ เอา กิเลสเด็ดมา ธรรมะเด็ดไป นี่ท่านว่ามัชฌิมา เข้าใจไหม

ไม่ใช่ว่ามัชฌิมาปฏิบัติ เดินทางสายกลางไม่ยั้งนักไม่หย่อนนัก มันเดินยังงี้เดินสายกลางนั้นนะ ถ้าจะเทียบก็เหมือนกับว่า ทหารเรียนวิชารบด้วยกันทั้งสอง คน หนึ่งได้เข้าแนวรบ คนหนึ่งไม่ได้เข้า คนทั้งสองนี้ใครจะพูดถูกต้องตามเหตุการณ์มาก หรือจะฉานยิ่งกว่ากัน หรือแม่นยำยิ่งกว่ากัน ก็ต้องคนที่เข้าสู่สนามรบแล้วใช้ไหม ที่นี้เรื่องมัชฌิมาปฏิบัติเดินทางสายกลาง มันเดินยังงี้ทางสายกลาง พระพุทธเจ้าเป็นผู้เดินมาแล้วถึงได้นำมาสอนโลก โอ้เราเป็นเพียงแต่จดจำเฉย ๆ เหมือนนกขุนทอง จะไปรู้ได้ยังงี้ว่าทางอะไรสายกลางไม่กลาง มีก็มีแต่กลางเลื้อยกลางหมอนเท่านั้นละ สายกลางมันอยู่ตรงนั้น นั่นก็กลาง ใจกลางของกิเลสเสียด้วย ไม่ใช่ทางสายกลางของธรรม

ถ้าทางสายกลางของธรรม เอา กิเลสโผนมาธรรมต้องโผนไป นั่น ถ้าจะเป็นทางสายกลาง เอา กิเลสโหดมาธรรมโหดไป คือปราบความชั่วไม่ใช่โหดปราบความดีนี่นะ กิเลสโหดร้ายเราโหดดี เห็นไหมมันแก้กัน เหมือนอย่างน้ำที่สะอาด เอา ยกตัวอย่างเช่น ถังนี้เต็มไปด้วยน้ำที่สกปรก เปิดออกไปมันก็พุ่งกระจายไปหมด ไปถึงที่ไหนมีแต่ของสกปรกเต็มไปหมด เอา เปิดถึงที่น้ำสะอาด พอเปิดถึงมันก็กระจายไปหมด กระจายไปถึงไหน น้ำสะอาดไปถึงนั้น ความสะอาดไปถึงนั้น นั่นเห็นไหม

แล้วอย่างที่ท่านอาจารย์ว่าเมื่อกี้ โอ้เรื่องสัจจะเรื่องอะไรที่ว่า เงินจกกรมหรืออะไรนี้ มันไม่เคร่งไปหน่อยหรือครับ

ถ้าไม่ใช่กลางเสียกลางหมอนก็เครื่องไปนั่นแหละ ก็เลสชอบกลางเสียกลางหมอน ธรรมไม่ชอบอย่างนั้น เพราะฉะนั้นมันจึงเครื่องไป ถ้าเป็นเรื่องของกิเลสมันเครื่องไป ถ้านอนทั้งวันไม่หิวอย่าลุกขึ้นมา นั่นกิเลสเป็นอย่างนั้น ถ้าเป็นธรรมแล้วพัดกันลงไป นอนมาเท่าไร นอนมาตั้งแต่วันเกิดนอนเหมือนหมู่นี้ เราไม่ได้บวชมาเป็นหมู่นี้ละ ถ้าเป็นพระก็ว่าอย่างนี้ ก็เราเป็นชาวพุทธเราไม่ได้เป็นชาวหมู่นี้ละ พัดลงไปกับกิเลสมันก็ได้ เท่านั้นละซิ เวลาพูดนี้เหมือนจะฉีกกิน นี่แหละที่เขาเห็นว่าหลงตาบอด ความจริงเราไม่ได้ดู หากพูดตามเหตุตามผล พลังของกิเลสมี พลังของธรรมต้องมี ไม่มีแก้กันได้ยังงี้ เป็นยังงี้เข้าใจไหมที่พูดนี้

มัชฌิมาปฏิปทา เดินทางสายกลาง ไม่ยั้มนักไม่หย่อนนัก ก็ไม่รู้ เพราะไม่ใช่ นักปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติเข้าสู่แนวรบเจอกับกิเลส กิเลสประเภทนี้เป็นประเภทไหน กำลังของ มันหนักขนาดไหน ความเฉลียวฉลาดแหลมคมหนักขนาดไหน เราจะใช้ธรรมะแบบ ไหนสู้กับมัน ที่นี้กิเลสหนักมาทางนี้ก็หนักไป หนักด้วยความฉลาด กิเลสฉลาดแบบ หนึ่ง ธรรมะฉลาดแบบหนึ่ง ใส่เข้าไปเปรี้ยว ๆ แหลัก นี่แหละมัชฌิมา กิเลสละเอียดลง ไป ธรรมะละเอียดลงไป ชัดเกลากันลงไป เกลากันลงไปจนกระทั่งกิเลสหมด ธรรมะก็ หมดปัญหาที่แก้ เหลือแต่ผลล้วน ๆ คือความสุข

ที่นี้ถ้าปฏิบัติธรรมะนี้ เราจะปฏิบัติตัวอย่างเดียว โดยที่ไม่ต้องไปปฏิบัติ กรรมฐาน พุทธโธ อะไรต่ออะไรพวกนี้ จะได้ผลไหมหะ

ก็ได้ผล ถ้าปฏิบัติทางไหนก็ได้ผลทางนั้น ถ้าปฏิบัติแค่ไหนก็ได้ผลแค่นั้น เรื่อง ผลไม่ปฏิเสธ แต่จะได้มากได้น้อย ได้หยาบได้ละเอียดแค่นั้นเป็นอีกแง่หนึ่งจาก การปฏิบัติ อันนี้ต้องมีเหตุเดินหน้าเสมอ เหตุเป็นแม่พิมพ์เป็นแม่บท เป็นสถานที่เกิด แห่งผล เหตุเบาผลก็เบา เหตุหนักผลก็หนัก นั่นเป็นยังงั้น อย่างสมมุติว่าบวชมาศึกษา ศีลอยู่ได้ก็ได้อะศีล แต่ธรรมไม่ได้ เนอะ เอ้า ปฏิบัติธรรม เอาลงไปก็ได้ธรรม ก็ยังงั้นซิ สมมุติว่าสำหรับนี้เต็มอยู่ทั้งหวนทั้งควา เรากินแต่หวนอย่างเดียว ควาอยู่นี้ ไม่เป็นไร หรือเพราะควาก็อยู่ในสำหรับเดียวกัน เรากินแต่หวนไม่เป็นไรละ จะให้ถึงกันเองมัน ไม่ถึง เห็นไหม หวานก็หวานอยู่อย่างนั้นแหละ ถ้าหยิบทั้งหวนทั้งควาก็ได้ทั้งหวนทั้ง ควานั้นแหละ แม้แต่อยู่นอกสำหรับ เราไปหยิบโน้นก็ได้เหมือนกันนี่

ผมมีปัญหายุ่งอันหนึ่งอยากจะเรียนถามท่านอาจารย์ ที่นี้ปัญหานี้ก็ไม่ได้ สลักสำคัญอะไร แต่มันมันสะกิดใจอยู่เรื่อย คือผมไปอ่านหนังสือเกี่ยวกะเรื่องข้อเขียน ของท่านอาจารย์..อยู่ที่วัด..แถว ๆ ...นะหะ พูดถึงเรื่องวิชามารอะไรต่าง ๆ เรื่องการฝึก สมาธิอะไรพวกนั้นหะหะ ท่านก็กล่าวถึงตอนหนึ่งว่า การฝึกการทำเกี่ยวกับสะกิดจิตนี้เป็น

มารณะซะ ใครฝึกสะกดจิตหรือเล่นเกี่ยวกับเรื่องสะกดจิตนี่ตกนรกหมด ผมก็ไม่สบายใจ อยากจะเรียนถามท่านอาจารย์ว่า เป็นความจริงยังงั้นไหม

สะกดให้ลงนรกก็ลง สะกดให้ขึ้นสวรรค์ก็ขึ้น สะกดให้ขึ้นนิพพานก็ขึ้นใจนั้นนะ ก็ตอบอย่างนั้นซิ พิจารณาอย่างนั้นซิ สะกดให้ลงนรกเป็นยังงี้ ก็บังคับมันพาไปตกไป ลักไปปล้นไปสะดมไปฆ่าเขานั้นซิ นี่บังคับไป สะกดไปยั้งงั้นมันก็ตกนรกได้ติดตะรางได้ ถ้าสะกดให้เข้าศีลเข้าธรรมเข้าภาวนา สะกดเท่าไรก็ยังขึ้นเข้าใจไหม มันหลายสะกด

ก็เห็นท่านเขียนไว้เด็ดขาดเลยนะซะ บอกว่าใครฝึกสะกดจิต ใครเล่นสะกดจิต อะไรนี่ตกนรกหมด ท่านว่างั้น ผมก็เลยข้องใจ เพราะผมเล่นสะกดจิตมา ๒๐ กว่าปีแล้ว

เราก็อำไปสะกดแบบตกนรกซิ เราก็กะยกได้นี้ละ ใครจะไปสะกดให้ตกนรกหมด เราสะกดแบบนี้เราไม่ตกนรก เราก็กะกดแบบไม่ตกนรกซิ มันมีอยู่ที่นี่ แบบขึ้นสวรรค์ก็ได้ แบบตกนรกก็ได้ ใจดวงเดียวนั้นแหละ สะกดไปทางไหนก็ไปทางนั้นว่าไง ถูกไหม

ก็สบายใจขึ้น

เราก็กะหัวใจ เขาก็กะหัวใจ ทำไมจะให้เขามาบังคับบีบบังคับไฟหัวใจเราดวงนี้จนกระทั่งหาทางคิดไม่ได้มีเหลือ เราก็กะหัวใจดวงหนึ่ง เขาก็กะหัวใจดวงหนึ่ง เราก็กะปัญญาคนหนึ่ง เขาก็กะปัญญาคนหนึ่ง เขาก็กะความคิด เราก็กะความคิด ต่างคนต่างคิดต่างมีหัวใจ ทำไมจะมาบีบบังคับไฟจนหาทางคิดไม่ได้ แสดงว่าเราสิ้นทำแน ๆ เอาตรงนี้ซิ ถ้าหากเราไม่ยอมสิ้นทำเราก็กะใช้ความคิดซิ ความจริงของเรามีนี่ เห็นด้วยไหม เป็นยังงี้เรื่องสะกดจิต ถ้ายังไม่แนใจก็ไปถามท่าน สะกดจิตยังงั้นตกนรก สะกดแบบไหนขึ้นสวรรค์ สะกดให้ผมหน่อยนะ ว่างั้นเลย

ท่านบอกไม่ได้เลย

ไม่ได้ท่านก็ไม่เก่งละซิ ท่านว่าแต่คนตกนรก ท่านก็ว่าปาว ๆ นี่ท่านโกหกโลก ใครสะกดจิตตกนรก ท่านก็สะกดจิตให้ขึ้นสวรรค์บ้างซิถ้าท่านเก่งจริง ก็ว่างั้นซิ ท่านไม่เก่งทางนั้น ท่านก็ไม่เก่งทางนี้

อยากเรียนถาม “แดนนิพพาน” นี่เป็นยังงี้คะ

โอ้ อ๋อมาถามหลวงตาบัว แดนนิพพาน ถ้าถามควรจะถามเรื่องข้าวต้มขนมอย่างนี้ ๆ นั้นแหละ ไม่ได้เรื่องหรือหลวงตาบัวนะ ถ้าจะพูดให้ท่านทั้งหลายฟัง ท่านทั้งหลายก็จะไม่ได้เรื่องด้วย อันใดไม่ได้เรื่องก็ไม่ควรนำเอามาให้เป็นเรื่อง สมมุติว่าเราหลับตาอยู่นี้ สิ้นนั้นเป็นอย่างไรมันจะได้ความไหมละ บอกสิก็ต้องบอกให้คนลืมตาซิ คนตาบอดจะบอกสีบอกแสงให้ได้ยังงี้ มันไม่ได้เรื่อง พวกเราพวกใจบอด จะไปบอก

นิพพานให้ฟังมันได้เรื่องอะไร เข้าใจหรือยัง แดนโน้นแดนนี้ มันจะคว้านโน้นคว้านนี้ คว้านไปเรื่อย ๆ จะเป็นบ้ำสด ๆ ร้อน ๆ ต้องขอยกยนะไม่อยากจะคนเป็นบ้ำ นอกจากว่าผู้ นั้นต่างหาก เราไม่ได้ว่าพวกเรานี้ละ

กระผมขอโอกาสครับผม กระผมสงสัยอยู่ในจิตใจ ขอเรียนถามพระเดชพระคุณ อาจารย์ว่า เมื่อพระเดชพระคุณอาจารย์ได้อบรมสั่งสอนหมู่พระพวกเรานี้จนแจ่มแจ้ง ตลอดหมดเรียบร้อยแล้ว ความรู้อะไรทุกสิ่งทุกอย่างผ่านพ้นมาเสร็จเรียบร้อยแล้ว กรณีกิจของพระเดชพระคุณอาจารย์ที่ประจำอยู่ในขณะเดินจงกรมก็ดี นั่งสมาธิก็ดี พระเดชพระคุณอาจารย์เอาธรรมะอะไรขึ้นมาพิจารณาครับ

ก็อย่างนี้แล้ว เวลานี้ผมก็เอาหามาพิจารณา นี่ ๆ เวลานี้เอาหามา จากนี้ผมก็ ไปกุฏิผม ผมก็เอามอนมาพิจารณา เอาเสื่อมาพิจารณา ท่านทั้งหลายระวังตรงนี้ให้ ดีนะ

อย่างนั้นพระเดชพระคุณอาจารย์ มีสติบริบูรณ์มากนะครับผม ตอนเดินจงกรม หรือนั่ง

ไม่ว่าใครแหละสงสัยกันทั้งนั้น แต่ก่อนผมก็สงสัย ธรรมเป็นยังไง เราคิดไปโน้น ว่าพระพุทธเจ้าท่านเดินจงกรมอยู่บ้าง ทรงเข้าสมาธิสมาบัติอยู่บ้าง ตามตำรับตำราก็มี อยู่ พระอรหันต์ก็เหมือนกัน ท่านไม่ทรงละความเพียรจนกระทั่งวันปรินิพพาน ท่านทำ เพื่ออะไรหนอ นี่ผมก็เคยพูดให้หมู่เพื่อนฟังมาแล้วตั้งแต่ท่านพระครูยังไม่มา เทศน์ไม่ รู้ก็ครั้งก็หนแล้ว นี่ก็ไม่ทราบว่าจะพูดอะไรอีก ถ้าจะพูดตามแบบของผมนั้น หมู่เพื่อนก็ จะไม่ได้เรื่องอะไร ถ้าผมจะพูดตามความจริงในหลักธรรมชาติที่เป็นอยู่ของเจ้าของหรือ อะไร ๆ เรื่องโลกมันมีสมมุติ สมมุติอันนั้นก็ไปกระเทือนจิตใจให้มีส่วนเสียได้ เช่น อย่างว่าอวด เพราะฉะนั้นการพูดแต่ละเรื่อง ๆ จึงต้องได้คำนึงเสมอในเรื่องเหล่านี้

พระพุทธเจ้าท่านเข้าสมาธิสมาบัติ เดินจงกรมภาวนา เดินไปตามนิสัยของท่านผู้ บริสุทธิ ไม่ใช่นิสัยของผู้มีกิเลสจะแก้กิเลส แต่เดินไปตามนิสัยของผู้บริสุทธิ์ซึ่งยังครอง ชันธอยู่ เรื่องธาตุเรื่องขันธยังเป็นสมมุติเต็มตัวของมัน แม้จิตจะเป็นจิตวิมุตติหลุดพ้น จากความยึดมั่นถือมั่นในขันธแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีความรับผิดชอบในขันธอยู่โดยหลัก ธรรมชาติ นี่ความรับผิดชอบมีอยู่ก็ต้องใช้ขันธ เช่นความคิดปรุงหรือทำการงานอะไร ต่ออะไรด้วยกาย ด้วยความคิดทางใจซึ่งเป็นเรื่องของสังขารขันธ สัญญาขันธ หรือ วิญญาณขันธ ที่ต้องใช้กันอยู่เป็นประจำ ที่นี้การใช้ไปนาน ๆ แม้แต่ร่วกันไปนาน ๆ ก็ ต้องพักเครื่อง ธาตุขันธเมื่อใช้นาน ๆ เราจะเรียกว่าพักเครื่องก็ได้ไม่ผิด นั่นแหละที่ว่า

ท่านเดินจงกรมนั่งสมาธิสมาบัติ พักมีหลายพัก เดินจงกรมเป็นอีกประเภทหนึ่ง พักอยู่ในวงชั้นอันนี้

ที่นั่นสมาธิที่ว่าพักจริง ๆ คือพักชั้น ความคิดความปรุงต่าง ๆ ซึ่งเคยใช้นั้นระงับตัวไป เรียกว่าเป็นวิหารธรรมในทวิภูตรธรรม คือในเวลาที่มีชีวิตอยู่ ก็มีการพักผ่อนระหว่างชั้นกับจิต ด้วยเหตุนี้ความจำเป็นจึงมีให้ท่านทำ คำว่าจำเป็นก็จำเป็นระหว่างชั้นกับจิตเท่านั้น ไม่ได้จำเป็นนอกเหนือกว่านั้นไปเลย ส่วนที่จะไปเที่ยวแกกิลสอันได้นั้นไม่มีในพระอรหันต์ทั้งหลาย ตั้งแต่กิเลสพังลงไปจากจิตเท่านั้น ไม่มีคำว่ากิเลสจะแทรกขึ้นมาได้อีก เกิดขึ้นมาได้อีกไม่มี แต่ระหว่างชั้นกับจิตก็เป็นความจำเป็นในทวิภูตรธรรม จนกว่าจะปล่อยวางความรับผิดชอบกันเรียกว่าตาย ท่านเข้าใจหรือยังที่พูดนี้

ก็ฟังจะเข้าใจว่าท่านมีสมาธิเป็นที่บำเพ็ญครับผม เพราะว่าธรรมทุกสิ่งทุกอย่างแจ่มแล้วครับ

เรื่องชั้นถ้าเราจะเทียบ เหมือนเรามีเงิน ๑๐๐ บาท วันหนึ่งเราใช้ประมาณเท่าไรถึงจะพอดี ถ้าสมมุติว่าใช้วันละ ๒๐ บาท เงิน ๑๐๐ บาทจะใช้ได้ถึง ๕ วัน พอเรามาใช้เสียอย่างสُرุ่ยสُر่ายนี้ เพียงวันเดียวไม่พอใช้ก็ได้ หรือใช้เสียวันละ ๕๐ บาทก็ได้เพียง ๒ วัน ใช้เสีย ๓๐ บาทก็ได้เพียง ๓ วัน ถ้าใช้ให้พอเหมาะแล้วจะได้ถึง ๕ วัน เมื่อเราใช้วันละ ๒๐ บาทได้ถึง ๕ วัน เรื่องอายุขัยของพระอรหันต์ก็เป็นเช่นเดียวกัน เรื่องชั้นถ้าใช้สมบุกสมบันมาก ๆ ไม่มีการพักผ่อนนั้น ก็เรียกว่าใช้ไม่ประหยัด ที่นี้เมื่อเวลาชั้นอ่อนตัวลงไปมันก็ไปทับตัวเองนั่นแหละ เรียกว่าตายผ่อนลงไปในอายุขัยของชั้นก็ยื่นเข้าไป ๆ เพราะการใช้ไม่รู้จักประมาณ

ที่จะให้ไปเป็นอันตรายต่อจิตที่บริสุทธิ์แล้วนั้นไม่มีทาง ก็คือว่ามันมาตัดทอนเรื่องความเป็นอยู่ของธาตุของชั้นเรื่องอายุขัยให้ลดน้อยลงไป ๆ เช่นเดียวกับเราใช้เงินมากนั่นแหละ ถ้าเราใช้ให้พอเหมาะพอสมมันก็ได้เงินจำนวนนั้น ที่นี้อายุขัยของแต่ละองค์จะได้ขนาดไหนมันก็ได้ไปตามนั้น ถ้าไม่มีเหตุมาดลบันดาลอย่างอื่นใด แต่อันนี้มันหากรู้ตัวเองไม่มีใครบอก ที่สมควรจะพักผ่อนเรื่องธาตุเรื่องชั้นด้วยจิตตภาวนาอะไรนี้ ก็รู้กันเอง มันพูดยากนะ พูดได้เพียงเท่านี้ ที่ละเอียดยิ่งกว่านี้ยังมี รู้อยู่ในจำเพาะเจ้าของ แต่ไม่สามารถที่จะอธิบายออกมาได้ก็ยังมีอยู่มาก จึงพูดได้เพียงเท่านี้

เพราะเหตุนี้ธรรมะของพระพุทธเจ้าที่มาแสดงให้เห็นโลกฟุ้ง เราอย่าเข้าใจว่าเป็นธรรมที่ละเอียดเต็มส่วนของธรรมแท้ะ ไม่ละเอียดเต็มส่วนหรอก ถ้าอยากให้ทราบเต็มส่วนของธรรมแท้ ให้จิตเข้าไปถึงธรรมนั้นก็รู้เอง เข้าใจไหมที่พูดนี้ อย่างที่ว่าศาสนธรรมที่ท่านสอนไว้นี้เป็นกิริยาแห่งธรรม อย่างนี้ก็ไม่เห็นมีในที่ไหนใครพูดนี้ ก็มีแต่หลวงตาบัวบ๊องค์เดียวนี้ละซิ ศาสนธรรมที่แสดงออกมาเป็นบทเป็นพานี้ เป็นแต่

เพียงกิริยา ทั้งผลก็บอกว่าเป็นกิริยาของผล ทั้งมรรคคือวิธีดำเนินก็เป็นกิริยาของมรรค กิริยาของธรรมเสีย ไม่ใช่ธรรมแท้

เมื่อก้าวไปตามนี้ ๆ นั่นละที่นี้ อย่างเช่นว่าทำจิตให้เป็นสมาธิ เราจำได้ก็ตามถ้า จิตของเรายังไม่ถึงธรรมอันนี้เราก็ไม่รู้ พวกเราก็ยังไม่ถึงธรรมอันนี้แท้ ทำสมาธิขึ้นใด เราก็รู้ รู้ในใจ ๆ ธรรมแท้เริ่มเข้าไปละ คือแท้พื้น ๆ แท้เป็นขั้น ๆ ไปจนกระทั่งถึง วิมุตติหลุดพ้น มันก็ถึงใจ ที่นี้ธรรมเป็นยังงัยกับธรรมที่ท่านแสดงไว้ คืออันใดที่ท่าน ควรจะแสดงได้มากพอเหมาะสมกับสมมุติ ท่านก็เอาออกมาแสดง อันไหนที่ไม่ควรที่จะ นำออกมาได้มันก็ออกไม่ได้ อันนั้นละที่เอาออกไม่ได้คืออันเต็มส่วน แต่ที่นี้ท่านก็ไม่ได้ ปิดให้ผู้นั้นไปรู้เองซิพูดง่าย ๆ พอรู้เองท่านว่า สนฺทิฏฐิโก

เช่นว่าเป็นอย่างไรสมาธิ พอจิตเป็นสมาธิมันก็รู้เอง ๆ สมาธิขึ้นใดก็รู้เอง ปัญญาขึ้นใดก็รู้เอง ๆ จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้นรู้เอง ๆ แม้พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ข้างหน้าก็ไม่ทูลถามท่าน นั่นแหละถึงได้เรียกว่า สนฺทิฏฐิโก เต็มภูมิ ทูลถามท่านหา อะไรก็ความจริงมันเหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น พระอัญญตรภิกขุ ที่มีอยู่ในตำรา ท่าน เกิดปัญหา แต่ธรรมท่านเป็นธรรมะขั้นสูงมากเลยจะไปทูลถามพระพุทธเจ้า พอไปถึงได้ ถูพระคันธกุฎี ฝนกระหน่ำลงมา ก็เลยยืนอยู่ใต้ถุนนั่นแหละยังไม่ขึ้นทูลถามพระองค์ ฝนตกจากหลังคาหยดย้อยลงมาจากชายคาก็มาถูกน้ำที่มีอยู่ข้างพื้นนี้ ตั้งเป็นตาต่อม เป็นฟองขึ้นมาแล้วดับไป ตั้งขึ้นมาดับไป พอกระทบกันก็ตั้งขึ้นแล้วดับไป ๆ ท่านก็ เทียบเข้ามาภายใน สังขารคือความคิดความปรุง มันปรุงขึ้นพื้ก็ดับไปพร้อมกัน ๆ นั่น ท่านเทียบเข้ามาดูอันนั้นแล้วดูอันนี้ พิจารณาอันนี้ท่านก็บรรลุธรรมในขณะนั้น

พอฝนหยุดตกท่านกลับไปกุฏิไม่ขึ้นทูลถามพระพุทธเจ้าเลย นั่นฟังซิ เมื่อเข้าถึง ความจริงนั้นแล้วก็จะไปทูลถามอะไรอีก ตอนนั้นยังไม่เข้าใจ พออันนี้เทียบเคียงเข้ามา นี้ได้สดได้ส่วนนี้แล้ว อันนี้ก็พื้ หหมดเลย พื้หมายความว่า ตปธรรมใหม่กิเลส พื้ หหมดเลย ตัวอย่างนี้ท่านก็ยกมาไว้เพื่อให้เราได้พิจารณา สงสัยจะไปทูลถาม พอไปรู้ไป บรรลุธรรมอยู่ที่นั่นถึงขั้นสุดยอดธรรมแล้วก็เลยกลับไม่ไปทูลถาม นี่ถึงกล่าวพูดถึงเรื่อง ทั้งหลายไม่สะทกสะท้าน ผมพูดตรง ๆ ผมพูดอย่างนั้นเพื่อให้เข้าใจตามอรรถตาม ธรรม ความจริงมียังงัยว่ากันไปตามความจริง ถ้าไม่ว่าไปตามความจริง ผู้ฟังฟังเพื่อเอา ความจริงจะไม่ได้ความจริง เป็นอย่างนั้น ต้องพูดให้ตรงเป้ง ๆ ไปเลย ผู้ตรงตรง ตามนั้นและต้องเข้าใจตามนั้น

แต่ก่อนผมก็ฟังและอ่านในตำรับตำรา พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรม พุทธบริษัท ได้บรรลุมรรคผลนิพพานเป็นจำนวนมาก ก็ยังไม่ได้คิดอะไรมากนัก ต่อเมื่อได้มาฟัง เทศน์ของพ่อแม่ครูอาจารย์มันชักคิดแล้วที่นี้ โอ เหมือนน้ำไหลไฟสว่างไม่มีอะไรผิด

กัน ทีนี้เวลาจิตของเรา กำลังพิจารณาอยู่ตรงนี้ กำลังข้งอยู่นี้ ท่านเทศน์มาถึงตรงนี้ท่านจะว่าไงนี่สำคัญ ก็ท่านรู้แล้วนี่ พอท่านมาถึงนี้ท่านก็ฟังไปเลย เราก็ปั๊บไปได้เลยก็มี ไม่ได้มากก็ตามได้ที่ละวรรคละตอน มันก็ค่อยขยับของมันไปเอง

นี่ละที่ว่าพุทธบริษัททั้งหลายฟังเทศน์ เพราะหลักจิตของคนมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงต่างกัน คราวนี้คนนี้ขยับนี้ คนนี้ขยับนี้ คราวต่อไป ๆ ขยับได้เท่านี้ ๆ ก็ผ่านไปได้อย่างที่นี้มากต่อมากก็ได้สำเร็จมาก ยิ่งเป็นขั้นพวกอุคฆฏัตถุญญ วิปจิตถุญญ ด้วยแล้วก็ยิ่งเร็ว เราเป็นแต่เพียงชั้นอุโล อยากจะว่าพวกปทปรมะก็พูดได้มันก็ยังพอยับ ๆ แยะ ๆ เหมือนแสงหึ่งห้อยในเวลาฟังเทศน์ท่าน ทีนี้ผมเลยเชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์เลยว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมแก่พุทธบริษัทได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ใครจะว่าผมโง่ก็ตามให้มันโง่แต่ผมคนอื่นอย่าโง่ก็แล้วกัน

เราจับหลักโดยลำดับลำดับตั้งแต่พ่อแม่ครูอาจารย์มันเทศน์นี้ โอ้ย เวลาจะได้ฟังเทศน์ท่านนี้ มันกระหึ่มอึ้งมึ้งในหัวใจเหมือนจะเหาะจะบินนี่นะ พอถึงวันประชุมมันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ หัวใจเรา ฟังนี้มันจ่อเอาจริง ๆ ยิ่งไปถึงระยะที่เรา กำลังพิจารณาซูลมุนวุ่นวายอยู่นั้น มันหาทางออกทางเข้าไม่ได้ ก็เหมือนตามรอยโคในคอกนี้แล ท่านอธิบายมาจนจะถึงนั้นแล้ว จ่อ เอ้า ตรงนี้ท่านจะว่าไง พอถึงนี้ท่านฟังปั๊บเลย เราก็ขยับปั๊บตามเลย อ้อ ที่เดียวเลย มันถึงหนองอ้อทันที คือมันอ้อไปตามขั้นที่เราติดข้งอยู่ตรงไหน อ้อ ทันทีเลย ทีนี้หลายครั้งหลายหนก็ผ่านไปได้ละซีผู้เป็นชิปปาภิญา

ชินเมื่อไรไปอยู่กับท่านอาจารย์มันมา ก็พูดตามความจริง ๘ ปีผมไปอยู่กับท่าน ผมไม่เคยมีความชินอะไรเลย มันเหมือนเทปนี้แหละ พูดไม่ว่าที่เล่นที่จริง ก็ในฐานะลูกศิษย์กับอาจารย์อยู่ด้วยกันตั้ง ๘ ปีก็เหมือนกับลูก ๘ ปีสนิทสนมขนาดไหน ท่านก็ต้องพูดในฐานะลูกกับพ่อแม่แน่นอนแหละ อยากพูดอะไรก็พูด แต่ใจอันนี้มันจริงตลอดเหมือนเปิดเทปไว้ตลอดเลย เข้าหมด ไม่ลืมเสียด้วยมันแปลกนะ ผมก็อัศจรรย์เหมือนกัน ถ้าว่าเป็นความจำมันก็ลืมได้ อันนี้ทำไมไม่ลืม แปลกมาก มันเข้าจริง ๆ ฟังจริง ๆ ฟังอย่างถึงใจ ยิ่งเข้าป่าเข้าเขาแล้วเวลาออกมาจากป่าจากเขา โอ้ย หอบปัญหามาจนจะก้าวไม่ออก มันหนักปัญหา พอมากราบเรียนท่าน ท่านไล่เปรี้ยง ๆ ฟังทลายลงไปหมดตัวเบาหวิวเลยชากลับไป

พอมาฟังนี้มันจ่อ ๆ กราบเรียนถามท่านแต่ละข้อ ๆ นี่ฟังเอาจริง ๆ ถ้าตรงไหนยังไม่ลงกันก็ถกกันเหมือนกันนะผมกับพ่อแม่ครูอาจารย์มัน โอโฮ ไม่ใช่เล่นบรรดาครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ของท่านนี้ ไม่มีใครเป็นพระตัวชนตัวชี้ตั้งยิ่งกว่าผมไปละ คือเราต้องการความจริง ท่านก็ทราบความจริงของเรา เพราะเราไม่ใช่เป็นคน

หน้าด่านที่จะไปวัดทฐิมานะต่อท่าน ท่านก็ทราบท่านจึงแสดงให้เราฟัง ถ้าท่านเข้าใจว่าไปทฐิมานะท่านจะมาแสดงให้เราอะไร เราเผ็ดร้อนขนาดไหนท่านก็ยังเผ็ดร้อนเข้ามาเปรี้ยว ๆ จนพังทลาย พอลงแล้วบ๊วยอมบ๊วย ตรงไหนที่เข้ากันยังไม่ได้เอากันอยู่นั่นแหละ เพราะเราก็มียุติผลของเรา เหตุผลอันนี้มันค้านตัวเองมันขัดตัวเอง ไม่ใช่เป็นเหตุผลที่สะดวก แต่เราก็กังสำคัญว่ามันถูกอยู่นั่นแหละ จนกระทั่งท่านพังเข้ามาทลายแตกกระจายออกไปแล้วมันก็ยอม อ้อ ๆ เป็นอย่างนั้น ลงเลย ๆ

ผมจะว่าเป็นเจ้าปัญหาที่ถูก ถึงขั้นมันเป็น ๆ ได้จริง ๆ บางทีไปได้ ๓-๔ วันกลับมาแล้ว ท่านก็ยิ้มนะ มาแล้วหรือ ท่านเข้าใจแล้วว่ามันแบกปัญหามาแล้ว ขึ้นไปก็เอาเลย ผาง ๆ ท่านก็ใส่เปรี้ยวมาเลยเชียว ตัวเบาหัวเหมือนจะเหาะจะบินกลับไป ที่นี้เราคิดเราพิจารณาอยู่ไม่หยุดไม่ถอย ปัญหามันก็ขึ้นอีกละซิ อันไหนที่เราควรแก้ได้เราก็แก้ไป ๆ อันไหนที่ยังแก้ไม่ได้ ซ้ำกดถ่วงจิตใจมาก ทั้งทำเวลาให้เสียไป ก็ครูบาอาจารย์มีอยู่ที่นี่มันก็ผิงเลยถึงท่านเลยนั่นแหละ พอมาเล่าถวายท่าน ท่านใส่เปรี้ยวเดียวแล้วพังเลย

ครูบาอาจารย์ที่รู้แก้ปัญหาที่แก้ยากนิดเดียว ไม่ได้แบบสุมเตาเนี่ย เราพูดอะไร ๆ ไปท่านรู้หมด เหมือนกับเด็กทะเลาะกันเรื่องบวกลบคูณหาร ครูนั่งอยู่เก้าอี้นี้ ฟังกี่รู้แล้วว่าใครผิดใครถูก เด็กทั้งสองมันเอากันซุลมุนวุ่นวายไม่ลงกันเลย แต่ครูนี้รู้แล้วว่าใครเป็นฝ่ายผิดฝ่ายถูก อันนี้ก็เหมือนกันเราพูดปัญหาเป็นอย่างไร ๆ นี่ท่านเข้าใจทันที ๆ ใส่เปรี้ยวเดียวหมดเลย นั่นละผู้รู้แก้ปัญหา มันผิดกันมากนา

ก็เหมือนหมอเถื่อนกับหมอปริณยานันแหละ ผิดกันยังงี้ก็ดูเอาซิ หมอเถื่อนนั้นทุ้มกันทั้งหีบ ดีไม่ตีคนไข้ตาย หมอปริณยานะเขาไม่ใช่อย่างนั้น เขาถามอาการแล้วตรวจดูแล้ว เขาก็หยาบยามานิดเดียวเท่านั้นใส่บ๊วยเลย ควรฉีดยาก็ฉีดยา ควรให้รับประทานก็รับประทาน มันก็หายไปเลย มันผิดกัน ไม่จำเป็นต้องยกยามาทั้งหีบแหละ นี่ก็เหมือนกัน ธรรมอันใดที่จำเป็นเหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นเวลานี้ของคนนี้ ใส่เปรี้ยวเดียวเท่านั้น บ๊วยเลย มีปัญหาอะไรอีก ท่านพระครูมีอะไรอีกว่าไปซิ

ก็ไม่มีแล้วครับผม มีแต่อยากจะบอกกับเพื่อนพระด้วยกันว่า พระเดชพระคุณอาจารย์ที่อบรมสั่งสอนมานี้ของจริง ถ้าใครปฏิบัติตามละก็เห็นจริง ๆ เลยครับผม ขออย่าเท่านั้นเองครับ

ก็อย่างนั้นจริง ๆ นี่ ผมไม่สงสัยจริง ๆ การสอนหมู่เพื่อนผมก็ไม่ได้สอนด้วยความสงสัย ทุ้มลงไปหมดพุงเลยไม่มีอะไรเหลือ ถ้าเลยนี้แล้วผมก็หมดทำคิดเท่านั้นแหละ ผมแจจแต่ต้นเรียงลำดับลำดาไปเลย บางทีก็ตัดตอนเอาตรงนั้นบ้างตรงนี้บ้าง ผู้ฟังฟังมาไม่รู้กี่ครั้งก็หนแล้วมันควรจะเข้าใจวิธีใดจะปฏิบัติยังงี้ ๆ เพราะที่เราผิดเรา

พลาดมาอะไรก็ดี ผิดก็ดีถูกก็ดีเป็นครูมาทั้งนั้น เป็นประสบการณ์ทั้งนั้นแหละ นานนั้นแหละมาสอนหมู่เพื่อน มันไค้งเกินไปหรืออะไรมันก็รู้ การปฏิบัติไม่มีครูมีอาจารย์คอยแนะนำมันไปช้าและผิดทางไปได้

ภาคปฏิบัติไม่เหมือนภาคปริยัติ ปริยัตินี้เรียนมาจากครูก็เรียนมา เช่นคำว่า มหาสติมหาปัญญา เราพูดตามหลักธรรมชาติของการปฏิบัติแล้ว มหาสติมหาปัญญานี้ผมก็คาดคะเนเอาอย่างนั้นแหละ เพราะอยู่ในชั้นอรหัตตมรรคนี้ พอผ่านอันนั้นไปแล้วคำว่า มหาสติมหาปัญญาก็ดีท่านไม่นิยมนี้ละ นั้นฟังซิ ไปแบกอะไร แบกมหาสติมหาปัญญาไว้ทำไม มหาสติมหาปัญญาเป็นสมมุติเครื่องแก้กิเลส กิเลสพังไปแล้วมหาสติมหาปัญญาก็หมดปัญหาไปเอง เหลือแต่หลักธรรมชาติที่บริสุทธิ์เท่านั้น ไม่นิยมตนเองไม่เสกสรรตนเองว่ามีสติหรือไม่มีสติ ว่าขาดสติหรือไม่ขาดสติ เป็นธรรมชาติที่เรียกว่า บริสุทธิ์เท่านั้น ถ้าพูดก็พูดว่าบริสุทธิ์เท่านั้น ไม่นิยมว่าตนมีสติตนขาดสติ

เอ้าฟังซิท่านพระครู ตอนนี้เคยได้ยินไหมคำพวกนี้ คำว่ามหาสติมหาปัญญานี้ เป็นเครื่องมือสำหรับต่อสู้กับกิเลส ที่นี้กิเลสละเอียด มหาสติมหาปัญญาเป็นของละเอียดนี้ พอสมมุติอันนี้พังไปแล้วสมมุตินี้ก็หมดปัญหาไปเหมือนกัน เหมือนกันกับมิดเรปอกทุเรียน พอปอกทุเรียนเสร็จแล้วอันนี้ก็ปล่อย ๆ เนอะ ใครจะมากินมิด มหาสติมหาปัญญาเป็นสมมุตินี้ สังขารทั้งสี่เป็นสมมุติทั้งนั้น นั้นฟังซิ ทุกข์ สมุทัย เป็นสมมุติฝ่ายผูกมัด นิโรธ มรรค เป็นสมมุติฝ่ายแก้ฝ่ายถอดฝ่ายถอน ผ่านจากนั้นไปแล้ว นั่นที่นี้ ใครจะมาอยู่ในสังขารทั้งสี่นี้ยังงี้ จิตที่บริสุทธิ์ย่อมไม่อยู่ในที่นี้ เพราะอันนี้เป็นทางก้าวเดิน

นิโรธ คำว่าดับ ลักษณะของนิโรธที่ดับทุกข์ก็เพราะอำนาจของมรรคที่มีกำลังเต็มที่แล้วสังหารทุกข์ดับพื้ปลงไป ขณะเดียวเท่านั้นก็หมดปัญหาไปแล้ว แล้วจะไปแบกเอานิโรธที่ไหนอีก คำว่านิโรธดับก็ดับทุกข์ต่างหากนี้ จะไปแบกเอาอะไร สติปัญญาก็ใช้แก้กิเลส จะอยู่โดยลำพังตัวเองได้เมื่อไร สติปัญญาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นดับไปได้ ธรรมชาติที่บริสุทธิ์ต่างหากไม่นิยมการเกิดการดับ ฟังซิ ตรงนี้เป็นยังงี้

เคยอ่านแต่หนังสือบอกว่า พระอรหันต์ท่านมีสติบริบูรณ์ครับผม

อ้อ อันนี้เป็นคำชมเชยท่าน ผมไม่ปฏิเสธว่าพระอรหันต์ท่านมีสติสมบูรณ์ ผมไม่ปฏิเสธ เพราะเป็นคำชมเชยสมกับภูมิท่าน แต่หลักธรรมชาติจริง ๆ แล้ว พระอรหันต์ท่านจะไม่มารับเอามหาสติมหาปัญญา ท่านจะไม่มาเสกสรรจะไม่มาสำคัญเลย เช่นอย่างเวลาพระพุทธองค์ท่านทรงแสดงถึงเรื่องสติในเวลาที่เหมาะสม เช่นมีพระอรหันต์ถูกเขาฟ้องร้องว่าเป็นนั่นเป็นนี่ เป็นสูง ๆ เสียด้วย ที่นี้เวลาไปทูลพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงว่า อย่าไปหาเรื่องใส่เธอเลย เธอเป็นสติวิบุลแล้วนี่ คือเอาสติขึ้นมากพูด

ถ้าไม่งั้นก็ไม่มีที่จะพูด หรือว่าเธอบริสุทธิ์แล้ว เธอเป็นสตีวินัยแล้ว นั่นเอามารับกันกับ สมมุติอันนั้น เมื่อไม่มีสมมุตินั้นแล้วอันนี้ก็ไม่มีเอามาใช้ เพราะธรรมชาตินั้นเหนือสมมุติ แล้ว คนฟ้องร้องนี้อยู่ในสมมุติ อันนี้ก็ต้องเอามาแก้กัน เธอเป็นสตีวินัยแล้ว เอาสมมุติ นี้มาแก้สมมุติอันนี้ ส่วนนั้นเหนือแล้วก็ไม่ต้องพูด เข้าใจแล้วนะ

ผมเคยพูดเสมอว่าผมเป็นคนลงใครยากนะ ลงใครก็ตาม ทุกวันนี่ยังทึฐึมานะ จดฟ้าด้วยซ้ำถ้ามีฟ้านะ ใครว่าองค์ไหนเก่งขนาดไหนใครเก่งอย่างไรก็ตาม หากไม่กด หากไม่ยกยอ คือกดลงก็ไม่กด ตำหนิก็ไม่ตำหนิ ชมก็ยังไม่ชม ถ้ายังไม่เข้าถึงตัวเมื่อไร แล้วยังเสียก่อน จนกระทั่งถึงตัวแล้วเอาละที่นี้ละ จะควรเชื่อขนาดไหนลงขนาดไหน สมมุติว่าลง ๙๐% ก็อยู่ ๙๐% เลย ถ้าลงร้อยเปอร์เซ็นต์แล้ว เอาละที่นี้ถึงขั้นร้อย เปอร์เซ็นต์แล้ว ใครเขาจะฟ้องร้องว่าท่านองค์นั้นเป็นสังฆาฯ ปาราชิกอะไร เลย ผมไม่ ฟังเลย เนาะเป็นยังงั้น ถ้าได้ลงแล้วยกผลประโยชน์ให้ท่านเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์เลย ไม่มี ทางที่จะไปสงสัยท่าน เอ้ ท่านเป็นถึงขนาดนั้นแล้วทำไมถึงเป็นอย่างนั้นได้ ไม่มีเลย ในหัวใจ เขาว่าอะไรก็ให้เขาว่าไปซิ ปากของเขามี หัวใจของเขามี สมมุติที่มีอยู่ในโลกนี้จะ ว่ายังงี้ แล้วธาตุขันธ์ของท่านก็ยังมีอยู่ในโลก ก็สมควรที่จะถูกตำหนิได้เช่นเดียวกับโลก ทั่ว ๆ ไป แต่ส่วนจิตตวิมุตตินั้นท่านไม่มาอยู่กับอันนั้น ให้ทราบอันนี้ไว้เสีย

เข้าใจนะที่พูดนี้ เป็นอย่างนั้น มันหลายชั้นหลายภูมิหลายตอน ก็เมื่อถึงอันนั้น แล้วจะเอาอะไรไปพูดมันพูดไม่ถูก อย่างนี้มีแต่สมมุติทั้งนั้น ว่าเป็นอันนั้นว่าเป็นอันนี้ อะไร ๆ ก็ว่าไป อันนั้นมันเหนืออันนี้ไปหมดแล้ว มันไม่มีอะไรจะเอามาพูด เข้ากันไม่ได้เลยว่้างงพูดง่าย ๆ ถ้าโลกก็เป็นคนละโลกแล้ว แต่นั่นไม่ใช่โลก นอกจาก โลகுตรธรรม คือธรรมเหนือโลกก็กว้างขึ้นเสีย และที่ตรงนั้นละ ตรงที่ว่าพระอรหันต์ไม่มี เวทนา ท่านพระครูว่าไง มีความรู้สึกยังงี้

ก็ในขณะที่มีชีวิตอยู่ก็ยังมีเวทนาอยู่

หมายถึงเวทนาทางใจนะ ผมพูดหมายถึงเวทนาทางใจ จิตเวทนา ส่วนกาย เวทนานี้เรายอมรับกัน เพราะเวทณาก็เป็นสมมุติ กายก็เป็นสมมุติ มันก็เป็นภษณะของ กันอยู่โดยดี ส่วนจิตที่เป็นจิตตวิมุตติแล้ว.. อันนี้ผมเคยได้ยินพระท่านเทศน์ผมสะดุด ใจปั้งเลยนะ โง่แสนโง่ก็ตามจะเปิดความโง่ให้หมู่เพื่อนฟังเสีย ผมสะดุดใจปั้งเลยทันที ท่านพูดท่านอ้างเอาพระพุทธเจ้ามาด้วยว่า พระพุทธเจ้ายังต้องเสวยทุกข์ อย่างเช่นเวลา เสด็จไปกรุงกุสินารา ให้พระอานนทตักน้ำมาให้พระองค์ว่า อานนท ตักน้ำมาให้เรา ตาขาดตืดม่น้อย ตาขาดเพลี้ย อานนท ลาดผ้าสังฆาฏิให้ตาขาดตืดม่น้อย ก็ แสดงว่าพระองค์ทรงเสวยทุกข์เวทนา ท่านมาเอาเรื่องธาตุเรื่องขันธ์นี้ไปทำลายความ บริสุทธิ์ หรือไปยุ่งกับความบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า ของพุทธะอันแท้จริงนี้ เรานี้โง่แสน

โง่ก็ตาม มันหากเป็นตามความโง่ของเจ้าของนั้นแหละ มันผิงออกมา ทำไมถึงพูดออกไปยังงั้นนา แต่เราก็อไม่พูดเพราะท่านก็ไม่ได้ปฏิบัติอะไรนักหนา ถ้าเป็นองค์ปฏิบัติจริง ๆ ว่ามีจิตสูงละเอียดขนาดไหนแล้ว ใส่กันเปรี้ยงเลย นั้นตรงนั้น เพราะมันต่างกันนี้ ผู้ปฏิบัติทำไมจึงมาพูดได้ขนาดนี้ ถ้าว่ารู้จริงเห็นจริงทำไมจึงเอานี้มาพูดได้ยั้ง

หมายถึงจิตว่างครับผม

ก็ว่างโดยหลักธรรมชาติของท่านแล้ว

ไม่มีเวทนา ท่านปล่อยวางเฉยแล้วหรือครับ

มันเป็นหลักธรรมชาติ เวทนาเป็นสมมุติ ธรรมชาตินี้เป็นสมมุติเมื่อไร มันจะเข้ากันได้ยังงี้ มันเป็นเท่าไรมันก็เป็นอยู่ในเนื้อในกาย เป็นหลักธรรมชาติที่จะห้ามไม่ให้ไปเข้าถึงจิต ท่านไม่ได้ห้าม มันเป็นหลักธรรมชาติของมันเอง หากรู้ชัด ๆ กันอยู่ยั้งงั้น มันจะเป็นอะไรไปก็เป็น ก็รู้ชัด ๆ ต่างอันต่างจริง ของใครของเรายู้อย่างนั้นไม่ไปก้าวก่ายกัน อันนี้ก็ตื่นอยู่ในวงสมมุติเสีย พวกวิมุตติก็อยู่วิมุตติเสีย

ในสภาพของสังคมไทยเราปัจจุบัน ผมเองในฐานะฆราวาสซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะไม่มีอำนาจวาสนาได้เป็นใหญ่เป็นโตกับเขา มีความเห็นว่า เราควรจะได้ช่วยเหลือกันคนละไม้ละมือเพื่อผ่อนคลายปัญหาต่างๆ ให้เบาบางลงไปได้แม้ไม่ได้มาก น้อยก็ยังดี แต่มีบุคคลบางจำพวกทั้งที่ยังต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและหน้าที่การงาน กลับละทิ้งเสีย เข้าไปอาศัยร่มเงาของพุทธศาสนา หลีกหลีกจากสังคมเพื่อการปฏิบัติธรรมอะไรก็แล้วแต่ เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ปล่อยให้คนที่อยู่เบื้องหลังมีครอบครัวเหี่ยวเหือนเป็นต้น ต้องเผชิญทุกข์อยู่โดยลำพัง อันนี้จะไม่เป็นการว่าช่วยเสริมให้ครอบครัวตลอดจนสังคมสับสนวุ่นวายมากขึ้นหรือครับ ถ้าว่าต่างคนต่างก็คิดจะกระทำอย่างนี้ บ้านเราเมืองเราเห็นจะอยู่ไม่เป็นปกติสุขไปได้เป็นแน่

ในบทพุทธคุณ สุตถา เทวมนุสฺसानํ เห็นไหมว่าพระพุทธเจ้าเป็นนักสังคมหรือไม่สังคม พิจารณาดูซิ มีใครบ้างที่เป็นศาสดาเป็นครูของโลกทั้งสาม ใครอวดเก่งเอ้าว่ามาซิ ว่าเป็นนักสงเคราะห์หรือนักสังคม ช่วยสงเคราะห์คนได้มากกว่าพระพุทธเจ้ามีไหม พระอรหันต์อรหันต์แต่ละองค์ ๆ ล้วนแต่เป็นนักสงเคราะห์นักสังคมทั้งนั้น สอนโลกใครสอนได้มากกว่าท่าน ใครทำได้มากกว่าท่าน ภาระมากกว่าท่าน แม้แต่หลวงตาบัวตัวเท่าหนูนี้ บางวันจนแทบล้มแทบตายนอนจะไม่หลับ เพราะคนมาเกี่ยวข้อ จะว่าสังคมหรือไม่สังคมพิจารณาดูซิ ว่าศาสนาทำการชวนชวนน้อยไม่เห็นแก่ผู้ใดได้ยั้งงี้ ศาสนาไม่ได้สอนคนให้ใจดำน้ำขุ่นนี่นะ ใครจะมีความเมตตายิ่งกว่าพระพุทธเจ้า ยิ่งกว่าพระสงฆ์ผู้เป็นอรหันต์เป็นธรรมมีเธอ

ส่วนเรื่องวุ่นวายเป็นเรื่องของกิเลสต่างหาก เรื่องธรรมไม่ได้วุ่นวาย ไม่ทำความวุ่นวายให้แก่ผู้ใด แต่คนไม่ได้สนใจความไม่วุ่นวายนี้ มันสนใจความวุ่นวายต่างหาก ความโลภมันพาคนให้วุ่นวายไหม ความไม่โลภมันพาคนวุ่นวายที่ไหน ความโกรธมันพาคนให้วุ่นวายให้เดือดร้อนให้ทำลายกัน ความไม่โกรธทำลายใคร นั่นพิจารณาดูซิ

ในบรรดาศีล ๕ ข้อนี้ะครับ ข้ออื่นก็พอว่า แต่ข้อที่ว่าด้วยปาณาฯ ช่างรักษาได้ลำบากยากเย็นเสียเหลือเกิน เพราะที่บ้านผมนั้นมดชุมมากจริง ๆ ก่อความรำคาญให้ไม่น้อยทีเดียว

วัดป่าบ้านตาดมีเนื้อที่ ๑๖๐ ไร่ ทั้งวัดจะไม่มีมดบ้างเหรือ แล้วทำไมพระท่านอยู่ที่ไหนท่านยังอุตส่าห์เข้ามารักษาศีลอยู่นี้ได้ ทำไมมดจึงไม่ทำลายท่านให้ตายให้เจ็บหายไปหมดนับแต่หลวงตาบัวลงไป ทำไมในบ้านคุณถึงมีแต่มดชุมไปหมด ทั้งแผ่นดินไทยนี้เข้าไปรวมอยู่ในบ้านคุณคนเดียวงั้นเหรือ จึงรักษาศีลแค่นี้ไม่ได้ ถ้าเห็นการฆ่ามดดีกว่าศีลกว่าธรรม เอ้า เอลงไปให้มันแหลกทั้งเจ้าของนั้นแหละ ถ้าว่าศีลดีกว่ามดเราก็คือรักษาศีลไป มดก็อยู่กับมด ที่ไหน ๆ มันก็มีมดนี่ละ สัตว์เต็มแผ่นดินไม่มีแต่เราคนเดียว ทำไมคุณถึงพูดอย่างนั้น เป็นการเอารัดเอาเปรียบสัตว์เกินไป เหมือนในโลกนี้มีแต่เราคนเดียว พอเข้าใจเหรือ

ผมมีปัญหายากกราบเรียนท่านอาจารย์ว่า ผมภาวนาเป็นประจำ บางครั้งรู้สึกตัวเบา จากกายเบาแล้วคล้าย ๆ กับว่าจะลดลง

ลดลงก็ให้รู้ว่ามันลดลง มันเบาก็ให้รู้ว่ามันเบา ความรู้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงตัวเอง แต่อาการมีความเปลี่ยนแปลงได้ ความรู้ก็รับทราบไปตามอาการที่ว่าเบาบ้างหนักบ้าง หรือว่าเบามากก็มี บางทีจนกระทั่งร่างกายหายหมดก็มี คือหายในความรู้สึกนั้นแหละ ความรู้สึกไม่ได้เกี่ยวข้องกับร่างกายเลยในเวลานั้น มันหดตัวเข้าไปอยู่โดยลำพังตัวเอง ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลาย บางทีเหมือนกับว่าร่างกายไม่มีเลย หายเจียบเลย นี่เป็นอาการของจิตที่ถอยเข้าถอยออก เวลาจิตเป็นธรรมดานี้มันก็รู้ ๆ ไปหมด ที่นี้พอเวลาจิตได้รับความสงบมันก็ถอยเข้ามา ๆ บางทีก็ทำให้กายเบา ๆ หิว ๆ จากนั้นก็หายเจียบเลย นี่มันเลยเบาไปแล้ว มันเก่งกว่าเขาพูดง่าย ๆ ดีกว่าเขา เข้าใจไหม

อย่างนั้นจะเกิดประโยชน์อะไร และจะทำอย่างไร

ประโยชน์ของมันก็อยู่ในจิตนั้นแหละ

ให้พิจารณา...

ตอนนั้นไม่ต้องไปพิจารณาอะไร สมมุติว่าเราพิจารณาอันนี้อยู่ กายเบาก็ให้รู้ว่ามันเบา ๆ แต่อย่าปล่อยงานอันนี้ คุณกำหนดลมหายใจหรือกำหนดอะไร

กำหนดลมหายใจครับ

ก็กำหนดให้รู้อยู่กับลมนะ เรื่องกายจะเบาไม่เบาเป็นผลพลอยได้ต่างหาก ตัวสำคัญแท้ก็คือลมกับความรู้ให้มันติดกันเรื่อย ๆ ลมละเอียดก็ให้รู้วาลมละเอียดละเอียดลงไป ๆ ที่สุดของลมคือลมหมด ความรู้สึกหายเจ็บเลย ตอนนี้แหละสร้างปัญหาให้คน คนที่ยังไม่เคยดำเนินแล้วจะเป็นปัญหาขึ้นตรงนี้ เอ๊ะ ลมหมดไปจะไม่ตายหรือ เหนื่อนั้นลมจะมีขึ้นมาแล้ว และวันหลังพอภาวนาไปถึงนั้นก็ไปถึงปัญหาเก่า นั้น ก็ถูกปัญหาดีเอาแหละ ๆ ถอยกลับ ๆ เอ้า เพื่อตัดปัญหาข้อนี้ ถึงลมจะหมดไปก็ตาม ความรู้ยังมีอยู่ครองร่างอยู่แล้วไม่ตาย ประการที่สอง เราไม่ได้ภาวนาเพื่อเอาลมนี้ เราภาวนาเพื่อเอาความรู้ต่างหาก ลมหมดก็หมดไปซิ ความรู้ไม่หมดนี่ ให้อยู่กับความรู้เสียแล้วก็พุงเลยที่นี้ หายเจ็บไปหมดเลย

ผมมีปัญหาคือว่า ผมเคยแปลคำสวดมนต์แล้วก็ภาวนาไปเรื่อย ถึงขั้นหำก็พิจารณาขั้นหำ เสร็จแล้วเกิดความรู้สึกว่ากายเบา และกายกับจิตนี้แยกกันคนละส่วน บางทีนั่งไปเหน็บชาเกิดขึ้นมา ผมก็เอาเหน็บชานี้แหละเป็นคำภาวนา ดูเวทนาไปเรื่อย จนกระทั่งเวทนาหายไป จิตเด่นชัดขึ้นมา มีความรู้วากายกับจิตนี้มันคนละส่วน ทำไป ๆ เกิดความว่างขึ้นมาเหมือนกับกระทะใหญ่ ๆ ว่างโล่งไปหมด ผมก็ดูอยู่อย่างนั้น แต่ว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้น ไม่มีอะไรก้าวหน้า

ไม่จำเป็นจะต้องว่าต้องก้าวหน้าต้องถอยกลับนะ ผู้รูนั่งทำงานตลอดรู้ตลอด อย่างที่คุณว่าทั้งหมดนี้เป็นเรื่องความรู้ทั้งนั้น ตอนลมละเอียดลงไป ๆ จนกระทั่งถึงกายว่าง ผู้รู้วากิตว่างนั้นคือผู้รู้แท้ ความว่างเป็นอาการอันหนึ่งของจิต มันค่อยเปลี่ยนอาการของมันไปเรื่อย ๆ จิตนะ แต่ธรรมชาติที่รู้ไม่เปลี่ยนตัวเอง รู้ตลอดเวลา นี่แหละคือหลักเกณฑ์หรือว่าแปลนแท้ ๆ แปลนของภพของชาติก็คืออันนี้ แปลนของมรรคผลนิพพานก็คืออันนี้ เมื่อเวลาชำระซักฟอกออกหมดอันนี้แหละคือว่าพระนิพพาน ความบริสุทธิ์คืออันนี้ ที่ว่าแปลนของภพของชาติก็คือว่า มันมีกิเลสอย่างละเอียดแทรกอยู่ในจิต จิตเป็นตัวตั้ง จิตเป็นตัวประธาน สิ่งเหล่านั้นจึงมีแทรกได้ พอกิเลสถูกกำจัดออกไปหมดแล้วอันนี้ก็บริสุทธิ์ อันนี้ไม่เปลี่ยนแปลง

ตอนที่เรากำหนดลม คล้าย ๆ กับเราบังคับนิดหน่อย แต่พอทำไป ๆ แล้วไม่ต้องบังคับ มันรู้ของมันเอง มันรู้มันออก มันรู้มันเข้า เกือบไม่ต้องใช้กำลังอะไรเลย เสร็จแล้วมีอย่างอื่นเข้ามาแทรกแซงของแต่ละภาวะจิต อันนี้เราไม่ต้องไปสนใจ สนใจ แต่ว่าให้อำนาจที่เกิดขึ้นที่เป็นไปใช้ไหมครับ

ใช่ ให้อยู่กับอาการที่เกี่ยวข้องกับจิตโดยเฉพาะ ๆ เช่นอย่างเกิดเหน็บเกิดทุกขเวทนา คุณพิจารณาทุกขเวทนานั้นก็คือคุณพิจารณาสังขาร และเวทนานั้นแหละ

เป็นหินลับปัญญาให้คมกล้าโดยลำดับ จนกระทั่งถึงเวทนาเป็นเวทนา คือทุกข์เป็นทุกข์ กายเป็นกาย ใจเป็นใจ แยกกันออกคนละภาคละส่วน นี่ละเวลามันได้ลับหินนะ คือทุกข์ ล้าง เข้าไปพิจารณากาย แยกมาดูจิตก็เป็นหินลับปัญญาให้คมกล้า แล้วมันถอยตัวมา แยกตัวออกมา ทุกข์ก็สักแต่ว่าทุกข์ กายก็สักแต่ว่ากาย จิตสักแต่ว่าจิต ต่างอันต่างจริง แล้วแม้ทุกข์จะมีอยู่ก็ไม่กระทบกัน เข้าใจไหม

อย่างนี้ชินกปฏิบัติเราอยากฟังเหลือเกิน มีแต่หลวงตาบัวพูดพล่ำม ๆ เดี่ยวเขา ว่าหลวงตาบัวโกหกเอาได้ อยากให้มีคนมารู้ เราไม่มีภูมิจริง ๆ เราจะไปหาครูบา อาจารย์มาช่วยสอน ว่าอย่างนั้นเลยเรา ทำไมธรรมของพระพุทธเจ้ากระเทือนโลกมาได้ ตั้ง ๒๕๐๐ กว่าปี ทำไมจะไม่มีใครรู้วะ วังนั้นเลยเชียว เอาอย่างนี้จะคุณถูกต้องแล้ว ทุกขเวทนาเกิดขึ้นคุณไม่ต้องกลัวเป็นกลัวตาย เรื่องกลัวเป็นกลัวตายลม ๆ แล้ง ๆ มัน หลอกเราต่างหาก ให้เห็นความจริงนั้นละมากกว่าความตาย จะเป็นจะตายก็ตามไม่ สำคัญ สำคัญเราอยากรู้ความจริง เอ้า อันนี้จะเป็นไปถึงไหนดูตัวจริงนี้ แล้วจิตจะเด่น ขึ้น ๆ แยกตัวออก ๆ มีตรงไหนมันแยกของมันออก ๆ แล้วก็เหลือแต่จิตเห็นชัด

คือหมายความว่าไม่ต้องไปคำนึงมันจะรู้อะไร สำคัญที่ว่าเราเป็นผู้ดูนั่นเอง

ไม่ต้องไปยุ่ง ผู้ดูนั้นละคือผู้รู้ กำลังทำงานอยู่เวลานี้ อะไรปรากฏขึ้นมาให้ดู อาการที่ปรากฏกับจิต ปรากฏขึ้นมาแล้วให้ดูเฉพาะ ๆ ไม่ต้องไปคาดโน้นคานี้ อันนั้น ไม่ถูกไม่ใช่ความจริง อันนี้จะเป็นผู้รู้ผู้เห็นเองทุกสิ่งทุกอย่าง ผู้นี้จะเป็นผู้รู้ผู้เห็นเอง

หลวงตาจะดิฉันเกิดอาการเฉย ๆ รู้สึกเฉย ๆ อย่างนี้ค่ะ

เฉยมันก็รู้ว่าเฉยอยู่จะให้ทำอะไรอีก หรือจะให้มันวิ่ง หรือจะว่าให้มันเฉยอยู่ จะ ว่าอย่างนั้นหรือ เวลามันวิ่งก็วิ่ง เวลามันเฉยก็เฉยบ้างซึ่งจะเป็นไรไป แม้แต่คนเราเวลา วิ่งยังวิ่ง เวลาเดินยังเดิน เวลานั้นยังนั่ง เวลานอนยังนอน

ท่านอาจารย์คะ ฟังจะฝึกนั่งนะคะ แล้วก็นั่งถึงจุด ๆ หนึ่งมีความรู้สึกว่าจะ กระตุกกระตักตัวไม่ได้ตั้งแต่ป่าถึงตะโพกนะคะ แต่ความรู้สึกมันอยู่กะที่ค่ะ

อย่าไปกวนนะ จิตอย่างนี้มี บางทีพระเราเวลาจิตรวมลงไปแล้วถึงเวลาจะ บิณฑบาตมันออกไม่ได้มันไม่ออก พระท่านเลยฝืนบังคับมันออก ทีนี้พอออกแล้วคราว หลังเข้าไม่ได้เลย นั่นเป็นบทเรียนแล้ว เพราะฉะนั้นตั้งแต่นั้นมาก็เป็นบทเรียนแล้ว เวลามันอยู่อย่างนั้นแล้วก็ชั่วโม่งก็ตามอย่าไปกวน ถึงเวลาแล้วมันจะออกของมันเอง หน้าที่การงานปล่อยเสียก่อน ไม่มีอะไรเลิดยิ่งกว่าอันนี้ เข้าใจไหม

ให้นั่งเฉย ๆ ต่อไปใช้ไหมคะ

ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วก็ให้อยู่อย่างนั้นต่อไป จนกระทั่งมันพอตัวของมันแล้ว ก็เหมือนคนนอนหลับ เวลานอนหลับแล้วก็หลับของมันอย่างนั้นละ บทเวลาพอตัวแล้ว มันจะตื่นของมันเอง อันนี้ไม่ใช่นอนหลับ หากเป็นสภาพหนึ่งของจิตที่พักรู้ มีได้เป็นบางรายไม่ใช่เหมือนกันหมด พอไปถึงจุดนี้แล้วมันจะไม่กระตุกกระตือรือร้นทั้งนั้น กระตุกกระตือรือร้นเป็นการรบกวนอันนั้น เป็นการกระตุกอันนั้น อันนั้นไม่ยาก กระตุกกระตือรือร้น คือมีหนึ่งเท่านั้นไม่มีสอง กระตุกกระตือรือร้นมีสองแล้วนั้นเข้าใจไหม ปล่อยให้เป็นไปตามสภาพของมัน จนกระทั่งพอตัวของมันแล้วออกทำงานของมันได้ ไม่ต้องบอกละที่นี้เรื่องคิดนั้นลึกร้อยตัวสู้ไม่ได้ เอ้า พูดมันตรง ๆ อย่างนี้ชินนักปฏิบัตินะ ก็เวลา มันได้ออกแล้วลึกร้อยตัวสู้ไม่ได้แหละ ไม่ทันเข้าใจไหม แต่เวลามันนอนให้มันนอนเสียก่อนซิ

อย่างวิธีอานาปานสติ เวลาทำไปแล้วจะมีแสงสว่างเกิดขึ้น จะต้องเป็นอย่างนี้ทุกคนไหมคะ

ก็ไม่ทุกคน แต่เป็นอยู่ภายในใจนี้เป็นได้ด้วยกัน คำว่าสว่างภายในจิตใจนี้ไม่ได้สว่างเหมือนไฟสว่างนะ สว่างแบบใจสว่าง อย่างนี้เป็นได้ แต่ที่จะสว่างออกไปข้างนอกไปโน้นไปนั้นเป็นได้เป็นบางราย แต่จำนวนน้อยมากที่จะเป็นอย่างนั้นได้ เคยพิจารณาแล้วหรือ เคยภาวนาอย่างนี้แล้วหรือ

ค่ะ

แล้วเป็นยังงี้ ผลเป็นยังงี้

บางทีมันก็วิ่งจากส่วนล่างไปบนแล้วก็นิ่ง ๆ ค่ะ

นิ่งก็ยังมี นิ่งก็ดี นิ่งนั้นแหละเป็นบาทฐานที่จะให้ความรู้ที่กระจายออกไปสู่ธรรมทั้งหลายให้รู้แจ้ง

พอนิ่งแล้วก็นึกไม่ออกว่าจะทำยังไงต่อไป

ในขณะที่นิ่งนั้นเราไม่ต้องไปนึก ปล่อยให้นิ่ง ให้นิ่งให้รู้อยู่นั้น ไม่ต้องคิดโน้นยุ่งนี้ นี่เรียกว่าความสงบ

พอจิตนิ่งก็ให้ทราบว่ามันนิ่งเท่านั้นหรือคะ

ความสงบก็นิ่ง ออกจากนั้นเราจะพิจารณาแยกแยะออกไปนี่ เป็นการทำงาน ของทางด้านปัญญาก็พิจารณาได้ ที่เทศน์วันนี้เข้าใจหรือเปล่าละ

พอเข้าใจบ้างเจ้าค่ะ

บ้างก็ยังมี มันต้องบ้างเสียก่อนแหละ ใคร ๆ ก็บ้างเสียก่อน ต่อไปก็ค่อยมากขึ้น ๆ เอง ที่แรกก็ต้องมีบ้าง ๆ ด้วยกันแหละ ขอให้มันบ้างเถอะ ไม่เข้าใจเลยนี่แหล่..บั้ง (บ้าง) ไม่ติดเลยนี่แยะ

กระผมเคยเรียนถามท่านอาจารย์.. ท่านมีความเห็นเหมือนกับท่านอาจารย์ในเรื่องนิยายธรรมยุตและมหานิกาย ว่าในเมืองไทยคนเขาเห็นว่าต่างกัน แต่ในบรรดาพวกกระผม(พระฝรั่ง) ที่มาศึกษาอบรมที่นี้กลับมีความรู้สึกเหมือนกัน ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างได้ ในด้านท่านอาจารย์...ท่านสนใจที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในประเทศทางตะวันตก โดยจะส่งพระไปประจำอยู่ที่นั่นด้วย ส่วนกระผมเองแม้จะเห็นด้วย แต่ก็อยากฝึกหัดอบรมตนเองให้แน่ใจเสียก่อนในด้านปฏิบัติจึงค่อยไปพร้อมทั้งให้มีความรอบรู้ในพระวินัยอย่างเพียงพอด้วย

ถ้าอย่างนั้นก็เรียกว่าทางอังกฤษจะเอาพระธรรมยุต มหานิกาย เข้าไปรวมกันใช้ไหมล่ะ

คงไม่แน่ครับ

เรื่องธรรมเป็นเรื่องหนึ่ง เรื่องขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับพระวินัยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง คือเรื่องมรรคผลนิพพานท่านไม่ห้าม การปฏิบัติปฏิบัติได้ ผู้ที่ปฏิบัติให้ตรงตามหลักธรรมนั้นก็ไม่ห้ามมรรคผลนิพพาน แต่เรื่องระเบียบกฎธรรมวินัยที่สมานสังวาสและนานาสังวาสก็มีอยู่ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล นานาสังวาสก็คือ นอกจากสังวาสของคณะนี้นี้เป็นคณะหนึ่ง ที่เกี่ยวกับพระวินัยเราก็ควรจะให้แยกเป็นพระวินัย เพราะพระวินัยกับพระธรรมเป็นคู่เคียงกันซึ่งออกมาจากหลักศาสนาอันเดียวกัน ถ้าเราไปรวมกันเสียทีเดียว อันนั้นก็เป็นการลบล้างพระวินัยไปซึ่งมีอยู่แล้วดั้งเดิมว่า นานาสังวาสและสมานสังวาส

คือนานาสังวาสนี้เป็นสังวาสอันหนึ่ง อันนั้นเป็นสังวาสอันหนึ่ง เคยมีมาแล้วตั้งแต่ครั้งพุทธกาล การปฏิบัติถูกต้องตามพระวินัยก็ตาม ก็ต้องแยกออกเป็นแผนกไว้ตามคณะ เช่นสมมุติว่าคณะนี้คณะธรรมยุต นี้คณะมหานิกาย ต่างปฏิบัติดีแล้วมรรคผลนิพพานไม่ห้าม แต่เกี่ยวกับวงคณะแล้วก็ต้องเป็นคณะ เกี่ยวกับนานาสังวาสก็ต้องเป็นนานาสังวาสตามหลักพระวินัย จึงชื่อว่าเราเคารพทั้งธรรมทั้งวินัย ถ้าหากเราจะไปรวมเสียทีเดียวนี้เราก็ไม่เคารพในพระวินัย เคารพแต่ธรรมมันก็บกพร่อง ที่นี้มันมีทั้งธรรมทั้งวินัย ถ้าหากสมมุติว่าไปทางโน้นแล้วจะไม่มีธรรมยุตมหานิกาย จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างนี้ มันก็เหมือนกับว่าเอาพระไปรวมกันให้ไปเป็นอันเดียวกัน มันก็ขัดต่อคณะสองคณะนี้ มันเป็นอย่างนั้น

มีอีกอย่างหนึ่งในครั้งพุทธกาล พระอรหันต์บางองค์ว่าเราสำเร็จแล้ว เดียวนี้เราอยู่ที่ไหนเราก็ไม่เห็นมีอะไรขัดข้อง เราก็ไม่จำเป็นจะต้องไปลงอุโบสถสังฆกรรมร่วมกับพระสงฆ์ พอพระพุทธเจ้าทรงทราบเข้า เธออย่าพูดอย่างนั้น เรื่องความเป็นพระอรหันต์

นั้นไม่มีใครปฏิเสธได้ เราตถาคตยอมรับว่าเป็นพระอรหันต์ ไม่มีโทษมีกรรมอันใดเลย ในการที่พระอรหันต์จะลงอุโบสถหรือไม่ลงอุโบสถ เพราะพระอรหันต์นั้นสิ้นโทษไปหมดแล้วทุกสิ่งทุกอย่าง แต่เวลานี้เรามีหมู่มีคณะ เรายังครองร่างอยู่นี้ซึ่งเป็นสมมุติ จึงต้องปฏิบัติต่อสมมุติให้สมบูรณ์ เพราะฉะนั้นการเข้าร่วมอุโบสถสังฆกรรมกับพระทั้งหลายนั้น จึงเป็นความจำเป็นทั้งพระอรหันต์และปุถุชน นั่นคือท่านเคารพทั้งพระวินัย เคารพทั้งธรรม พระพุทธเจ้าไม่ลบล้างไม่ปฏิเสธว่าพระอรหันต์เป็นพระอรหันต์แล้วไม่มีโทษมีกรรม เพราะสิ้นโทษไปหมดแล้ว แต่เวลานี้ธาตุขันธ์เรายังมีอยู่ หมู่คณะยังมีอยู่ สมมุติขั้นนี้ยังมีอยู่ พระวินัยก็ต้องเดินไปตามนี้ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องลงอุโบสถสังฆกรรมเกี่ยวกับหมู่กับคณะ ซึ่งตามหลักพระวินัยท่านวางนั้น

ดูเหมือนว่าท่านอาจารย์..ท่านเตรียมส่งพระมหานิกายล้วน ๆ ไปอยู่ที่อังกฤษ หลายองค์ ผมจึงเกรงไปว่าต่อไปข้างหน้าในอังกฤษ คงจะต้องมีทั้งพระธรรมยุตและมหานิกายเช่นที่เป็นอยู่ในเมืองไทย ถ้าเป็นเช่นนี้ผมคิดว่าให้มินิกายเดียวเสียจะดีกว่า

อันนั้นให้เป็นเรื่องของชาวอังกฤษที่จะพิจารณาเองนะ เรื่องความจริงผมก็พูดให้ฟังแล้ว ทางนั้นจะเอากี่คณะหรืออะไรก็แล้วแต่ทางโน้น ทางนี้ไม่ได้ว่าอะไร พูดให้ฟังตามความจริง ความจริงมันเป็นอย่างนั้น

สมมุติว่าทางโน้นไปแล้วก็ไม่รับทางนี้ใช้ไหม ถ้าว่าใช้รับไม่ได้ ทางนี้ก็ไม่ได้มันก็จะยากอะไร ไม่เห็นยากอะไรนี้ ความดีคนดีเรารับได้ทั้งนั้นแหละ มีก็คนก็รับได้ แม้แต่ลูกของเราเกิดมาก็คนเรายังเลี้ยงได้ ครูบาอาจารย์ไม่ว่าคณะไหนถ้าไปดีแล้วทำไมจะปฏิบัติกับท่านไม่ได้รับท่านไม่ได้ พิจารณาชัดตรงนี้ จะมีกีนิกายท่านดีก็รับท่านได้นี่เป็นอะไรไป เรื่องสังฆกิจสังฆกรรมเป็นหน้าที่ของท่าน เป็นเรื่องของท่านต่างหาก ไม่ใช่เรื่องของเราที่จะไปรับภาระมากมายกายกอง พอที่จะเกิดปัญหาวุ่นวายขึ้นมาอย่างนี้ เมืองไทยนี้ก็มี ๒ นิกายท่านก็อยู่ของท่านได้ ท่านไม่เห็นเป็นอะไรกัน ถ้าว่าอังกฤษมีความต้องการอย่างนั้นก็เข้าใจว่าจะไม่มีปัญหาอะไรนี้

เหมือนอย่างเสือนี้ เกิดมาลูกมันก็ลาย พอลายแล้วลูกไม่ให้ลายได้ยังไง อันนี้ออกไปจากเมืองไทย เมืองไทยก็มีทั้งธรรมยุตมีทั้งมหานิกาย แล้วไปทางโน้นจะไปปลบล้างเอาหมดให้มันแต่อันเดียว แล้วอันเดียวจะเอาอะไรก็เอา หรือว่าเอาพระไปรวมกัน เอาพระไปมัดคอดัดกัน พระท่านไม่ใช้คบไม่ใช่เชียดไม่ใช่หมู่พอจะไปมัดคอดัดกัน เมื่อท่านไม่เห็นสมควรจะไปท่านก็ไม่ไปเสีย ถ้าทางโน้นไม่ยินดีท่านก็ไม่ไป ถ้าทางโน้นยินดีท่านก็ไป กีนิกายก็ไม่มีปัญหาอะไรที่ขึ้นชื่อว่าความดีแล้วผู้ดีแล้ว มันก็มีเท่านั้นเอง จะมีกีนิกายที่ดีจะเป็นอะไรไป อันไหนที่มันขัดพระวินัยที่จะเป็นไม่ได้ ก็เราตั้งใจจะเป็นพุทธบริษัทแล้วนี้เราก็อำเอาไปให้มันขัดกันซิ มันก็เท่านั้นเอง อันไหนมันสะดวกตามหลัก

พระวินัย เราถือ พุทธ ธมฺม สรณฺ คจฺจามิ เราก็เดินตามนั้น ลูกเราก็คนเรายังเลี้ยงได้ เรายังดูได้จะว่าไง ทำไมพระเพียง ๒ นิกายจะเข้ากันไม่ได้อยู่ด้วยกันไม่ได้รับไม่ได้ ว่าไฉน มีข้อค้านตรงไหน ที่ว่านี้มีที่ขัดแย้งตรงไหน ที่ผมพูดให้ฟังนี้สงสัยตรงไหน

อย่างที่เห็นในเมืองไทย เวลาพระต่างนิกายเข้าไปพักแรมร่วมกันในวัดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เมื่อถึงวันทำอุโบสถสังฆกรรม พระอาคันตุกะเพียงแต่แสดงบริสุทธิต่อท่านั้น ผมเข้าใจว่าที่ท่านอาจารย์พูดหมายถึงเรื่องธรรมปฏิบัติแล้ว ทั้งสองนิกายอยู่ร่วมกันได้ ไม่มีอะไรขัดข้อง แต่เรื่องสังฆกรรมแล้วต้องเป็นเรื่องของพวกนั้นพวกนี้ใช้ไหมครับ

ถ้าหากเรามีธรรมจริง ๆ ก็ไม่มีปัญหาอะไร คำว่าพระวินัยนี้ก็คือจะมีคนผิดคนถูก มีคณะนั้นคณะนั้นเข้าไปเกี่ยวไปข้องไปยุ่งกันอยู่นั่นละซี อันนี้ที่มันเป็นปัญหาอยู่นี้ละ เมืองอังกฤษก็ไม่ใช่มีแต่เมืองอังกฤษเท่านั้น แล้วเมืองไทยก็ยังต้องไปเกี่ยวข้องกัน เมืองอังกฤษนั้นก็อาจมาเกี่ยวข้องกับเมืองไทย อย่างวัดนั้นวัดนี้ วัดนี้วัดธรรมยุต วัดนั้นวัดมหานิกาย นี่แหละตรงนี้แหละที่คงจะเป็นปัญหาอีกอันหนึ่ง ที่ท่านรักษาเป็นส่วนใหญ่ไว้นี้ก็เพื่อรักษาส่วนใหญ่ๆนั่นเอง หรือคุณ..ว่าไฉน

คือบางทีเราก็ไปเข้าใจว่าคนจะดีเหมือนกัน บางทีมันก็ไม่เหมือนกัน ตรงนี้ก็ละลำบาก

ใช่ คือว่ามันไม่มีแต่เฉพาะเท่านั้น มันจะเกี่ยวข้องมาจากทางนั้นเกี่ยวจากทางนี้ หลายทางเข้ามาทั้งสองคณะนี้ใช้ไหมละ คณะใดคณะหนึ่งก็ต้องเข้ามาประสานอย่างนี้ แล้วจะปฏิบัติอย่างไร ที่นี้ก็ยุ่งกันละ ท่านรักษาไว้เพื่อส่วนใหญ่ๆนั่นเอง ที่ท่านว่าไว้นี้เหมาะแล้วที่ท่านทำไว้นั้น ๆ เหมาะแล้วอันนี้ไม่ยุ่งนี้ ก็เพียงเท่านั้น อย่างที่ว่าใช้ไหมละ มันไม่ยุ่ง ถ้าเป็นอย่างนี้มันจะยุ่งภายหลัง ที่ท่านทำไว้นั้นผมว่ามันเหมาะแล้ว คุณ..เห็นด้วยไหมที่ว่านี้ มันจะไม่มีเพียงเท่านั้นละซี ในลอนดอนก็ดีใช้ไหม ทางนี้ก็จะไป ๆ ทางโน้นก็จะมา ๆ แล้วไม่ทราบว่าเป็นใครละ แล้วที่นี้จะมายุ่งทีหลัง ที่ท่านทำไว้เป็นแผนก ๆ นี่มันเหมาะแล้ว หน้าที่ของใครตามกฎหมายตามคณะของใครก็ให้ทำไปเลยมันสะดวก ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วมันจะยุ่งภายหลังแน่นอนทีเดียว อาตมาภาพว่าฉันมันเหมาะ

ถ้าผู้ไปอยู่มีหลักธรรมในใจก็อาจจะไม่ถึงกับเป็นปัญหาใหญ่

ใช่ อย่างแต่ก่อนครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้ายังอยู่มั่นก็ไม่ยากอะไรเลย พอพระแตกสามัคคีกันปุ๊บนี้ก็แยกให้เป็นคนละนิกายไปเลยทันที ที่นี้พอเข้ากันได้ในความเห็นตามหลักธรรมวินัยอันเดียวกัน พระพุทธเจ้าก็ให้ร่วมกันทันที ก็พระพุทธเจ้า แต่ที่นี้เราไม่ใช่พระพุทธเจ้านี้ ไม่ทราบว่ายังใจอำนาจที่ให้เป็นไปอย่างนั้นมันก็เป็นไปไม่ได้ จึงว่าคณะใหญ่ท่านทำเอาไว้มันก็เหมาะแล้ว ในครั้งพุทธกาลมีนะเวลาธรรมกถึกกับวินัยธร

แตกต่างกัน ในระหว่างนั้นเลยไม่ทำสังกรรมร่วมกันเลย พระพุทธเจ้าเป็นผู้มาพิจารณา เรื่องอธิกรณ์ ลงกันหมดแล้วก็รวมกันได้ทันที แน่ะ นี่พระพุทธเจ้านะ อันนี้เราไม่ใช่ อย่างนั้นนี่ มันก็ไม่พ้นอย่างที่ว่าแหละ จะวุ่นวายอย่างไร ถ้าอย่างนั้นที่มันเป็นอยู่แล้วนี่ มันก็เหมาะแล้ว ธรรมดาแล้ว ถ้าอะอะจะไปทำอย่างนั้นเลย เวลาเกิดความวุ่นวายมาที หลังแล้วจะทำยังไง จะไปหาหลักยึดไม่ได้ว่าใครเป็นอะไร เลยไม่ทราบว่าเป็นอะไร เลยยุ่งกันไปหมด แล้วใครจะว่าใครเป็นมหานิกาย ใครจะว่าใครเป็นธรรมยุต มันก็ยุ่ง กันเลย

มันก็มีข้อตายตัวอยู่แล้ว กฎวางไว้แล้วมันก็สะดวก อย่างทุกวันนี้เหมาะอยู่แล้ว เอาปฏิบัติเข้าเรื่องของหลักธรรมหลักวินัยเพื่อมรรคผลนิพพานทำลงไป คณะนั้นเป็น ยังไงเอาให้ปกครองกันไป คณะนั้นเป็นยังไป เอ้า ปกครองกันไป ดีไม่ดีดูดำว่ากล่าวกันไป ลงฝึกทรมานกันไป หวดกันไปเผี่ยนกันไปก็ได้ คณะนั้นเหตุผลจะทำอย่างนั้นก็ได้นี้ นะ ลูกของเราเนี่ย มีก็คนเอาปกครองเอาว่าเอา มันสะดวกแหละอย่างนั้น พอมาคละเคล้า ให้ลูกสองแม่มาอยู่ด้วยกันมันก็ยุ่ง แล้วไม่ทราบว่าใครจะมาตัดสิน เอาแม่นั้นมาตัดสิน ก็ว่าลูกเราถูก เอาแม่นี้มาตัดสินก็จะว่าลูกเราถูก ตกลงทีนี้มันก็ยุ่งกันใหญ่ใช้ไหมละ นั่น มันสงครามนะ เป็นอย่างนั้น ที่ท่านทำไว้แล้วมันเหมาะแล้วผมว่า ผมก็ไม่มีที่ค้าน เพราะมันมีอยู่อย่างนั้นแล้วจะทำยังไง ถ้าหากมันไม่มีเราอุทริมาทำให้มันก็เป็นอีก อย่างหนึ่ง แต่ทีนี้สมมุติว่าเราจะรวมแล้วจะรวมด้วยเหตุใด นี่ปัญหา เพราะเราไม่สามารถ รวมกันไปแล้วมันก็จะยุ่ง ไม่พ่ายยุ่ง ถ้าเมื่อมันไม่พ่ายยุ่งก็ปล่อยไว้อย่างนั้นมันไม่ ยุ่ง ก็ยังดีกว่า เมื่อเราเทียบทั้งสองอย่างนี้ อย่างนี้มันดีอยู่แล้ว เราพูดตามเหตุผลนะ เราไม่เข้าใครออกใครทั้งนั้นแหละ